

Cherina Dolk

Verkkopalvelun suunnittelun perustat ja prosessit

www.romani.fi

Tekijä(t) Otsikko	Cherina Dolk Verkkopalvelun suunnittelun perustat ja prosessit www.romani.fi
Sivumäärä Aika	103 sivua + 5 liitettä 30.3.2012
Tutkinto	Medianomi, ylempi AMK
Koulutusohjelma	Mediatuottamisen koulutusohjelma
Ohjaaja	Yliopettaja Robert Arpo
<p>Perustuslain mukainen oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan edellyttää yhteiskunnan tukea ja arvostusta. Suomen romanien asema yhteiskunnassa on parantunut, mutta kielen ja kulttuurin ylläpitäminen ja erityisesti sen kehittäminen on edelleen haasteellista, kuten tässä opinnäytetyössä tulee esille.</p> <p>Romaniasiain neuvottelukunta on perustettu vuonna 1956 edistämään romaniväestön yhteiskunnallista asemaa ja elinolosuhteita. Neuvottelukunnan verkkopalvelu www.romani.fi pyrkii tähän tavoitteeseen nykyaikaisen tekniikan avulla. Opinnäytteen tutkimusosiossa selvitettiin neuvottelukunnan verkkosivujen käyttäjien tarpeita. Tutkimusaineisto kerättiin verkkokyselynä talvella 2010-2011. Vastaukset analysoitiin sisällönanalyysinä purkamalla ne valtiovarainministeriön johdolla vuonna 2007 laadittuihin Verkkopalvelun laatukriteeristön arviointialueisiin, joita ovat käyttö, sisältö, johtaminen, tuottaminen ja hyödyt. Käyttäjäkyselyn vastausten perusteella voidaan verkkosivujen uudistamistyössä keskittyä sellaisten sisältöjen tuottamiseen, joista on hyötyä romaneille itselleen, romanijärjestöille, viranomaisille ja medialle.</p> <p>Toisena asiakokonaisuutena tarkasteltiin mahdollisuuksia toteuttaa romaniportaali, jossa romanit itse valmistaisivat aineistoa opetukseen, kerhoihin ja muuhun viihtymiseen. Romaniportaalin tavoitteena on erityisesti romanilasten ja -nuorten tavoittaminen niin sisällön tuottajina kuin käyttäjinäkin. Selvitys laadittiin Euroopan komission hankeohjeistusta soveltaen esisuunnitelmaksi, jossa erilaisten analyysien avulla kartoitettiin romanikielen ja -kulttuurin vahvistamiseen liittyviä tekijöitä. Selvityksessä on kattavasti käsitelty sidosryhmiä, rahoitusta ja tuottamiseen liittyviä tekijänoikeuksia.</p> <p>Kyselyn yhteenvedona voidaan todeta, että tarvitaan kaikille tietoa romaneista ja romaneille tietoa kaikesta heitä koskevasta. Romaniväestön kieli- ja kulttuurituntemus on yksilöiden, romanijärjestöjen ja viranomaisten yhteistoiminnalla säilytettävissä ja siirrettävissä nuoremmalle sukupolvelle, mutta tässä on käytettävä niitä kanavia ja menetelmiä, joilla nuoret parhaiten tavoittaa.</p>	
Avainsanat	Verkkopalvelun suunnittelu, sisällöntuotanto, romanikulttuuri, romanit, romaniasiain neuvottelukunta, romanijärjestöt

Author Title	Cherina Dolk Basis and Processes in Website Design. Case: www.romani.fi
Number of Pages Date	103 pages + 5 appendices 30 March 2012
Degree	Master of Media Production and Management
Degree Programme	Master's Degree Programme in Media Production and Management
Instructor	Robert Arpo, Principal Lecturer
<p>The Finnish Constitutional Law guarantees the citizens the right to maintain and develop their own language and culture. However, it requires support and appreciation given by society. Status of the Finnish Roma has improved since the 16th century, but maintaining and developing culture and language are still challenging, as this thesis indicates.</p> <p>The National Advisory Board on Romani Affairs was established in 1956 for promoting the Romani people's living conditions and position in society. Advisory Board's website, www.romani.fi, aims to the same objective by using modern technology. In the first part of this thesis, a user research was conducted in the winter 2010-2011. The research was conducted as an online survey and the goal was to gain information of the website user's needs. The replies were analysed as content analyses by delivering them to the assessment areas of the quality criteria for web services drawn up by the Ministry of Finance in 2007. The assessment areas consist of use, content, management, production and benefits. The examination of the results shows the main points to be taken into consideration when developing the websites of the Advisory Board. The focus is to produce beneficial content to the Roma, Roma organisations, authorities and media.</p> <p>The second part of the thesis observed the possibilities of producing the website, which materials are produced by Roma themselves. The materials were for education, clubs and other amusement. The aim is specially to reach the Roma children and young as content producers as users. The report was created as preliminary project plan by following EC's Project Cycle Management Guidelines (PCM, 2004). Different assessment tools helped to analyse the factors that affect strengthening of Romani language and culture. The report pays special attention to interest groups, financing and copyrights in the production of websites.</p> <p>In conclusion, everyone needs information about Roma and Romani people need information on everything regarding them. Knowledge of language and culture of Romani people are able to preserve and transfer to the young generation by co-operation of individuals, Roma organisations and authorities. It only needs to use the channels and spaces where the young are best reached.</p>	
Keywords	Website design, contents production, Romani culture, Roma, The National Advisory Board on Romani Affairs, Roma organisations

Sisälllys

1	Johdanto	1
	OSA 1 - KVALITATIIVINEN TUTKIMUS	5
2	Käyttäjätutkimus: www.romani.fi, romaniasiain neuvottelukunnan internetsivut	5
2.1	Tutkimuksen aihe ja tausta	5
2.2	Romaniasiain neuvottelukunnan verkkosivut	7
2.3	Aiemmat tutkimukset	10
2.4	Tutkimuksen tavoitteet	12
2.5	Tutkimus- ja analyysimenetelmät	13
2.6	Tutkimuksen toteuttaminen	15
2.7	Tutkimuksen tulokset ja päätelmät	16
2.7.1	Yleistä tietoa vastaajista ja palautteesta	17
2.7.2	Käyttö	18
2.7.3	Sisältö	22
2.7.4	Johtaminen	25
2.7.5	Tuottaminen	26
2.7.6	Hyödyt	27
2.8	Tutkimustulosten merkitys ja soveltaminen	28
	OSA 2 - ALUSTAVA SELVITYS ROMANIPORTAALIHANKKEEKSI	31
3	Ohjelmatyö	32
3.1	Yhteiskunnallinen asema ja sitä edistävät toimenpiteet ja hankkeet	32
3.2	Sidosryhmät	38
3.2.1	RONKin valtakunnalliset romanijärjestöt	43
3.2.2	Valtakunnallisia yhdistyksiä	43
3.2.3	Alueellisia yhdistyksiä	44
3.2.4	Muita sidosryhmiä	45
3.3	Hankkeen SWOT-analyysi	46

4	Määrittely	51
4.1	Romanikielen tila	52
4.2	Romanikielinen kirjallisuus ja viestintä	55
4.3	Hankkeen tavoitteet ja tulokset	56
4.4	Vaikutukset	57
4.5	Muutosta todentavat indikaattorit (LogFrame)	58
5	Suunnittelu	60
5.1	Benchmarking – esimerkkejä internetpalveluista ja yhteistyöstä	61
5.2	Toimintasuunnitelma	67
5.2.1	Portaalissa tarvittava osaaminen	67
5.2.2	Strategia-analyysi	68
5.3	Rahoitus	71
5.3.1	Oma rahoitus	72
5.3.2	Julkinen rahoitus	74
6	Toteutus	77
6.1	Tuotantokonsepti	77
6.2	Tekijänoikeudet ja sopimukset	79
6.2.1	Romaniportaalin tuottamiseen liittyvät tekijänoikeusmäärittelyt	80
6.2.2	Tekijänoikeusjärjestöt ja lisenssit	83
6.2.3	Tekijänoikeudet romaniportaalin sisällöntuottamisessa	85
7	Arviointi	94
8	Yhteenveto	95
	Lähteet	99
	Liitteet	
	Liite 1. Arviointialueiden ja kysymyslomakkeen kysymysten kohdentuminen	
	Liite 2. Romaniasiaan neuvottelukunnan nettisivujen käyttö 1.1.-31.12.2011	
	Liite 3. Ongelma-analyysi, sidosryhmäanalyysi, tavoiteanalyysi	
	Liite 4. Strategia-analyysi	
	Liite 5. Tuotantokonsepti	

1 Johdanto

Opinnäytteessä käsitellään verkkopalvelun tuottamista yhden etnisen vähemmistömme, romaniväestön yhteiskunnallisen aseman parantamiseksi. Käytännön syystä opinnäyte on jaettu kahteen osaan: Ensimmäinen osa keskittyy romaniasiain neuvottelukunnan verkkosivuston käyttäjätutkimukseen ja sen analysointiin. Toisessa osassa selvitetään alustavasti mahdollisuuksia toteuttaa verkkopalvelu, jonka keskeisenä tehtävänä on romanikielen ja -kulttuurin tukeminen ja niiden säilyttäminen elinvoimaisina.

Opinnäytetyön ensimmäisenä osiona toteutettiin romaniasiain neuvottelukunnan internetsivujen käyttäjätutkimus. Siinä selvitettiin, mitä sivuilla käyneet sieltä olivat etsineet tai olivat toivoneet löytävänsä ja miten siinä oli onnistuttu. Lisäksi selvitettiin sitä, mitä aineistoja käyttäjät halusivat nettisivuilta löytää. Käyttäjiltä kysyttiin myös näkemystä siitä, soveltuisiko sosiaalisen median käyttö myös neuvottelukunnan toimintaan. Käyttäjätutkimuksen tulokset on purettu valtiovarainministeriön johdolla vuonna 2007 laadittuihin Verkkopalvelun laatukriteeristön arviointialueisiin. Kaikki arviointialueet eivät soveltuneet kyselyn analysointiin, mutta kysymykset oli laadittu siten, että vastaukset voitiin purkaa erityisesti sisältöjä käsitteleviin arviointialueisiin.

Toisena asiakokonaisuutena opinnäytteessä tarkastellaan kieli- ja kulttuurisivujen tarpeellisuutta ja toteuttamismahdollisuuksia. Romanikielen ja -kulttuurin ylläpitäminen onnistuu, kun etsitään ja kehitetään tapoja romanilasten- ja nuorten sekä aikuisten romanien innostamiseksi oman kulttuurin arvostamiseen ja säilyttämiseen. Samalla tuetaan heidän kaksoisidentiteettiään suomalaisina romaneina. Tavoitteeseen pääsemiseksi romaneja, romanikielen opettajia ja kerhojen ohjaajia lähestytään nykyisaikaisen tekniikan avulla. Lähinnä tässä tarkoituksessa palvelee internetin välityksellä tarjolle tuotava multimedia-aineisto, jossa on yhdistetty ääntä, kuvaa ja tekstiä. Verkkopalvelusta, jonka välityksellä ylläpidetään romanikielen ja -kulttuurin tarjontaa ja välittämistä, käytetään opinnäytteessä nimitystä romaniportaali tai luonteensa vuoksi myös nimitystä kehittämistehtävä.

Tässä asiakokonaisuudessa tarkastellaan mahdollisuuksia tuottaa verkkopalvelu, jossa erityisesti lapsia ja nuoria opetettaisiin omaksumaan romanikieltä ja -kulttuuria heitä

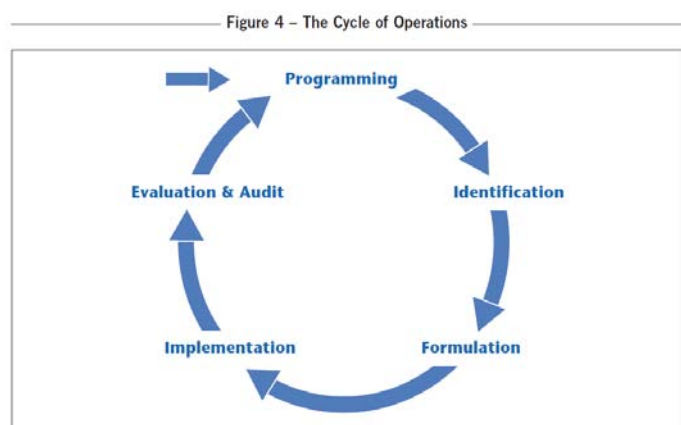
kiinnostavien pelien, tarinoiden ja muun sähköisen viihteen keinoin. Lisäksi aikuisille tarjottaisiin kanava välittää vuosisataista kulttuuria nuoremmille. Verkkopalvelun avulla voisi välittää myös opiskelumateriaalia romanikielen opetukseen kouluissa ja kielikerhoissa. Tämän tavoitteena on taloudellisten kustannusten vähentäminen, joka aiheutuu opiskelumateriaalin tuottamisesta. Sähköisesti välitetyn aineiston avulla opettajilla ja ohjaajilla eri paikkakunnilla olisi käytettävissään samanlaista opiskelu- ja kerhomateriaalia. Kehittämistyön tuloksena on alustava luonnos verkkopalvelusta, jonka tarjonta perustuu käyttäjien tarpeisiin ja kiinnostuksen kohteisiin.

Verkkopalvelun suunnittelussa selvitetään myös sitä, mitkä julkisen hallinnon tahot ja kolmannen sektorin toimijat voisivat tuottaa ja ylläpitää internetpalveluja romanikielillä. Palvelun tuottajien verkostoituminen on pienen etnisen väestöryhmän erityispiirteiden huomioimiseksi ja sen tarpeiden täyttämiseksi välttämätöntä. Yksinään toimiessaan valtaväestöön kuuluvat tahot ja romanijärjestöt eivät kykene vastaamaan palvelun tuottamisessa ja ylläpitämisessä tarvittavien tietojen ja taitojen vaatimuksiin.

Verkkopalvelun suunnittelussa on hyödynnetty Euroopan unionin komission vuonna 2004 julkaisemaa opasta Project Cycle Management Guidelines (PCM). Kyseinen opas on laajalti käytössä kansainvälisten projektien suunnittelussa ja toteuttamisessa, erityisesti EU:n tukemissa hankkeissa. Oppaassa projektin elinkaari (projektisykli) esitetään sulkeutuvana ympyränä, jossa hankkeen vaiheet seuraavat toisiaan loogisessa järjestyksessä.

Vaiheet ovat:

- ohjelmatyö (Programming),
- määrittely (Identification),
- suunnittelu (Formulation),
- toteutus (Implementation) ja
- arviointi ja valorisaatio (Evaluation and Audit).

Kuvio 1.

Projektisykli (PCM 2004, 15)

Ohjelmatyössä (luku 3) tarkastellaan romanien yhteiskunnallista asemaa ja sitä tukevia ohjelmia ja hankkeita. Lisäksi kuvataan lyhyesti portaalin toteuttamisen kannalta merkityksellisiä sidosryhmiä. Ohjelmatyön lopuksi on laadittu SWOT-analyysi, jotta voidaan hahmottaa hankkeen kannalta merkitykselliset ulkoiset ja sisäiset tekijät.

Määrittelyvaiheessa (luku 4) mietitään nykytilan syitä ja seurauksia. Lisäksi käsitellään kielen ja kulttuurin tilaa romanien itsensä keskuudessa sekä mediassa olevaa tarjontaa. Hankkeen vaikutusten selvittämisessä on käytetty LogFrame-matriisia, jossa esitetään laadullista ja määrällistä muutosta osoittavien indikaattoreiden lisäksi myös tavoitela ja sen saavuttamiseksi tehdyt toimenpiteet. Määrittelyvaiheeseen kuuluvaa riskianalyysia ei ole tehty tässä kehittämistehtävässä. Riskejä on käsitelty alustavasti SWOT-analyysissä, mutta yksityiskohtainen riskianalyysi kannattaa tehdä vasta sitten, kun portaalin toteuttamiseen liittyvät lopulliset suunnitelmat tulevat ajankohtaisiksi.

Suunnitteluvaiheessa (luku 5) tarkastellaan verkkopalveluja, joita voidaan hyödyntää benchmarking-tyyppisesti portaalin suunnittelussa. Luvussa käsitellyt vertailukehittämisen kohteet valittiin siksi, että ne soveltuvat joko sisällöntuotannon tai toteutustansa vuoksi romaniportaalin suunnitteluun. Luvussa käsitellään toisen etnisen vähemmistön, saamelaisten verkkoportaalihankkeita, valtionhallinnon ja oppilaitosten yhteistyötä, hallinnollisia rajoja ylittävää hanketta sekä yritysmaailman strategiaprosessien osa-alueita.

Luvussa määritellään toimenpiteitä portaalin luomiseksi ja tarkastellaan tarvittavaa osaamista ja rahoitusmahdollisuuksia. Luvussa esitetään toimintasuunnitelma, joka tarvitaan tavoitteiden ja tulosten saavuttamiseksi sekä kartoitetaan resursseja, jotka tällä hetkellä ovat olemassa. Aikataulu- ja viestintäsuunnitelmia ja budjetointia ei ole käsitelty, koska niiden käsittely on tarkoituksenmukaisempaa hankkeen jatkokehittelyssä.

Toteutusvaiheessa (luku 6) käsitellään verkkopalvelun käytännön toteuttamista ja siinä huomioon otettavia tekijöitä tarkastelemalla toteutusorganisaation rakennetta. Lisäksi selvitetään tekijänoikeuslain soveltamista verkkopalvelun sisällöntuottamisessa. Tällä on vaikutusta sisällön tuottamisesta aiheutuviin kustannuksiin sekä sisältöä tuottavien henkilöiden ja yhteisöjen oikeudelliseen asemaan.

Arviointi tapahtuu yleensä hankkeen elinkaaren viimeisessä vaiheessa. Koska tämä on alustava selvitys portaalin toteuttamisen mahdollisuuksista, arviointia käsittelevässä luvussa (luku 7) viitataan arviointiin soveltuviin julkaisuihin.

Hankesuunnitelman pääpaino on verkkopalvelun ohjelmatyössä ja määrittelyssä, tosin myös muita projektisyklin vaiheita on alustavasti sivuttu. Suunnitelmassa on soveltuvin osin hyödynnetty Loogisen viitekehysten lähestymistapaa (LFA¹), jota käytetään projektihallinnan työkaluna. LFA koostuu analyysi- ja suunnitteluvaiheista. Analyysivaiheessa tehdään sidosryhmäanalyysi, ongelma-analyysi, tavoiteanalyysi ja strategia-analyysi. Suunnitteluvaiheessa laaditaan tehtyjen analyysien perusteella loogisen viitekehysten matriisi (LFM, LogFrame). Lisäksi laaditaan toteutus- ja resurssisuunnitelmat. (BCM 2004, 60).

LFA:n analyyseistä on tässä selvityksessä toteutettu puu-muotoisina sidosryhmäanalyysi, ongelma-analyysi ja tavoiteanalyysi (liite 3), joissa puun (ilmiön) runkona on romanikielen ja -kulttuurin tilaa kuvaava väittämä. Rungon yläpuolella ovat puun lehtiä vastaavat perustuslaillisia ja kulttuurillisia seurauksia kuvaavat väittämät. Puun kasvualustaa kuvataan yhteiskunnassa vaikuttavilla tekijöillä, joita on tarkemmin määritelty kyseiseen tekijään liittyvillä väittämillä. SWOT-analyysillä on täydennetty hankkeen määrittelyosuutta. Sitä voidaan käyttää apuna hankkeen jatkokehittämisessä.

Romanikielen tila ja siihen johtaneet tekijät on koostettu ongelmapuu-muotoon. Sidosryhmäanalyysi esitetään siten, että ongelmapuussa esitetyt piirteet on korvattu niiden ratkaisemiseen mahdollisesti osallistuvilla tahoilla. Tavoiteanalyysissä on esitetty visio siitä, miten ongelma-alueet ovat muuttuneet myönteisiksi tuloksiksi, jotka tukevat romanien kielen ja kulttuurin elinvoimaisuutta.

Strategia-analyysissä on tarkasteltu toteutusorganisaation rakennetta ja vastuualueita (liite 4). LogFrame-analyysi on sitä käsittelevän luvun tekstissä. Toteutukseen liittyvä tuotantokonsepti on esitetty tuotantoryhmien tasolla liitteessä 5.

¹ Logical Framework Approach (LFA), jonka käyttöä EU on edellyttänyt rahoittamissaan hankkeissa vuodesta 1993 lähtien (BCM 2004, 57).

OSA 1 - KVALITATIIVINEN TUTKIMUS

2 Käyttäjätutkimus: **www.romani.fi, romaniasiain neuvottelukunnan internetsivut**

Käyttäjätutkimus on eräs verkkopalvelujen käytettävyyden kehittämisen menetelmistä. Muita ovat esimerkiksi markkinointitutkimus, käyttäjäkysely, esteettömyyden arviointi ja käytettävyydesti. Käyttäjätutkimus tehdään yleensä tuotteen määrittely- tai konseptointivaiheessa. Käyttäjätutkimuksessa selvitetään, ketkä palvelua käyttävät ja miten ja milloin sitä käytetään. Lisäksi potentiaalisilta käyttäjiltä kysytään, millaiset tarpeet ja odotukset heillä kyseessä olevasta verkkopalvelusta on. Käyttäjätutkimus voidaan suorittaa esimerkiksi haastatteluina, havainnoiteina tai kyselyinä. (JHS 129, liite 4.)

2.1 Tutkimuksen aihe ja tausta

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) asetti joulukuussa 2008 työryhmän valmistelemaan Suomen ensimmäistä romanipoliittista ohjelmaa. Ohjelman esipuheeseen on kirjattu:

Ohjelman visio on, että vuonna 2017 Suomi on edelläkävijä romaniväestön yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistämässä Euroopassa. Tavoitteena on, että tehokkailla ja yhtäaikaisilla toimenpiteillä luodaan edellytykset romaniväestön ihmisoikeuksien ja sosioekonomisen aseman huomattavaksi parantumiseksi yhteiskunnassa, ja että romaniväestön vaikuttamismahdollisuudet ja integroituminen yhteiskuntaan vahvistuvat, samalla kun romanikulttuuri ja -identiteetti säilyvät elävinä ja kehittyvät.

Vision toteuttamisessa on haastetta kerrakseen, koska romaniväestöä tulisi aktivoida osallistumaan laajemmin itseään koskevaan päätöksentekoon sen lisäksi, mitä viranomaistahot voivat tehdä vähemmistöjen aseman parantamiseksi. Yhdenvertaisuutta voidaan kuitenkin parantaa esimerkiksi lisäämällä tiedonvälitystä.

Julkisten verkkopalvelujen kehittäminen perustuu vahvaan laatuajatteluun: ei haluta ainoastaan tehdä, vaan tehdä laadukkaasti. Ilman korkeaa laatua sähköiset palvelut eivät pysty toteuttamaan lupausa kustannussäästöistä tai ajasta ja paikasta riippumattomasta saavutettavuudesta. Vain hyviä periaatteita ja parhaita käytäntöjä noudattaen tuotettu julkinen verkkopalvelu voi olla uskottava ja kansalaisten luottamuksen arvoisen osa julkista hallintoa. (Verkkopalvelujen laatukriteeristö 2007, 5). Julkishallinnon

IT-toiminnan visiona on siis taata asiakkaille sujuvat palvelut ja edistää ministeriön toiminnan laatua ja vaikuttavuutta.

Koska olen ollut mukana neuvottelukunnan edustajana STM:n tiedonhallinnan kehittämisprojektissa, olen huomannut samoja kysymyksiä tulevan myös muiden viestintää hoitavien henkilöiden pohdittavaksi: Miten pirstaloitunut tieto voitaisiin saada kerättyä? Miten vältettäisiin saman tiedon monistaminen useisiin eri järjestelmiin tai useille eri palvelujen tarjoajalle, jolloin tiedon päivittämiseen joudutaan käyttämään moninkertainen työmäärä kuin jos se olisi yhdessä perusjärjestelmässä, jonka päivittyessä tieto siirtyisi automaattisesti siihen linkitetyille sivuille? Miten saman tiedon käsitteleminen moneen kertaan voitaisiin välttää ja säästää verkkopalvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia?

Valtakunnallinen romaniasiain neuvottelukunta toimii sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä. Sen jäsenet edustavat valtionhallintoa ja aktiivisesti toimivia romanijärjestöjä. Alueellisia romaniasiain neuvottelukuntia on 4 ja ne toimivat aluehallintovirastojen yhteydessä. Paikallisia romanityöryhmiä on 20 ja suunnitteilla on noin 10 uuden työryhmän perustaminen. Suomessa romaneja on noin 10 000, Ruotsissa asuvia suomalaisia romaneja noin 3 000, mutta Euroopassa on romaneja arviolta 10 miljoonaa. Aktiivisesti toimivia romanijärjestöjä Suomessa on muutamia kymmeniä, Euroopassa satoja, puhumattakaan valtiollisista ja EU:n alaisista romaniasioita hoitavista laitoksista. Muita romanitoimijoita (paikallisia yhdistyksiä ja yksityisiä henkilöitä) on maassamme lukuisasti.

Romaneja koskeva tieto on jakautunut useille eri tahoille, eikä ole olemassa yhteistä tietopankkia, josta kuka tahansa Suomessa tai ulkomailla voisi löytää aineistoa romaneista, romanikulttuurista ja -kielestä. Tietoja tarvitsevat ja hakevat romanit itse. Lisäksi kansalliset ja kansainväliset yhdistykset, virastot ja laitokset tarvitsevat asiallista ja ajankohtaista tietoa. Romanijärjestöjen ja neuvottelukunnan sivuilta ei löydy riittävästi tietoa, joka voisi auttaa esimerkiksi viranomaisia romaneja koskevien päätösten tekemisessä. Myöskään median tarpeisiin ei löydy riittävästi asiallista ja oikeaa tietoa romaneista.

Romaniasiaain neuvottelukunnassa oli jo vuonna 2008 tullut esille tarve nettisivujen uudistamiseen. Neuvottelukunnan pääsihteeri oli yhdessä alueellisten neuvottelukuntien suunnittelijoiden kanssa hahmotellut nettisivujen sisältöjä ja rakennetta. Näin tämän luonnoksen aloittaessani työni neuvottelukunnassa. Keskustelin siitä pääsihteerin kanssa ja totesimme, että kun olen päässyt sisälle neuvottelukunnan toimintaan, voisin ottaa nettisivujen uudistamisen tehtäväkseni.

Nykyisissä tehtävissäni teen myös internetin päivitystä ja sisällöntuotantoa romaniasiaain neuvottelukunnan verkkosivuille. Sivulla olevaa tietoa on kuitenkin melko niukasti, joka näkyy sähköpostilla ja puhelimitse tulleiden yhteydenottojen määrässä ja laadussa. Useimmat yhteydenotot liittyvät aiheisiin, joita voitaisiin tuoda esille nettisivuilla. Välittämällä perustietoja ja olemalla ajan hermolla romaniasiaain neuvottelukunta voisi palvella yksittäisiä kansalaisia, järjestöjä, viranomaisia ja mediaa. Ajan hermolle pääsemiseksi päätettiin toteuttaa tutkimus, jossa selvitettiin, mitä romanit, romanijärjestöt ja viranomaistahot toivoivat löytävänsä romaniasiaain neuvottelukunnan sivuilta.

2.2 Romaniasiaain neuvottelukunnan verkkosivut

Romaniasiaain neuvottelukunnan (RONK) verkkosivut sijaitsevat sosiaali- ja terveysministeriön palvelimella. Sivujen sisällöstä ja päivittämisestä vastaavat neuvottelukunnan toimistohenkilöt (1 kokopäiväinen, 1 osa-aikainen). Neuvottelukunnan verkkosivujen suora osoite on www.romani.fi.

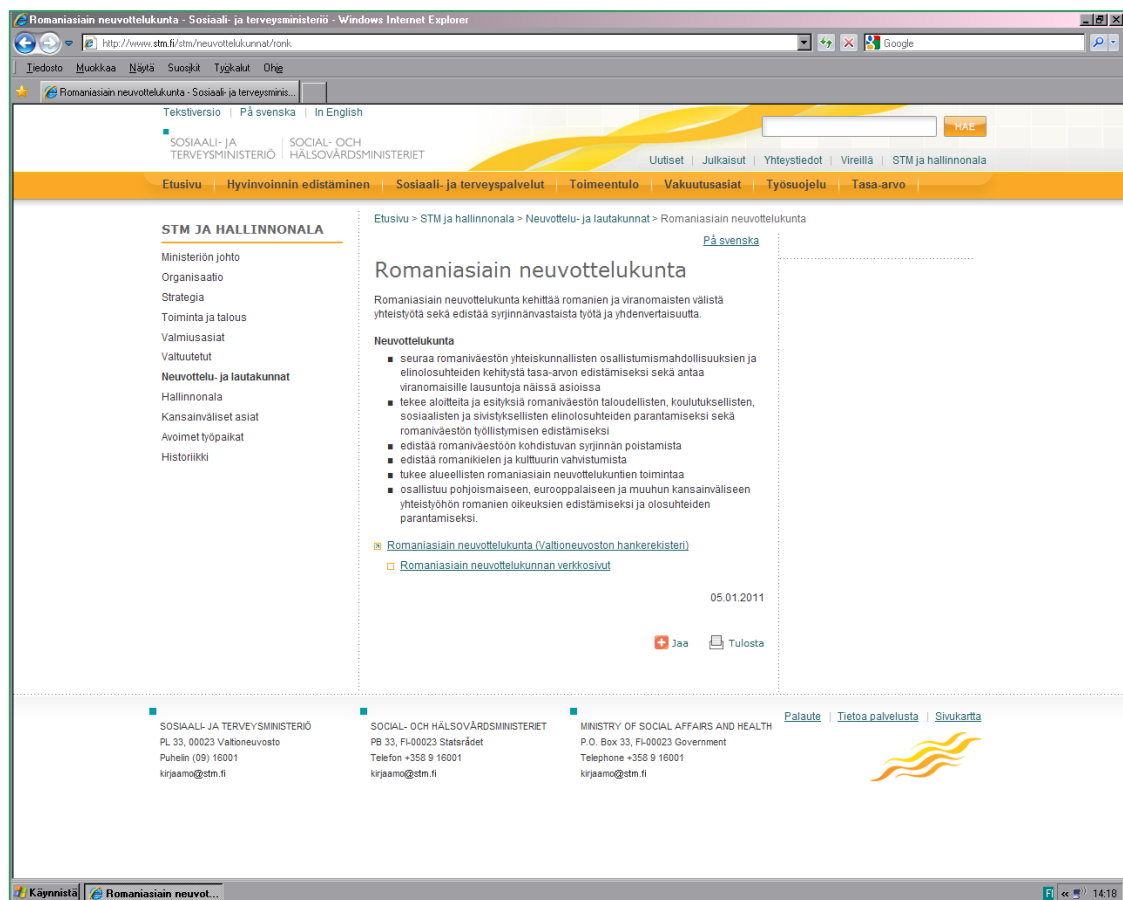
Sosiaali- ja terveysministeriön etusivun kautta tultaessa neuvottelukunnan sivut löytyvät navigoimalla osoitteesta www.stm.fi ja seuraamalla polkua STM ja hallinnonala > Neuvottelu- ja lautakunnat > Romaniasiaain neuvottelukunta. Suora osoite sivulle on <http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/ronk>. Ministeriön sivulla esitellään ainoastaan neuvottelukunnan tehtävät ja siitä on linkit neuvottelukunnan omille sivuille ja Valtioneuvoston hankerekisteriin (HARE), josta löytyvät neuvottelukunnan asettamispäätökseen kuuluvat tiedot suomeksi.

Ministeriön sivuilta on linkki ruotsinkieliseen sivustoon. Ruotsinkielisten sivujen suora osoite on <http://www.stm.fi/sv/ministeriet/namnder/romska>. Ruotsinkieliset sivut sisäl-

tävät neuvottelukunnan tehtävät ruotsiksi ja linkin HAREen, joka on suomenkielinen. Lisäksi sivupalkissa on linkki ruotsinkieliseen Romanipoliittisen ohjelman raporttiin.

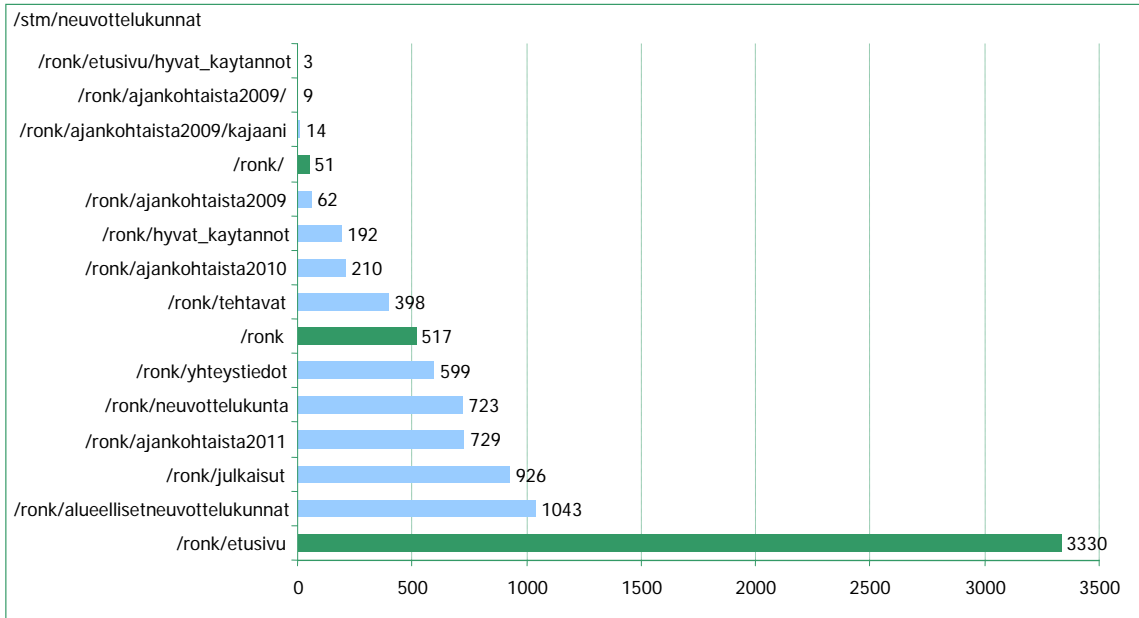
Suomenkieliset sivut esittelevät romaniasiain neuvottelukunnan tehtävät, kokoonpanon ja toimistohenkilökunnan yhteystiedot. Lisäksi sivuilla on linkit RONKin tai jonkin muun tahon valmistamiin julkaisuihin, jotka liittyvät romaneihin. Hyvät käytännöt –sivulta on linkki ETYJ:n julkaisuun, jossa esitellään poliisin ja romaneiden välisiin suhteisiin liittyviä hyviä käytäntöjä. Sivuille on linkitetty vuodesta 2009 lähtien kyseiseen vuoteen liittyviä ajankohtaisia tapahtumia, esimerkiksi tilaisuuksia ja niiden ohjelmia.

RONK tekee läheistä yhteistyötä alueellisten romaniasiain neuvottelukuntien kanssa, joiden yhteystiedot, toimintasuunnitelmat ja –kertomukset löytyvät sivujen linkeistä. Neuvottelukunnalla ei ole muunkielisiä sivuja. Liitteessä 2 on kuvakaappaukset romaniasiain neuvottelukunnan nettisivujen sisällöistä ja tiedot katselukerroista vuonna 2011. Liite havainnollistaa nettisivujen tämänhetkistä tarjontaa ja auttaa ymmärtämään, miksi nettisivujen uudistaminen on tarpeen.

Kuvio 2. Kuvakaappaus romaniasiain neuvottelukunnan esittelystä STM:n sivuilla.

Vuonna 2011 Romaniasiain neuvottelukunnan suomenkielisillä nettisivuilla käytiin 8 806 kertaa. Neuvottelukunnan oman verkko-osoitteen www.romani.fi kautta suoraan etusivulle tultiin 3 330 kertaa. Sosiaali- ja terveysministeriön kautta suomenkielisille sivuille tultiin 568 (= 517 + 51) ja ruotsinkielisille sivuille 78 kertaa.

Kuvio 3. Romaniasiain neuvottelukunnan nettisivujen katselukerrat² 1.1.-31.12.2011. (Google Analytics 13.1.2012.)

Sisältösivuista eniten katsottiin alueellisten neuvottelukuntien yhteystietoja, hiukan yli 1000 katselukertaa. Melkein yhtä paljon käytiin katsomassa julkaisujen sivuja, eli hiukan yli 900 katselukertaa. Käyttäjät olivat katsoneet yli 700 kertaa ajankohtaisia asioita ja neuvottelukunnan kokoonpanoa käsitteleviä sivuja. Yhteystietoja oli katsottu noin 600 kertaa. RONKin tehtäviä esitteleviä sivuja oli katsottu noin 400 kertaa. Vuoden 2010 ajankohtaisia asioita ja hyviä käytäntöjä esitteleviä sivuja oli katsottu noin 200 kertaa. Vuoden 2009 ajankohtaisia asioita oli katsottu muutamia kymmeniä kertoja.

² "Sivun katselu tarkoittaa Analytics-seurantakoodin avulla seurattua sivustosi sivun katselukertaa. Jos kävijä lataa sivun uudelleen avattuaan sen, tämä lasketaan uudeksi sivun katseluksi. Jos käyttäjä siirtyy toiselle sivulle ja palaa sitten alkuperäiselle sivulle, myös tämä lasketaan uudeksi sivun katseluksi." (Google Analytics 13.1.2012.)

2.3 Aiemmat tutkimukset

Keskityn tässä jaksossa julkishallinnossa tehtyihin viimeaikaisiin tutkimuksiin, joiden tuloksia voidaan verrata ja soveltaa neuvottelukunnan käyttäjätutkimuksen toteuttamiseen ja analysointiin. Romanikieltä ja –kulttuuria koskevat selvitykset ovat pitkälti Kotimaisten kielten tutkimuslaitoksessa (Kotus, vuodesta 2012 lähtien Kotimaisten kielten keskus) tehtyjen romanikielen tutkimusten varassa. Romanikielen tutkimuksen ja huollon resurssit ovat Suomessa keskittyneet Kotukseen (Granqvist 2006, 8).

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksessa tehtiin perusteellinen internetsivujen uudistus vuosina 2008-2009. Uudistusta edelsivät laajat tutkimukset, jotka ministeriön toimeksiannosta suoritti Adage Oy vuonna 2007. Yritys on erikoistunut käytettävyydetutkimuksiin ja käyttäjäkyselyihin. Adage Oy teki toukokuussa STM:n internetsivujen käyttäjätutkimuksen, jossa haastateltiin yhteensä 29 käyttäjää neljässä puolistrukturoidussa ryhmähaastattelussa. Huhti-toukokuussa vuonna 2007 yritys teki verkkosivuston sisäisen käyttäjäkyselyn, johon vastasi 103 ministeriön työntekijää. Huhti-kesäkuun vuonna 2007 aikana tehtiin STM:n verkkosivuston käyttäjäkysely, johon osallistui kyseisenä aikana sivuilla vierailleista henkilöistä 117 käyttäjää. (Adage 2007.)

Adage Oy:n suorittamien tutkimusten tuloksena voidaan mainita, että kaikki käyttäjäryhmät pitivät STM:n internetsivuja luotettavina ja asiantuntevina, mutta jokseenkin kuivakkaina ja jopa liian virkamiesmäisinä. Virkamiesmäisyyttä korosti sivujen hierarkkinen rakenne, joka teki asioiden löytämisen hankalaksi. STM vastasi käyttäjien reagointiin uudistamalla sivuja radikaalisti.

Romaniasiain neuvottelukunnan nettisivut, www.romani.fi, ovat tällä hetkellä STM:n palvelimella. Ne noudattelevat sisällöltään, asettelultaan ja navigaatioltaan STM:n suuntaviivoja ja niissä ei ole romaniasiain neuvottelukunnan omaa ilmettä. Neuvottelukunnan internetsivuja ei voi mitenkään mieltää itsenäisen toimielimen sähköiseksi viestintäkanavaksi.

Tammikuussa 2008 Taloustutkimus Oy teki valtiovarainministeriön toimeksiannosta seurantatutkimuksen Julkishallinnon verkkopalvelut 2007 -tutkimuksesta. Tutkimuksessa selvitettiin suomalaisten mielipiteitä, toiveita ja näkemyksiä sähköisestä asiainnista

julkishallinnossa ja kartoitettiin suomalaisten käyntejä julkishallinnon internetpalveluissa. Tutkimuksella selvitettiin myös suomalaisten käsityksiä siitä, miten uuden tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen julkisissa palveluissa tulee jatkossa vaikuttamaan yhteiskunnan tasolla. Tutkimus tehtiin haastattelemalla 994 henkilöä, jotka olivat 15-79-vuotiaita. (Taloustutkimus, 2008.)

Tutkimuksessa todettiin, että sähköinen asiointi viranomaisissa on useimpien suomalaisten mielestä tulevaisuuden asiointimuoto, jota halutaan käyttää. Tutkimuksessa oli selvitetty myös sitä, miten viranomaiset voisivat parantaa toimintaansa ja palveluitaan. Tarjotuista vaihtoehtoista eniten toivottiin toimintatapojen ja palveluiden yksinkertaistamista, lisää tietoa näistä palveluista, palveluiden keskittämistä tiettyihin paikkoihin netissä tai sen ulkopuolella, sekä lisää verkossa täytettäviä ja palautettavia lomakkeita. Tutkimusraportin väliotsikon mukaan tarvitaan siis ”Vähemmän byrokratiaa ja palvelut yhdelle luukulle”. Sosiaali- ja terveysministeriön nettisivujen uudistamisessa pyrittiin huomioimaan näitä toiveita. Samoin neuvottelukunnan verkkopalvelua uudistettaessa pyritään siihen, että tieto saadaan mahdollisimman helposti löydettäväksi yhden verkkopalvelun välityksellä.

Romaniasiaain neuvottelukunnan internetsivujen käyttäjätutkimusta tai -kyselyä ei ole milloinkaan tehty. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimii noin 50 neuvottelu- ja lautakuntaa, joista 25:llä on jonkinlaiset nettisivut joko STM:n tai muun viranomaisen tai omilla palvelimilla. Kaikille neuvottelu- ja lautakunnille ei ole tarpeellistaakaan rakentaa nettisivuja, mutta joidenkin neuvottelu- ja lautakuntien toiminnan kannalta se on paras vaihtoehto. Neuvottelukuntien, kuten muidenkin valtion ja kunnan viranomaisten, toimintaa ohjaa hallintolaki. Siinä on säädetty hyvän hallinnon perusteista ja oikeusturvasta. Lain tarkoituksena on edistää hallinnon palvelujen laatua ja tuloksellisuutta. (Hallintolaki 434/2003, 1, 2 §.) Laki itsessään ei edellytä internetsivuja, mutta edistääkseen hyvää hallintoa ja siihen kuuluvaa palvelujen laatua ovat useat neuvottelu- ja lautakunnat nähneet hyväksi olla mukana myös sähköisessä tiedonvälityksessä.

Romanikieltä käsittelevä laaja kenttätutkimus toteutettiin vuosina 2004-2009. Tutkimuksen mukaan romanikielisiä internetsivuja ovat tuottaneet valtiohallinnossa romaneita palvelevat toimintayksiköt, joita ovat Kotus, romaniväestön koulutusryhmä Ope-

2.4 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää eri käyttäjäryhmien tarpeita ja soveltaa niitä nettisivujen uudistamisessa. Pitkän tähtäimen tavoitteena on, että tulevaisuudessa romaniasiain neuvottelukunnan sivut palvelevat hyvin sekä romaniväestöä että valtaväestöön kuuluvia yksilöitä ja instansseja niin Suomessa kuin kansainvälisestikin.

Tutkimuksen avulla pyrittiin vastaamaan siihen haasteeseen, jonka julkisten verkkopalvelujen kehittämisen ja arvioinnin työkaluksi valmistettu Verkkopalvelujen laatukriteeristö asettaa. Laatukriteeristö esittää viisi arviointialuetta, jotka tulisi ottaa huomioon nettisivuja luotaessa. Nämä ovat:

1. Käyttö, joka käsittelee verkkopalvelun toimintaa loppukäyttäjän näkökulmasta.
2. Sisältö, joka vastaa kohderyhmän tarpeisiin.
3. Johtaminen, joka liittyy palvelun tuottajan organisaation toimintaan.
4. Tuottaminen, jossa huomioidaan tuottajaa ohjaavia verkkopalvelun laatukysymyksiä.
5. Hyödyt, jotka käyttäjä ja tuottaja verkkopalvelusta tahoillaan saavat. (Verkkopalvelujen laatukriteeristö 2007, 23.)

Laatukriteeristön periaatteet soveltuvat osittain romaniasiain neuvottelukunnan nettisivujen käyttäjä tutkimukseen. Samoin niitä voidaan ja tuleekin ottaa huomioon kieli- ja kulttuurisivuston suunnittelussa.

Tutkimuksessa selvitettiin

- käyttäjien suhdetta romaniasioihin,
- neuvottelukunnan nettisivuilla vierailujen useutta ja reittiä, jolla sivuille hakeuduttiin,
- syitä, joiden vuoksi sivuilla vierailtiin ja sivujen tärkeyttä vastaajille,
- mielipidettä nykyisistä sivuista,
- kieliversioiden (ruotsi, englanti ja romanikieli) tarpeellisuutta,

- yhteistyötahojen yhteystietojen ja tehtävien esittämisen tarpeellisuutta,
- neuvottelukunnan omaa toimintaa koskevien asioiden esittämistarvetta,
- romaneja koskevien aiheiden esilletuomista,
- muiden tunnettujen kotimaisten romanijärjestöjen verkkosivuston käyttöä ja
- sosiaalisen median käyttöä ja neuvottelukunnan osallistumistarvetta siihen.

Tutkimuksessa ei selvitetty sitä, kuinka monella romanilla on tietokone tai kuinka monet käyttävät internetiä. Keskustellessani romanien kanssa on selvinnyt, että tietokone on useimmissa kodeissa ja että internetin käyttö on yhtä yleistä kuin valtaväestöönkin kuuluvilla. Tämä havainto on samansuuntainen Taloustutkimuksen vuonna 2008 internetin käyttöä selvittäneessä tutkimuksessa, jossa todettiin, että alle 50-vuotiaista melkein kaikki käyttävät internetiä. Ainostaan yli 65-vuotiaiden ryhmässä voi olla enemmän eroavaisuutta, sillä romanivanhuksista vain muutamat käyttävät tietokonetta.

2.5 Tutkimus- ja analyysimenetelmät

Tutkimusmenetelmänä käytin kvalitatiivista tutkimustapaa ja aineiston analysoinnissa teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä, joka perustuu julkaisuun Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (tekijät Tuomi & Sarajarvi, 2009). Sisällönanalyysillä pyritään luomaan aineistosta selkeä kuva, jotta voitaisiin tehdä luotettavia ja selkeitä johtopäätöksiä. Tutkimusmenetelmän valintaan vaikuttivat aineiston luonne, arvioitu vastausten määrä sekä tutkimustulosten sovellettavuus verkkopalvelun suunnittelussa.

Tradenomitutkintoni tutkimusosio vuonna 2005 oli kvantitatiivinen ja siksi tässä ylemmässä amk-tutkinnossa näinkin hyväksi tehdä laadullisen tutkimuksen ja perehtyä sen eri toteuttamismuotoihin ja erityisesti sen teoriaan. Näin toivoin saavani monipuolista näkemystä erilaisiin tutkimusmenetelmiin ja vahvan teoriapohjan, jota voin hyödyntää työssäni.

Laadullisia tutkimuksia määriteltäessä törmätään määritelmien lukuisuuteen, joita on tällä hetkellä yli 30. Olennaista laadullisessa tutkimuksessa on se, että siinä pyritään ymmärtämään ilmiötä kohteen näkökulmasta. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle.

Opinnäytteen tutkimusosiossa pyrin selvittämään nettisivujen käyttäjien tarpeita ja tulkitsemaan heidän toivomuksiaan, joiden pohjalta voidaan alkaa suunnitella romaniasian neuvottelukunnan verkkosivujen uudistamistyötä. Tutkimusaineisto kerättiin pääosin verkkokyselynä, mutta kyselyn valmistamisessa pyrin ottamaan huomioon juuri laatuun ja sisältöön painottuvia kysymyksiä. Kyselyn kysymykset ovat monivalintakysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Kysymyksiä valmistettaessa ei käytössäni ollut Tuomen ja Sarajärven kirjaa, vaan idean sovellettavasta tutkimusmenetelmästä sain Pirkko Anttilan teoksesta *Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen* (2005).

Internetsivuston käyttäjätutkimuksen analysointiin käytin sisällönanalyysiä. Sen avulla voidaan tehdä toistettavia ja päteviä päätelmiä tutkimusaineiston suhteesta sen asia- ja sisältöyhteyteen. Lisäksi, koska sisällönanalyysi on pohjimmiltaan kvantitatiivinen menetelmä, voitiin tässä tutkimuksessa yhdistää frekvenssi vastausten sisältöihin ja analysoida näin saatua informaatiota. (Anttila 2005, 292) Menetelmää käyttämällä on tarkoitus saada käyttäjien tarpeista mahdollisimman kattava kuva.

Tein sisällönanalyysin teoriaohjaavasti, vaikkakin se voidaan Tuomen ja Sarajärven mukaan tehdä myös aineisto- tai teorialähtöisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 107, 108). Käytettävä teoria (viitekehys) tuli Verkkopalvelujen laatukriteeristöstä, koska laatukriteeristö on luotu ohjaamaan valtionhallinnon verkkopalvelujen suunnittelua. Pyrin soveltamaan aineistoa tutkimukseen siten, että jaoin sen pienempiin osiin soveltuville laatukriteeristön eri osa-alueille. Sitten käsitteellistin tutkimusaineiston ja järjestin sen uudelleen kokonaisuudeksi. Tähän liittyen henkilökohtaisena tavoitteenani oli se, että ymmärrän verkkopalvelua käyttävien tarpeet ja esitän ne tavalla, jolla vakuutan yhteistyötahot ja erityisesti rahoittajan kiinnostumaan hankkeesta ja tulemaan siihen mukaan.

Tutkimuskysymykset oli teemoitettu, joten vastausten purkaminen teemojen alta helpotti aineiston käsittelyä. Tutkimuksen vastaukset analysoin laatukriteeristön arviointialueiden mukaisesti, joita ovat käyttö, sisältö, johtaminen, tuottaminen ja hyödyt. Arviointialueiden kaikkia 41 kriteeriä ei ollut tarkoitus sellaisenaan soveltaa tai yksityiskohdaisesti tarkastella, mutta aineiston analyysissä ne soveltuvin osin pyrin ottamaan huomioon. Arviointialueet toimivat itsessään luokitteluperusteina, joten niihin etsin sisällöt kyselyn vastauksista.

Webropol-ohjelmalla toteutetut kyselyt on mahdollista raportoida tilastoina, joina ne ainakin ilmiön esiintymistiheyttä tarkasteltaessa on hyväkin esittää. Koska kysymyksessä oli kuitenkin laadullinen tutkimus, vastauksia ei jätetty vain tilastoiksi, vaan ne purettiin laatukriteeristön luokituksiin. Varsinkin avoimista kysymyksistä saatiin hyvää aineistoa jatkokehittämistä ajatellen.

2.6 Tutkimuksen toteuttaminen

Nettisivujen uudistusprosessi on alkanut jo vuoden 2008 aikana, jolloin laadittiin alustava luonnos neuvottelukunnan nettisivujen rakenteesta. Siinä ei kuitenkaan esitetty kieli- ja kulttuurisivuston luomista. Kieli- ja kulttuuriasioita käsittelevän verkkopalvelun luominen on seurausta Romanipoliittisen ohjelman toimenpide-ehdotuksista. Syksyllä 2010 prosessi käynnistettiin uudelleen, kun tein kyselyn romaniasiain neuvottelukunnan nettisivuista.

Käyttäjätutkimuksen pohjaksi loin sähköisen kyselylomakkeen, jossa oli avoimia kysymyksiä, monivalintakysymyksiä ja asteikkoihin perustuvia kysymyksiä. Joidenkin monivalintakysymysten yhteyteen tein myös avoimen kysymyksen, jotta vastauksessa olisi mahdollisuus tuoda esille myös ne vaihtoehdot, joita ei monivalintakysymyksissä ole voitu ottaa huomioon tai muita vastaajan kommentteja. Asteikkokysymykset pyrin laatimaan mahdollisimman selkeiksi. Kysymyslomakkeen kysymykset löytyvä liitteestä 1 (Arviointialueiden ja kyselylomakkeen kysymysten kohdentuminen).

Tutkimus suoritettiin pääosin internetin välityksellä. Webropol-ohjelmalla laaditun kyselylomakkeen linkki lähetettiin romaniasiain neuvottelukuntaan vuosina 2009-2010 sähköpostilla yhteydessä olleille henkilöille, romaniasiain neuvottelukunnan ja alueellisten romaniasiain neuvottelukuntien jäsenille sekä romanipoliittista ohjelmaa valmistelleen työryhmän jäsenille. Kysely lähetettiin kohderyhmälle ensimmäisen kerran 7.10.2010. Vastauksia tuli kuitenkin niin vähän, että se lähetettiin vastaamattomille henkilöille uudelleen 4.1.2011. Kysely suljettiin 29.1.2011. Käyttäjäkyselyn analysointi tehtiin viikoilla 5-8/2011 ja kirjoitettiin raportiksi.

Ennen kyselylomakkeen jakelua testasin sen toimivuutta kahden pilottihenkilön avulla, joista toinen oli ensimmäistä kertaa www.romani.fi -sivuilla eikä ollut lainkaan tietoinen

neuvottelukunnan toiminnasta ja toinen henkilö oli aktiivinen romanasioissa toimiva, mutta niin ikään ensimmäistä kertaa neuvottelukunnan sivuilla. Heiltä sai myös arvokasta palautetta siitä, millaisia hankaluuksia tietojen etsimisessä oli ja millainen visuaalinen ilme ei ainakaan ollut puhutteleva. Kysymyslomakkeiden pilotoinnissa testattiin kysymysten ymmärrettävyyttä, vastausvaihtoehtojen kattavuutta ja vastaajien ajatusmaailman tavoitettavuutta. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 37.) Lomakkeisiin ei tullut muutoksia, joten ne olivat valmiita sellaisinaan lähetettäväksi.

Kyselystä tiedotettiin ja paperiset kysymyslomakkeet jaettiin palautuskuorien kera myös Valtakunnallisilla romanasiaain neuvottelukuntien neuvottelupäivillä Kuopiossa 29.-30.9.2010. Osallistujia oli noin 30, mutta lomakkeita palautettiin vain 4. Osa neuvottelupäiville osallistujista vastasi kuitenkin sähköiseen kyselyyn ja heidän välityksellään kyselystä tiedotettiin myös paikallisten romanityöryhmien jäsenille, joten siinä mielessä neuvottelupäivät toimivat hyvänä tiedonjakokanavana.

2.7 Tutkimuksen tulokset ja päätelmät

Kyselyn vastaukset on purettu Laatuksiteeristön luokittelun mukaisiin ryhmiin, joskin osassa kysymyksiä sivutaan useampaa Laatuksiteeristön ryhmää. Avoimista vastauksista on irrotettu ne ajatukset, jotka liittyvät sisällöllisesti myös johonkin toiseen ryhmään. Kysymykset, jotka liittyvät mainittuun arviointialueeseen, on listattu liitteessä 1 olevaan taulukkoon.

Kysely laadittiin Webropol-ohjelmalla, jolla se myös analysoitiin. Kysely lähetettiin 107 henkilölle sähköpostilla, jossa oli suora linkki kyselyyn. Webropolista voi katsoa, ketkä eivät olleet vastanneet ja heille lähetettiin uusintakysely. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 37 henkilöä. Kysely oli saatavissa myös paperiversiona, jolloin vastaaja lähetti vastauksensa neuvottelukunnan toimistoon. Vein vastaukset manuaalisesti kyselyyn, jotta ne tulisivat huomioiduiksi Webropolin analysointityökalun tuloksissa. Paperilla tulleet vastaukset ovat minulla arkistoituina, samoin pilottihenkilöiden vastaukset. Webropolissa on arkistoituina sähköisinä ohjelmaan talletetut vastaukset.

2.7.1 Yleistä tietoa vastaajista ja palautteesta

Vastaajia oli yhteensä 37, joista 23 oli naisia, 14 miehiä. Vastaajista 38 % oli alle 50-vuotiaita ja 62 % yli 50-vuotiaita. Perus- ja keskiasteen tutkinnot oli 8 (23 %, N 35) vastaajalla. Alemman korkeakoulututkinnon oli suorittanut 4 (11 %) vastaajaa ja ylempi korkeakoulututkinto oli 23 (66 %) vastaajalla. Vastaajista 28 (76 %, N 37) oli johtavassa asemassa olevia tai ylempiä tai alempia toimihenkilöitä. Työntekijöitä oli 4, yrittäjiä oli 2 ja lisäksi oli eläkeläinen, opiskelija ja työtön.

Vastaajista 30 henkilöä (81 %, N 37) edisti työssään romanien asioita, eli onkin todettavissa, että kyselyyn vastanneet olivat pääasiassa valtion, kuntien tai järjestöjen edustajia. Oli ilahduttavaa huomata, että kyselyyn vastasi henkilöitä, jotka olivat valtakunnallisen tai alueellisen neuvottelukunnan tai paikallisen romanityöryhmän jäseniä tai sihteereitä. Lisäksi oli muita aktiivisia romanasioissa toimivia, jotka vastasivat kyselyyn. Vastausten perusteella voidaan kartoittaa yleisluonteisesti sitä, miten verkkopalvelua voidaan kehittää aktiivikäyttäjien hyödyksi.

Syyt siihen, miksi vastaaja oli tullut neuvottelukunnan verkkopalveluun (kysymys 4), oli se, että hän etsi

- tietoa ajankohtaisista tapahtumista (20 vastausta)
- julkaisuja (18)
- neuvottelukunnan lausuntoja tai kannanottoja (15)
- romanasiaain neuvottelukunnan yhteystietoja (13)
- alueellisen romanasiaain neuvottelukunnan yhteystietoja (8)
- romanijärjestön yhteystietoja (6).

Kysymys oli ehkä hiukan epäonnistunut tässä yhteydessä, koska osa vastaajista oli luultavasti tullut verkkopalveluun vain kyselyn johdosta. Toisaalta vastaukset osoittavat kuitenkin, miksi verkkopalveluun oli tultu. Neuvottelukunnan lausuntoja ja kannanottoja ei ole verkkosivuilla, joten vastaukset, joissa vastaaja oli ne sieltä kuitenkin löytänyt (13 vastausta), eivät ole luotettavia. Samoin on romanijärjestöjen yhteystietojen kanssa, niitäkään ei verkkosivuilla ole, vaikka 4 vastaajaa oli ne mielestään sieltä löytänyt. Vastaaja on mahdollisesti tulkinnut kysymyksen niin, että hän löysi helposti tai löysi hankalasti tiedon siitä, ettei kyseisiä tietoja siellä ole.

Kehittämiskohteina tulevat olemaan erityisesti ne tiedot, joita vastaaja löysi hankalasti tai hän ei löytänyt niitä, vaikka ne ovat verkkosivuilla. Navigaatio-ongelma lienee pieni,

sillä sivuilla on suorat linkit mainittuihin tietoihin, vaikka RONKin ja alueellisten neuvotelukuntien yhteystietojen löytäminen oli ollut kahdella vastaajalla hankalaa. Suurempi ongelma liittyy Ajankohtaista-sivun ja Julkaisut-sivun sisältöihin. Verkkosivuilla ei myöskään ole romanijärjestöjen yhteystietoja. Kuten seuraavasta tutkimuksen analysoinnista on havaittavissa, siellä ei välttämättä ole sellaisia tietoja, jota vastaaja on sieltä odottanut löytävänsä. Siksi vastaaja on vastannut, että tietoa ei löytynyt. Kysymys oli liian monitulkintainen.

Kysymyksessä 6 pyydettiin arvioimaan nykyisiä www.romani.fi-sivuja kokonaisuutena. Vastaajista (N 31) 17 arvioi sivut keskinkertaisiksi, 10 henkilöä arvioi ne hyviksi ja yksi jopa erittäin hyviksi. Kolmen vastaajan mielestä nettisivut olivat huonot, mutta yhdenkään mielestä ne eivät olleet erittäin huonot. Vastausten keskiarvo oli 3,29 (asteikolla 1-5), joka osoittaa, että sivut ovat hiukan keskinkertaista paremmat. Avoimista vastauksista tuli esille, mitkä olivat nettisivujen oleelliset puutteet ja kehittämiskohteet. Lisäksi oli joitakin konkreettisia ehdotuksia, jotka voidaan huomioida nettisivujen uudistamisessa.

Avoimessa vastauksessa (kysymys 18) kahdelta vastaajalta saatiin vertailukehittämiin muutamia vinkkejä. Esimerkkinä ajankohtaisten asioiden esittämisessä mainittiin Puolustusvoimien internetsivut ja tiedotustoiminta. Mannerheimin lastensuojeluliiton sivut olivat käyttäjäystävälliset ja hauskat. Ihmisoikeusliiton sivut olivat asiantuntevat mutta kuivat. Kotimaisten kielten sivut olivat asialliset ja tietoa löytyi paljon helposti. Myös yhdenvertaisuus.fi, Vähemmistövaltuutetun ja sosiaali- ja terveysministeriön sivut olivat hyvät.

Kyselyn tulokset on seuraavassa purettu soveltuvin osin Laatuksiteeristön arviointikohteisiin. Ne arviointikohteet, joita ei ole käsitelty kyselyssä tai ne eivät muuten soveltuneet, on poistettu tästä raportista.

2.7.2 Käyttö

Käyttö käsittelee verkkopalvelun toimintaa palvelun loppukäyttäjän näkökulmasta. Arviointialueen kriteereillä pyritään varmistamaan, että verkkopalvelun käyttäminen on kohderyhmälle ylipäänsä mahdollista ja riittävän yksinkertaista, ja että se vastaa mahdollisimman hyvin käyttäjän tarpeita sekä odotuksia. Verkkopalvelun käyttöön liittyviä näkökulmia ovat muiden muassa saatavuus, käytön help-

pous ja sujuvuus sekä rakenteen ja ilmaisun viestinnällisyys. (Verkkopalvelujen laatukriteeristö 2007, 35.)

Verkkopalvelu löytyy helposti

Romaniasiain neuvottelukunnan verkko-osoite on www.romani.fi. Verkko-osoite tuo selvästi esille, että on kysymys romaneihin liittyvistä verkkosivuista. Sivut löytyvät helposti myös kirjoittamalla internetin osoitekenttään ilman www-alkuosaa pelkästään romani.fi. Jos kirjoittaa vain romani, tulee ehdotukseksi [.fi](http://romani.fi) tai [.org](http://romani.org).

Kaikki vastaajat, 37 henkilöä, vastasivat kysymykseen verkkosivuille hakeutumisesta (kysymys 3). Romaniasiain neuvottelukunnan nettisivujen löydettävyyttä näyttää olevan hyvä, koska hakukoneen kautta hakeneet kahdeksan henkilöä löysi nettisivut pääasiasa termeillä "romaniasiain neuvottelukunta" tai "ronk". Vakiintuneen lyhenteen "ronk" käyttäminen kertoo siitä, että neuvottelukunta on tunnettu kohderyhmän keskuudessa. Tunnettuudesta kertoo sekin, että kahdeksan henkilöä tuli suoraan nettisivuille nettiosoitteen www.romani.fi perusteella. Hakukoneen kautta tai suoraan nettiosoitteen kautta sivuille tulleiden osuus yhteensä oli 43 %. Yllättävää oli se, että sosiaali- ja terveysministeriön sivujen kautta joko haulla tai navigoimalla etsiytyi neuvottelukunnan sivuille 10 henkilöä (27 %). Olisikin ollut hyvä kysyä vastaajilta vielä sitä, oliko navigoiminen sitä kautta helppoa.

Saamansa linkin kautta nettisivuille tuli peräti 14 vastaajaa, eli 37 %. Mielenkiintoista olisi ollut tietää, mistä he olivat linkin saaneet. Kysely lähetettiin sähköpostilla, mutta siinä ei ollut linkkiä neuvottelukunnan nettisivuille. Tästä havaitaan ainakin se, että romaniasiain neuvottelukunnan sähköpostitse tapahtuvassa viestinnässä olisi huomioitava, että automaattisessa allekirjoitustiedostossa on linkki neuvottelukunnan sivuille. Tämä palvelee sekä suoraa viestin vastaanottajaa että niitä, joille hän viestin lähettää edelleen.

Verkkopalvelulle ei ole ollut tarpeen rekisteröidä rinnakkaisia verkkotunnuksia. Jos uudet nettisivut myöhemmin luodaan omalle palvelimelle, on kuitenkin tarpeellista ohjata käyttäjät sosiaali- ja terveysministeriön sivuilta silloin käyttöön otettavalle palvelimelle. Mikäli luodaan erikielisiä verkkosivuja, rinnakkainen verkko-osoite on tuotettava verkkotunnuksen perään liitettävän tarkemman paikannustiedon avulla. Näin on tehtykin jo olemassa oleville ruotsinkielisille sivuille.

Käyttäjien navigoinnin nopeuttamiseksi voidaan luoda myös pikaosoitteet, joiden avulla käyttäjä pääsee suoraan haluamalleen sivulle. Näin ollen esimerkiksi ajankohtaisiin tapahtumiin voisi päästä suoraan kirjoittamalla selaimen osoitekenttään www.romani.fi/ajankohtaista.

Hakukoneita voi hyödyntää verkkopalvelun löytämisessä. Tunnetuimpia hakukoneita ovat Google, Eniro, Bing, Yahoo ja Alta Vista. Googlaamalla (google.fi) ”ronk” romaniasiain neuvottelukunnan sivut löytyvät heti listauksen alusta. Samoin Yahoo:sta (Yahoo Suomi) hakutermillä ”ronk” neuvottelukunnan sivut ovat ensimmäisinä. Jos sieltä hakee pelkästään termillä ”romani”, saa 25 900 000 tulosta. Neuvottelukunta on kuitenkin heti ensimmäisellä sivulla. (Haut tehtiin 15.1.2012.)

Verkkopalvelua voi käyttää tarkoituksenmukaisesti eri kielillä

Kieliversiota koskevassa kysymyksessä (numero 8) haluttiin selvittää sitä, millä kielillä neuvottelukunnan nettisivujen toivottaisiin olevan saatavilla. Tällä hetkellä nettisivut ovat suomeksi ja vain neuvottelukunnan tehtävien osalta ruotsiksi. Tämä ei palvele hyvin ruotsinkielistä väestöä, kun otetaan huomioon se, että osa romaneista on ruotsinkielisiä. Lisäksi osa romaneista asuu ruotsinkielisellä alueella, jolloin viranomaisten toiminnan kannalta tulisi tarpeellinen aineisto olla myös ruotsiksi saatavilla. Vastaajista yli puolet (52 %, N 32) katsoi, että ruotsinkieliset sivut ovat tärkeitä tai melko tärkeitä.

Samoin tärkeäksi tai melko tärkeäksi oli arvioitu englanninkielisten sivujen tarpeellisuus (52 %, N 31). Niitä tarvitaan lähinnä kansainvälisissä yhteyksissä, jolloin englanninkielisen aineiston avulla voidaan kertoa suomalaisesta vähemmistöstä kansainvälisillä foorumeilla. Lisäksi englanninkielinen aineisto palvelee opiskelijoita ja tutkijoita, jotka muualla maailmassa ovat kiinnostuneita suomalaisesta romanipolitiikasta ja romanikulttuurista.

Mielenkiintoista oli havaita, että vastaajista yli 62 % (N 32) näki tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi neuvottelukunnan sivujen olevan myös romanikielillä. Valtaväestöön kuuluvat eivät pääsääntöisesti osaa romanikieltä, joten mahdollinen romanikielinen versio nettisivuista tulisivatkin luoda siten, että se välittää romaneiden kannalta tärkeää tietoa heidän äidinkiellellään, mutta olisi samansisältöisenä saatavilla myös suomeksi ja ruotsiksi, mahdollisesti myös englanniksi. On mahdollista, että yhteistyö viranomaisten kanssa

olisi tulevaisuudessa helpompaa, kun romaniasiakkaalla on perustiedot kyseessä olevasta asiastaan helposti saatavilla ja ennakolta luettavissa oman kodin rauhassa. Silloin hän jo viranomaisen luo saapuessaan tietää, mitä oikeuksia ja velvoitteita asian suhteen hänellä on. Toisaalta hyvään virkamiestapaan kuuluu, että asiakkaalle puhutaan monimutkaisistakin asioista selvästi ja ymmärrettävästi, mutta käytännössä tämä ei aina toteudu. Romanikielinen aineisto voi kuitenkin helpottaa sekä romaniasiakkaan että viranomaisen yhteistoimintaa asioiden hoitamisessa.

Käyttö tuntuu turvalliselta ja luotettavalta

Rekisteröitymistä tai tunnistautumista ei tarvita romaniasiain neuvottelukunnan nykyisillä sivuilla, koska neuvottelukunta ei käsittele yksittäisen henkilön asioita. Jos sivulle päätetään tulevaisuudessa viedä neuvottelukunnan valmisteilla olevat aineistot sen sijaan että ne lähetettäisiin neuvottelukunnan jäsenille sähköpostilla tai maapostissa, tunnistautumista vaadittaisiin siinä tapauksessa. Tämä siksi, ettei kokousten valmisteluaineisto joutuisi neuvottelukunnan ulkopuoliseen jakeluun keskeneräisenä. RONKin verkkosivuille viedyt liiteaineistot ovat pdf-muotoisia, jolla on pyritty suojaamaan niitä asiattomalta muuntelulta. Mikäli sivulle luodaan palautelaatikko, voisi sähköpostiosoitteen kirjoittaminen olla riittävä tunnistus.

Navigointi ja tiedon löytäminen on helppoa

Verkkopalvelun sisällöt on suoraan havaittavissa etusivulta navigointipalkissa. Alisivujen navigointipalkki on kiinnitetty sivuston reunaan, joten se on koko ajan näkyvässä. Alisivut on pyritty nimeämään tarpeeksi kuvaavasti, jotta niiden sisältö olisi helposti pääteltävissä. Alisivuilla olevat tiedostot on nimetty käyttäen samaa muotoa.

Sivuilla on näkyvässä murupolku, josta käyttäjä tietää, missä on. Sijainti verkkopalvelun sisällä eri osioissa näkyy myös verkko-osoitteessa. Myös siirtymiset sivustojen välillä toimivat selkeästi. Sivustolta toiselle voi siirtyä murupolun tai navigaatiopalkin avulla. Myös Edellinen ja Seuraava -painikkeet toimivat moitteettomasti.

Käyttöliittymä on selkeä, yhdenmukainen ja ymmärrettävä

RONKin verkkopalvelu on osa sosiaali- ja terveysministeriön verkkopalvelua, joten tällä hetkellä se on ministeriön graafisen ohjeistuksen mukainen. Vastaajat pitivät verkkopalvelua selkeänä.

2.7.3 Sisältö

Arviointialue käsittelee verkkopalvelun sisältöä; sen olennaisuutta, luotettavuutta ja ajankohtaisuutta, kattavuutta, ymmärrettävyyttä sekä rakenteen selkeyttä. Arviointialueen kriteerit ottavat huomioon erityisesti käyttäjän näkökulman sisältöön, eli niiden avulla voidaan varmistaa, että verkkopalvelun sisältö noudattaa kohderyhmän tarpeita. Eri näkökulmia sisältöön ovat verkkopalvelun tietosisältö ja vuorovaikutteisuus. (Verkkopalvelujen laatukriteeristö 2007, 57.)

Rakenne on jäsenneily tarkoituksenmukaisesti

Tiedon helppo löytäminen oli usean vastaajan mielestä tärkeä asia otettavaksi huomioon. Kyselyn avoimissa vastauksissa sivuja pidettiin selkeinä ja helposti käytettävänä. Käytännössä tämä on toteutettu yksinkertaisella rakenteella. Navigointipalkissa ei ole alisivuja. Kaikki sivut ja niiden liitetiedostot avautuvat samaan kehykseen.

Sisältö on luotettavaa ja ajantasaista

Missään vastauksissa ei kommentoitu verkkosivuilla olevaa kieltä. Tämä lienee tulkittavissa niin, että tekstisisältö on ymmärrettävää ja luettavaa. Avoimissa vastauksissa tuli kuitenkin hyvin paljon palautetta sisällön ajankohtaisuudesta. Sinänsä tietoa, mitä sivuilla on, pidetään luotettavana. Avoimissa vastauksissa korostui säännöllinen nettisivujen päivittäminen. Kysymys 7 oli avoin kysymys, jossa tiedusteltiin mielipidettä romaniasiain neuvottelukunnan nykyisistä sivuista. Useissa kommentteissa mainittiin, että sivujen päivittäminen on hidasta tai laahaa jäljessä. Koska sivut ovat suppeat, niitä on päivitetty käytännössä vain silloin, kun neuvottelukunnan jäsenten tai toimistohenkilökunnan yhteystiedoissa on tapahtunut muutoksia. Ajankohtaista-välilehti on päivitetty silloin, kun merkittävistä tilaisuuksista, esimerkiksi kansainvälisen romanien päivän tilaisuuksista on tiedotettu tai muuta merkittävää on tapahtunut. Vastausten perusteella tähän onkin kiinnitettävä enemmän huomiota, jotta kävijät tuntisivat löytävänsä sivuilta käytännöllistä ja hyödyllistä aineistoa. Jokaisella sivulla esitetään viimeisen päivityksen ilmaiseva ajankohta.

Käsitys siitä, että sivuja ei päivitetä tarpeeksi usein, johtuu ilmeisesti suurelta osalta siitä, että sivuilla on vain vähän aineistoa. Käyttäjien odotukset siitä, mitä siellä pitäisi olla, eivät vastaa sitä, mitä siellä nyt on. Useat virkamiehet, jotka seuraavat romaniasioita läheltä, ovat tietoisia ajankohtaisista tapahtumista. Niistä ei kuitenkaan välttämättä ole tiedotettu neuvottelukunnan verkkopalvelussa, joka voi aiheuttaa tämän aiheellisen kritiikin.

Sisältö on kattavaa

Avoimia vastauksia, joissa oli kommentoitu sivujen sisältöä (kysymys 7), oli 14. Sivuja pidettiin yleisesti ottaen selkeinä ja asiallisina, mutta todettiin olevan myös kehittämistarpeita.

Neuvottelukunnan toiminnasta tiedottamiseen liittyi kysymys 10. Tapahtumista ja seminaareista tiedottaminen sekä kannanottojen ja lausuntojen näkyminen verkkopalvelussa olivat vastaajien mielestä tärkeitä. Molempien keskiarvo oli yli 4. Neuvottelukunnan kokousten ajankohdista ilmoittaminen sai keskiarvoksi 3,53, joten se oli vastaajien mielestä jokseenkin tärkeää. Samoin oli jokseenkin tärkeää kokousaineiston välittäminen (keskiarvo 3,56). Toteutuessaan tämä edellyttäisi esimerkiksi extranetin kaltaisen verkkosivun luomista. Kysymyksessä tiedusteltiin myös sitä, tulisiko neuvottelukunnan kokousten pöytäkirjojen olla verkossa saatavilla. Vastaajista (N 33) 22 henkilöä piti sitä jokseenkin tärkeänä tai tärkeänä. Keskiarvo oli 3,58 (asteikolla 1-5). Kahdessa avoimessa vastauksessa oli myös esitetty toive pöytäkirjojen löytymisestä nettisivuilta. Tämän toteuttaminen tarkoittaisi tiedotustoiminnassa uusia linjauksia siitä, pidetäänkö ne avoimesti saatavilla vai annetaanko ne pyynnöstä tiedoksi, kuten tähän asti on ollut. Neuvottelukunnan kokousten pöytäkirjojen julkisuudesta neuvottelukunta päättää itse.

Parissa avoimessa vastauksessa toivottiin yleistä romaniväestöstä kertovaa tiedottamista. Jolloinkin aiemmin nettisivuilla on erään vastaajan muistin mukaan ollut kopioitavaa aineistoa, jossa oli käsitelty romanien historiaa ja kulttuuria. Lisäksi toivottiin neuvottelukunnassa edustettuina olevien järjestöjen esittelyä, jota siellä ei tällä hetkellä ole. Nettisivuilla on yhteystiedot aluehallintovirastojen yhteydessä toimiviin alueellisiin romaniasiain neuvottelukuntiin, mutta muita sidosryhmiä ei ole esitelty. Eräässä vastauksessa ehdotettiin myös sellaisten kuntien hyvien käytäntöjen esittelemistä, joissa romaneja koskeva poikkihallinnollinen toiminta on saatu hyvin järjestettyä.

Vastauksissa (N 7, kysymys 14) tuli esille, että nettisivuilta ei löydy riittävästi tietoa lehdistön tarpeisiin. Myös nettisivujen sisältöä kommentoitiin tässä yhteydessä. Aiemmin mainittujen asiasisältöjen lisäksi toivottiin ajankohtaista tietoa romanipoliittisen ohjelman etenemisestä, kannanotoista, hankkeista tiedottamista ja rahoitusmahdollisuuksista. Lisäksi tuotiin esille kansainvälisistä asioista tiedottaminen. Asiaan onkin kiinnitettävä huomiota, sillä lehdistön ja muun median kautta neuvottelukunta voisi levittää

romaneista asianmukaista ja oikeaa tietoa. Neuvottelukunnan tämänhetkinen asema romaneja koskevien kansainvälisten ja erityisesti Euroopan tasolla olevien asioiden välittäjänä on vakiintumaton. Ainakin linkitys ulkoasiainministeriön verkkosivuille voisi lisätä käyttäjien mahdollisuuksia saada tietoa kansainvälisistä romaneja koskevista asioista.

Nykyiset verkkosivut sisältävät niukasti tietoa muista romaniasioita käsittelevistä viranomaisista tai tahoista. Tapahtumista tiedotetaan Ajankohtaista-sivulla, mikäli niistä saadaan tietoa neuvottelukunnan toimistoon ja ne eivät ole kaupallisia tilaisuuksia. Kysymyksessä 9 tiedusteltiin yhteistyötahojen ja niiden yhteystietojen tiedottamisesta. Yhteenvetona voidaan todeta, että vastaajien mielestä oli tärkeää tai erittäin tärkeää kertoa valtakunnallisen ja alueellisten romaniasian neuvottelukuntien sekä paikallisten romanityöryhmien yhteystiedot, kokoonpanot ja tehtävät. Lisäksi linkit kotimaisiin romanijärjestöihin nähtiin tärkeinä. Toisaalta jokseenkin tärkeitä olivat tiedot paikallisten romanityöryhmien tehtävistä. Samoin linkit ulkomaisiin romanijärjestöihin olivat jokseenkin tärkeitä. Avoimissa vastauksissa (kysymys 14) oli kuitenkin kolmessa vastauksessa (N 7) esitetty nimenomaan tarve löytää sivuilta romaneja koskevaa kansainvälistä ja EU-tasoaista tietoa. Yhdessä avoimessa vastauksessa (kysymys 14) esitettiin toive, että neuvottelukunnan sivuilta löytyisi romanijärjestöille tietoa rahoitusmahdollisuuksista.

Kysymys 15 kartoitti tunnetuimpien valtakunnallisten romanijärjestöjen verkkosivujen käyttöä. Vastaajia oli 36.

Taulukko 1. Romanijärjestöjen verkkopalvelun käyttö

	Säännöllisesti	Silloin tällöin
Elämä ja Valo ry	0	18
Fintiko Romano Forum ry - Suomen Romanifoorumi ry	1	17
Kromana ry	0	6
Luovan mustalaiskulttuurin yhdistys Drom ry	0	8
Romanitaiteen keskus ry	0	7
Romano Missio ry	2	22
Suomen Romaniyhdistys ry	1	16

Taulukosta on selvästi havaittavissa, että mainittujen järjestöjen verkkosivuilla käydään pääasiassa silloin tällöin. Lisäksi säännöllisesti kävi yksi vastaaja EU:n, yksi eduskunnan ja yksi vastaaja RASMUKSEN sivuilla. Silloin tällöin kävi yksi vastaaja Opetushallituksen ja yksi Kotuksen sivuilla. Vastauksista saadaan hiukan vinkkiä siitä, mihin verkkosivuille olisi hyödyllistä tehdä linkitys myös neuvottelukunnan sivuilta.

Käyttäjät saa verkkopalvelun kautta riittävästi tietoa verkkopalvelun tarjoajan yleisestä toiminnasta, sillä neuvottelukunnan yhteystiedot ja tehtäväalue ovat selvästi esitetty. Lisäksi on linkki Valtioneuvoston hankerekisteriin, josta selviää neuvottelukunnan valti-onhallinnollinen asema. Yhteystiedoissa on myös neuvottelukunnan oma sähköpostiosoite. Samoin läheisesti neuvottelukunnan kanssa toimivien alueellisten romaniasiain neuvottelukuntien yhteystiedot on hyvin löydettävissä. Erillistä palautetoimintoa yhteydenottoon neuvottelukuntaan ei kuitenkaan ole, joten yhteydenotot tapahtuvat joko sähköpostilla, kirjeitse tai puhelimitse.

Sektorikohtaisesti aiheita kysyttiin kysymyksessä 12. Melkein kaikki esitetyt aiheet nähtiin tärkeinä, eli niiden keskiarvo oli yli 4. Tärkeinä asioina nähtiin tiedon välittäminen asumisesta, kielestä ja kulttuurista, syrjinnästä, työelämästä, varhaiskasvatuksesta sekä vähemmistö- ja ihmisoikeuksista. Näiden aiheiden keskinäiset painoarvot ovat melko lähellä toisiaan, mutta tärkein näistä oli tiedottaminen työelämää koskevista kysymyksistä. Kolmen aiheen keskiarvo oli melkein 4, joten sanallisesti ilmaistuna nekin olivat melko tärkeitä. Nämä aiheet olivat perhepalvelut, sosiaalipalvelut ja toimeentulotuki (romanihome).

Kyselyssä tiedusteltiin avoimella kysymyksellä (kysymys 18) sitä, tulisiko sivuilla käytyä useammin, jos niillä olisi kuva- ja videotallenteita. Kuviin ja videoihin todettiin, että ehkä ne voisivat innostaa seuraamaan asioita ja päätöksentekoa.

2.7.4 Johtaminen

Kriteerit koskevat verkkopalvelun ja sen kehitystyön johtamista organisaatiossa. Johtamisen laatuun liittyvät palvelun strateginen suunnittelu sekä palvelutuotannon organisointi ja seuranta. (Verkkopalvelujen laatukriteeristö 2007, 65.)

Johtaminen-arviointialueen kriteereiden tarkastelu ei sovellu tämän käyttäjätutkimuksen analysointiin.

2.7.5 Tuottaminen

Tuottaminen käsittelee verkkopalvelun toteuttamisessa, kehitystyössä ja ylläpidossa huomioitavia laatukysymyksiä. Tuottamisen laatua tarkastellaan palvelun rakentamisen, käyttäjäkeskeisyyden, sisällöntuotannon hallinnan sekä turvallisuuden ja toimivuuden näkökulmista. (Verkkopalvelujen laatukriteeristö 2007, 75.)

Käyttäjryhmät, käyttäjien tarpeet ja käyttötilanteet on otettu huomioon

Romaniasiaain neuvottelukunnan verkkopalvelun käyttäjät ovat tutkimuksen mukaan pääasiassa virkamiehiä tai henkilöitä, jotka hoitavat työssään romaneja koskevia asioita. Vastaajista (N 37) kymmenen vieraili nettisivuilla kuukausittain, 19 harvemmin ja 9 oli sivustolla ensimmäistä kertaa (kysymys 2). Johtopäätöksenä onkin todettava, että koska työssään romaniasioita käsittelevien henkilöiden osuus vastaajista oli suuri (81 %), on heidän tukemisekseen kiinnitettävä huomiota tarjottavan informaation sisältöön ja sen löydettävyyteen. Silloin myös sivulla vierailujen määrä saataisiin nousemaan.

Vastaajista 25 henkilöä (68 %) piti neuvottelukunnan sivuja itselleen melko tai erittäin tärkeinä (kysymys 5). Vastaajista 32 % ilmoitti, että sivut eivät ole kovin tärkeät tai he eivät osanneet sanoa sivujen tärkeydestä. Luvut kertovat siitä, että neuvottelukunta voi nettisivuilla palvella sidosryhmiään tehokkaastikin. Kun sivuilla oleva aineisto koetaan tärkeäksi, sen käyttäjämäärät tulevat nousemaan kohderyhmän keskuudessa. Tärkeää on se, että sivuilla oleva aineisto vastaa käyttäjien tarpeisiin ja välittää tarvittavaa informaatiota.

Käytön seuranta on järjestelmällistä ja käyttöoikeuksia hallitaan

Ministeriön viestintäyksikkö vastaa tällä hetkellä verkkopalvelun käytön tilastoinnista ja raportoinnista. Verkkosivuston pääkäyttäjaoikeudet on ministeriön viestintäyksikössä, joten alikäyttäjä saa määritellyt oikeudet sivustoille sieltä.

2.7.6 Hyödyt

Hyödyt-arviointialueen kriteerit käsittelevät verkkopalvelun käyttäjän ja sen tuottajaorganisaation saamia hyötyä. (Verkkopalvelujen laatukriteeristö 2007, 91.)

Verkkopalvelu tunnetaan hyvin

Kysymyksessä 11 tiedusteltiin sitä, miten neuvottelukunnan vastuualueita tulisi esittää. Vastauksissa tuli esille, että olisi tärkeää tai erittäin tärkeää kertoa, missä neuvottelukunta auttaa ja neuvoa toimivaltaiseen viranomaiseen tai ohjata asiaa hoitavaan järjestöön (keskiarvo molemmissa 4,19 asteikolla 1-5). Myös sen tiedon välittäminen, mitkä asiat eivät kuulu neuvottelukunnan toimivaltaan, oli vastaajien mielestä tärkeää (keskiarvo 4,07).

On ymmärrettävää, että romanasioista tietoa hakeva etsii sitä viranomaisluonteisesti toimivan neuvottelukunnan verkkosivuilta. Kun nuo mainitut tiedot ovat saatavissa, tulee siitä hyötyä useille tahoille sekä ajan säästöinä että sujuvina palveluina.

Käyttäjä saa verkkopalvelusta lisäarvoa vs. sosiaalinen media

Vastaajista ei löytynyt sosiaalisen median suurkuluttajia (kysymys 16). Päivittäin, viikoittain tai muutaman kerran kuukaudessa käytettiin Facebookia (42 %, N 36), joka oli suosituin sosiaalisen median kanava vastaajien keskuudessa. MySpace, LinkedIn, Twitter ja oma blogi saivat muutamia hajavastauksia, mutta Facebookia lukuun ottamatta 95 % vastaajista ei käynyt minkään sosiaalisen median sivustoilla. Näyttääkin siltä, että tässä vaiheessa viranomaisten tavoittamisessa sosiaalinen media ei ole se kanava, jota neuvottelukunnan kannattaisi käyttää.

Kysymyksessä 17 tiedusteltiin sitä, kannattaako RONKin mennä sosiaaliseen mediaan. Kysymykseen vastasi 35 henkilöä. Neuvottelukunnan esiintymiseen sosiaalisessa mediassa suhtauduttiin varauksellisesti, sillä 21 henkilöä (60 %) vastasi kysymykseen "ehkä". Ei-vastauksia tuli 3 (8,6 %) ja kyllä vastauksia 11 (31,4 %). Avoimissa vastauksissa (kysymys 18) tuli tarkemmin esille syyt, jotka olivat johtaneet tällaisiin mielipiteisiin. Tärkeimpänä kyllä-vastauksen esittäneiden perusteluna oli se, että sosiaalisessa mediassa voitaisiin antaa arvovaltaiselta taholta asianmukaista ja oikeaa tietoa romaneista. Ei-vastausten perusteluissa kiinnitettiin huomiota siihen, että romanasiaian neuvottelukunta on viranomainen, jonka tulisi pitäytyä viranomaisen roolissa. Lisäksi sosiaalisessa mediassa esiintymisessä olisi tuotava esille se, onko kysymyksessä neuvottelukunnan

virallinen kanta vai kirjoittajan oma henkilökohtainen näkemys - nehän voivat olla joissakin asioissa ja tilanteissa hyvinkin erilaisia.

Kysymyksessä 13 tiedusteltiin muita aiheita, joita verkkopalvelussa voitaisiin esittää. Julkaisujen löytyminen oli vastaajien mielestä tärkeintä, keskiarvo oli 4. Muut vaihtoehdot, joita olivat keskustelupalsta, kysymyspalsta, verkkolehdet ja blogit, saivat keskiarvokseen hiukan yli 3, joten niidenkin olemassaolo nähtiin jokseenkin tärkeänä.

Kun käyttäjä löytää verkkopalvelusta jotakin sellaista hyödyllistä tietoa, jota hän ei alun perin mennyt sieltä etsimään, voidaan sanoa, että verkkopalvelu tuottaa hänelle lisäarvoa. Kysymys- ja keskustelupalsta voisivat muuttuvan sisältönsä perusteella olla sellaisia kanavia. Mutta lisäarvoa voivat tuoda myös "nostot", pieni mainospätkä jostakin sivulla olevasta uudesta tai ajankohtaisesta asiasta. Nostot voivat kohdistua esimerkiksi johonkin lehtiartikkeliin, tapahtumaan tai viranomaisen ratkaisuun, jolla on vaikutusta myös romaniväestöön. Mikäli neuvottelukunnan sivuille lisätään palautepalsta tai muu vastaava osio, voidaan mahdollisesti saada tietää mitä ajankohtaista on meneillään ja neuvottelukunta voi myös ennakoivasti ottaa kantaa esillä oleviin kysymyksiin. Samalla vuorovaikutusta romaniasioiden käsittelyssä maanlaajuisesti voidaan lisätä.

2.8 Tutkimustulosten merkitys ja soveltaminen

Monipuolisten ja asiallisten nettisivujen avulla tuetaan romaniasiain neuvottelukunnan tehtäviä. Asettamispäätöksen mukaan romaniasiain neuvottelukunnan tehtävänä on:

1. seurata romaniväestön yhteiskunnallisten osallistumismahdollisuuksien ja elinolosuhteiden kehitystä tasa-arvon edistämiseksi sekä antaa viranomaisille lausuntoja näissä asioissa;
2. tehdä aloitteita ja esityksiä romaniväestön taloudellisten, koulutuksellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten elinolosuhteiden parantamiseksi sekä romaniväestön työllistymisen edistämiseksi;
3. toimia kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamiseksi;
4. edistää romanin kielen ja kulttuurin vahvistumista sekä osallistua pohjoismaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön romanien olosuhteiden parantamiseksi.

(Valtioneuvoston asetus 1019/2003).

Tutkimuksen vastausten ja kommenttien perusteella www.romani.fi-sivuston toivotaan olevan palveleva foorumi, jonka avulla edistetään vuorovaikutusta romanien keskuudessa mutta myös romanien ja valtaväestön välillä. Erityisen tärkeää on antaa ajankoh-

taista informaatiota romaneja koskevista kulttuurisista erityispiirteistä, jotka vaikuttavat viranomaisten päätöksiin ja romanien ja valtaväestön keskinäisiin suhteisiin. Toimivien nettisivujen avulla tuetaan muiden romanasioita käsittelevien viranomaisten toimintaa. Lisäksi sivut voivat innostaa valtaväestöön kuuluvia tutustumaan romanien kulttuuriin, mikä osaltaan vähentäisi ennakkoluuloja ja lisäisi yleistä tietämystä. Ministeriö itsessään koetaan luettavaksi tiedonlähteeksi, joten sen yhteydessä toimiva neuvottelukunta on merkittävässä asemassa asiallisen ja luotettavan tiedon välittäjänä. Yhteenvetona kyselystä voisi sanoa: Kaikille toivottiin asiantietoa romaneista ja romaneille asiantietoa kaikesta heitä koskevasta.

Verkkopalvelujen laatukriteeristön arviointialueet tulee ottaa perustaksi, kun neuvottelukunnan verkkosivuja aletaan uudistaa. Kriteerien käyttö suunnitelman pohjana varmistaa sen, että merkittäviä käytettävyyteen ja tuottamiseen liittyviä tekijöitä tarkastellaan ja huomioidaan jo verkkosivujen suunnitteluvaiheessa. Tässä käyttäjätutkimuksessa esille tulleet piirteet liittyvät lähinnä kohderyhmän tarpeisiin. Tutkimuksen kohderyhmä jäi kuitenkin melko suppeaksi, koska se muodostui pääosin työssään romanasioita edistävästä henkilöstä. Toisaalta se kuitenkin kertoo sen, mitä asioita on tarpeen tuoda esille. Sen ansiosta verkkosivujen uudistamisessa voidaan tuottaa sellaisia sisältöjä, joista on käyttäjille hyötyä.

Verkkosivujen uudistustyön tulee tapahtua myös hallinnollisesti hyvin. Laatukriteeristön Johtaminen-aihealue, joka ei soveltunut tämän käyttäjäkyselyn analysointiin, kiinnittää huomiota siihen, että verkkopalvelu-uudistus tehdään suunnitelmallisesti. Kun neuvottelukunnan verkkosivuja uudistetaan, tulee sisällön määrä todennäköisesti moninkertaistumaan. Sen vuoksi sisällöntuotantoon täytyy laatia suunnitelma ja aikataulu, jolla edetään. Lisäksi tulee tehdä suunnitelma siitä, millä tavalla ja aikataululla verkkopalvelun käytettävyyttä kehitetään. Säännöllisesti suoritettut käyttäjäkyselyt auttavat pitämään verkkopalvelun elinvoimaisena, samoin kuin nopea reagointi spontaanistikin tulleisiin käyttäjien palautteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriössä voitaisiin soveltaa romanasiaian neuvottelukunnan nettisivujen uudistamisprojektia myös muiden neuvottelukuntien nettisivuihin. Koska romanasiaian neuvottelukunnan sidosryhmiin kuuluvat edustavat laajaa kirjoa niin julkishallinnon, järjestöjen kuin kansalaistenkin kentästä, kyselyn perusteella tiedetään,

mitä yleisiä asioita sidosryhmiin kuuluvat tarvitsevat nettisivuilta ja millainen esitystapa olisi riittävän tehokas ja selkeä. Toiset neuvottelukunnat voivat soveltaa romaniasiain neuvottelukunnan kyselyn runkoa soveltamalla kysymykset omaa toimialaansa koskeviksi. Näin nekin voisivat kohdentaa tarjontaansa vielä paremmin sidosryhmiensä tarpeita vastaaviksi ja poistaa ne osiot, joiden ylläpitämiseen menee turhaan aikaa ja rahaa. Olisi tarkasteltava myös mahdollisuutta siirtää verkkosivujen päivittäminen ulkopuolisilta ylläpitäjiltä ministeriön omille virkamiehille. Näin neuvottelukuntien yhteistyö keskenään ja ministeriön viestintäyksikön kanssa tehostuisi ja voitaisiin hyödyntää kaikkien viestintää hoitavien henkilöiden ammattitaitoa ja kokemusta.

Kyselyn runkoa voidaan muokata myös muiden ministeriöiden yhteydessä toimivien neuvottelu- ja lautakuntien sekä työryhmien tarpeiden mukaisiksi, mikäli niillä on tarvetta nettisivujensa uudistamiseen. Samalla voitaisiin etsiä keinoja yhdenmukaistaa nettisivujen navigointitapoja. Näin koko valtionhallinnossa saataisiin verkkosivujen kirjjava tarjonta perustoiminnoiltaan ja navigoinniltaan yhteneväiseksi ja ennen kaikkea toimivaksi.

Vaikka palvelun tarjoajilla on vapaus valita, minkä ilmaisutavan he parhaaksi näkevät, kansalaisia ja viranomaisia palvelevat parhaiten sellaiset nettisivut, joilla navigointi on helppoa, yhdenmukaista ja loogista. Silloin myös nähtäisiin käytännössä, miten Verkko palvelujen laatukriteeristö toimii julkisessa hallinnossa ja kuinka helposti sen kriteerit ovat sovellettavissa palvelun tarjoajan kannalta.

OSA 2 - ALUSTAVA SELVITYS ROMANIORTAALIHANKKEEKSI

Romanipoliittisessa ohjelmassa on todettu sivulla 82:

Romanien oikeus omaan kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen on turvattu perustuslaissa. Romanikieli on uhanalainen kieli ja sen osaaminen ja käyttö on vähentynyt romaniväestön keskuudessa. Romanikielen säilyminen kehittämällä muun muassa sen opetuksen edellytyksiä on romanien kulttuuristen oikeuksien toteutumisen edellytys. Romanipoliittisen ohjelman tavoitteena on vahvistaa sekä romanikielen säilymistä edellytyksiä, että romanien kulttuuristen oikeuksien ja myönteisen näkyvyyden vahvistamista.

Opinnäytteen tässä osassa hahmotellaan kieli- ja kulttuuritarjontaan keskittyvää verkkopalvelua, josta käytetään tässä myös nimitystä romaniportaali. Sen välityksellä on tarkoitus innostaa nuoria romaneja kiinnostumaan omasta kulttuurisesta taustastaan, mikä on edellytys sille, että kieli ja kulttuuri säilyvät elinvoimaisina. Interaktiiviset internetsivut, jotka on rakennettu lapset ja nuoret huomioiden, voisivat toimia kiinnostuksen herättäjinä. Huomioimalla myös aikuisten tarpeita voidaan heitä kannustaa jakamaan tietoaan ja taitojaan verkkopalvelun välityksellä koko romaniyhteisölle. Ajan hermolla olevalla tuotannolla kiinnostusta voidaan pitää yllä ja romaniportaali voi muodostua kohderyhmän keskuudessa verkkopalveluksi, joka löytyy käyttäjän tietokoneen Suosikit-valikosta.

Verkkopalvelun suunnittelu perustuu Euroopan unionin komission oppaaseen Project Cycle Management Guidelines (PCM, 2004). Projektin elinkaari muodostuu oppaan mukaan toisiaan seuraavista vaiheista, jotka ovat ohjelmatyö, määrittely, suunnittelu, toteutus ja arviointi ja valorisaatio. Jokainen elinkaaren vaihe on oppaan perusteella määritelty tässä selvityksessä kyseisen luvun alussa. Sen jälkeen esitetään rajaukset ja tarkastellaan kyseiseen elinkaaren vaiheeseen liittyviä tekijöitä, jotka vaikuttavat romaniportaalin toteuttamiseen.

3 Ohjelmatyö

Ohjelmatyön tarkoituksena on kartoittaa projektin yhteiskunnallinen, taloudellinen tai muu kehys, ja esittää hankkeen sijoittuminen siihen. Ohjelmatyössä selvitetään hankkeen painopistealueet, toiminnan sektori ja partnerit sekä rahoitusvaihtoehdot. Ohjelmatyön työkaluna on sidosryhmäanalyysi niistä, keitä asia koskee, keitä toiminta hyödyttää ja keiden tulee olla tietoisia siitä. (PCM 2004, 27.)

Tässä luvussa käsitellään romanien yhteiskunnallisen aseman perusteita ja toimenpiteitä osallisuuden ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi. Ohjelmatyöhön liittyvä kumppanuuksien tarkastelu on tehty yksityiskohtaisesti sidosryhmiä käsittelevässä osassa. Sidoryhmäanalyysi on liitteessä 3. Sidoryhmien toiminnan avulla on mahdollista löytää toimivia ratkaisuja verkkopalvelun suunnitteluun ja toteuttamiseen. Hankkeen yleisenä analyysinä on viimeiseksi esitetty SWOT-analyysi, jossa tarkastellaan portaalin toteuttamiseen liittyviä vahvuuksia, heikkouksia, uhkia ja mahdollisuuksia.

3.1 Yhteiskunnallinen asema ja sitä edistävät toimenpiteet ja hankkeet

Romanien kielelliset ja kulttuurilliset oikeudet on turvattu perustuslain 17 §:ssä³, mutta ei ole olemassa kielilakia romanikielestä. Voimassa olevassa kielilaissa (423/2009) on yksi viittaus romanikieleen. Siinä säädetään kielilainsäädännön soveltamista koskevasta valtioneuvoston toimenpidekertomuksesta⁴. Muulla erityislainsäädännöllä on tuettu romanien kielellisiä ja kulttuurisia oikeuksia koulutuksessa, sosiaalipalveluissa ja Yleisradio Oy:tä koskevassa ohjelmatuotannossa.

³ "--- Saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisten oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään lailla. Viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla." (Perustuslaki 731/1999, 17 §.)

⁴ "37 § Kielilainsäädännön soveltamista koskeva kertomus
Valtioneuvosto antaa vaalikausittain eduskunnalle hallituksen toimenpidekertomuksen oheisaineistona käytettäväksi kertomuksen kielilainsäädännön soveltamisesta ja kielellisten oikeuksien toteutumisesta sekä tarpeen mukaan muistakin kielioloista.
Kertomuksessa käsitellään suomen ja ruotsin kielen lisäksi ainakin saamen kieltä, romanikieltä ja viittomakieltä." (Kielilaki 423/2009, 37 §.)

Oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan ei kuitenkaan toteudu, ellei ylläpitämiseen ja kehittämiseen saa vahvaa yhteiskunnallista tukea ja arvostusta. Koska ylläpitämiselle ja toteuttamiselle on jätetty paljon liikkumavaraa eikä tavoitteita ja toteuttajia ole tarkemmin määritelty ja vastuutettu, on vaarana että mainitut perustuslailliset oikeudet eivät toteudu.

Romaneja on ollut maassamme jo 1500-luvulta lähtien ja heidän asemansa yhteiskunnassa on vaihdellut suuresti. Nykyään romaneilla on täydet kansalaisoikeudet ja –velvollisuudet. Romaneja on Suomessa noin 10 000 ja Ruotsissa asuu yli 3 000 Suomen romanina. Romanikieli on useinkin ollut romanien ainoa omaisuus, jonka avulla on pyritty säilyttämään romani-identiteettiä ja sidettä kulttuuriin. Kieli on yhteisöllisyyden avain. Vaarana onkin, että kielen akkuturoitumisen seurauksena vuosisatainen kulttuuri katoaa ja nykyiset romanit menettävät osan identiteettiään. Kielen sulautuessa valta-
väestön kieleen menetetään merkitysten maailma ja se historia, jonka tuloksena on nykyään olemassa oleva romanikulttuuri (Hedman 2009, 9, 10, 16, 62).

Romanien yhteiskunnalliseen osallistamiseen sitoutui Suomen hallitus hyväksyessään joulukuussa 2010 Valtioneuvoston periaatepäätöksen romanipolitiikan linjauksiksi. Periaatepäätöksessä esitetään romanipolitiikan edistämiseksi Valtioneuvoston keskeiset toimintalinjaukset, joita ministeriöt toteuttavat määrärahojensa puitteissa. Tavoitteena on, että Suomi on edelläkävijä romaniväestön yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistämässä Euroopassa vuoteen 2017 mennessä. (STM tiedote 389/2010.)

Valtioneuvosto päätti käynnistää seuraavat poikkihallinnolliset toimet 31.3.2011 mennessä:

1. Vahvistetaan romaniväestön osallisuutta ja yhteistyörakenteita paikallistasolla
2. Edistetään toimia romanikielen elvyttämiseksi ja sen aseman vahvistamiseksi
3. Edistetään romanilasten ja –nuorten osallistumis- ja harrastusmahdollisuuksia
4. Tehdään selvitys romaniväestön asumistilanteesta
5. Laaditaan kansainvälinen romanipolitiikan vaikuttamisstrategia
6. Käynnistetään romanipoliittisen ohjelman toimeenpano ja seuranta
(STM julkaisuja 2010:16.)

Valtioneuvoston periaatepäätöksestä tulee esille, että romaneiden asemaa halutaan parantaa tukemalla paikallisesti toimivia tahoja eli kuntia ja kunnissa toimivia romanityöryhmiä. Romanilasten ja -nuorten asemaan vaikutetaan huomioimalla heidät valmistella olevan lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa, josta vastaa opetus- ja kult-

tuuriministeriö. Romanikielen asemaa pyritään vahvistamaan selvittämällä mahdollisuuksia yliopistotasoisien romanikielen opetukseen, jotta saataisiin päteviä romanikielen opettajia.

Periaatepäätöksen sivulle 4 on kirjattu: "Valtioneuvosto sitoutuu edistämään toimia romanikielen aseman vahvistamiseksi ja kielen säilymiseksi kehittämällä muun muassa sen opetuksen edellytyksiä". Romanikielen asemaa ja säilymistä edesauttavia toimenpiteitä on siis sitouduttu tukemaan. Näitä toimenpiteitä ei ole periaatepäätöksessä luonnollisestikaan lueteltu, mutta ne löytyvät Suomen ensimmäisestä romanipoliittisesta ohjelmasta, johon Valtioneuvoston periaatepäätös pohjautuu. Periaatepäätöksessä on maininta, että romanipoliittisen ohjelman toimeenpanoa seurataan ja siitä annetaan raportti vuonna 2013.

Suomen ensimmäisessä romanipoliittisessa ohjelmassa (ROMPO) on esitetty 147 toimenpidettä romaniväestön yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistämiseksi. Osa on lyhyen aikavälin tavoitteita, osa vaatii toteutuakseen pidemmän aikaa esimerkiksi siksi, että niiden toimeenpano edellyttää hallinnollisten rakenteiden uudelleenjärjestämistä. Romanipoliittisessa ohjelmassa on erillinen toimeenpano- ja seurantasuunnitelma, jossa on mainittu ne toimenpiteet, joista vuonna 2013 raportoidaan romanipoliittisen ohjelman ohjausryhmälle. Näitä toimenpiteitä on yhteensä 57. (ROMPO 2009, 119-126.)

ROMPO valmistui vuonna 2009 ja sen valmisteluun osallistui laaja joukko romanasioita työssään käsitteleviä julkishallinnon ja kolmannen sektorin tahoja. Työryhmän tehtävänä oli valmistella romanivähemmistön yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen tärkeä romanipoliittinen ohjelma, jossa tuotaisiin esille romaniväestön yhdenvertaisuutta ja osallisuutta parantavia toimenpiteitä. Romanipoliittinen ohjelma koostuu kuudesta painopistealueesta, joihin liittyy yhteensä kymmenen toimintalinjausta. (ROMPO 2009, 28-31.)

Romanipoliittisen ohjelman painopistealueet ja niiden toimintalinjaukset ovat:

1. Romanilasten ja -nuorten koulutukseen osallistumisen vahvistaminen kaikilla tasoilla
Toimintalinjaus 1. Lisätään romanilasten osallistumista ja yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksessa.
Toimintalinjaus 2. Lisätään romanilasten ja -nuorten osallisuutta.
2. Aikuisen romaniväestön koulutukseen hakeutumisen vahvistaminen ja romanien työmarkkinoille sijoittumisen edistäminen
Toimintalinjaus 3. Tehostetaan romaniväestön osallistumista ammatilliseen koulutukseen.
Toimintalinjaus 4. Tuetaan ja edistetään romaniväestön sijoittumista työmarkkinoille.
3. Romaniväestön yhdenvertaisen kohtelun ja palveluihin pääsyn edistäminen
Toimintalinjaus 5. Edistetään romaniväestön hyvinvointia ja tehostetaan sosiaali- ja terveystalouden palvelujen kohdentumista.
Toimintalinjaus 6. Turvataan yhdenvertainen kohtelu asumisessa ja vähennetään turvattomuutta.
4. Romanikielen ja -kulttuurin säilymisen ja kehittymisen tukeminen
Toimintalinjaus 7. Edistetään romanikielen ja -kulttuurin kehittymistä.
5. Romaniväestön yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän ehkäiseminen
Toimintalinjaus 8. Vahvistetaan romaniväestön yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä.
6. Romanipolitiikan kehittäminen ja romaniväestön osallistumismahdollisuuksien vahvistaminen
Toimintalinjaus 9. Kehitetään romaniasiain hallinnollisia rakenteita ja vahvistetaan romanipolitiikkaa ja sen toimeenpanoa.
Toimintalinjaus 10. Edistetään osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön romanikysymyksissä.

Romaneille ja viranomaisille suunnattu verkkopalvelu voi osaltaan edesauttaa ROMPON tavoitteiden toteuttamista. Verkkopalvelua voi hyödyntää ROMPONn toteuttamisessa sekä toteutus- ja tuottamistavaltaan että sisällöllisesti. Toteutus- ja tuottamistapaan liittyvät toimintalinjaukset 3, 4, 7 ja 9. Verkkopalvelun teknisessä ja sisällöllisessä toteuttamisessa voidaan kehittää yhteistyöverkostoja, joissa TE-toimistot, oppilaitokset ja romanijärjestöt yhdessä ponnistelevat oppimis- ja työllisyystavoitteiden saavuttamiseksi. Sisällöllisesti verkkopalveluun liittyvät toimintalinjaukset 1, 2, 7 ja 8. Kun verkkopalvelun sisällöissä kiinnitetään huomiota erilaisten käyttäjäryhmien tarpeisiin ja kiinnostuksen kohteisiin, voidaan tukea eri-ikäisten romanien sivistyksellisiä tietoja ja taitoja.

Oheinen taulukko havainnollistaa sitä, mihin ROMPON painopistealueiden ja toimintalinjausten edistämiseen voidaan vaikuttaa parantamalla internetin välityksellä tehtävää tiedottamista ja opetusta.

Taulukko 2. Internetin hyödyntämistä koskevat suorat kirjaukset romanipoliittisessa ohjelmassa. (ROMPO 2009, 43, 52, 57, 65, 73, 122, 124.)

Painopistealue/ toimintalinjaus	Tavoitealue/toimenpide
1/2	Tavoitealue: Lisätään tietoa romanikulttuurista ja romaniväestön olosuhteista opettajankoulutuksessa ja oppimateriaaleissa. Toimenpide: Laaditaan internetpohjainen oppimateriaali romanien historiasta ja kulttuurista käytettäväksi koulujen ja oppilaitosten opetussuunnitelmien mukaisissa opinnoissa sekä opetusmateriaaleissa.
2/4	Tavoitealue: Lisätään romaniväestölle tietoa työelämän käytännöistä sekä tiedotusta työnantajille romanien syrjinnän ehkäisemiseksi ja ennakkoluulojen purkamiseksi. Toimenpide: Laaditaan monipuolisesti työsuhteista sekä työpaikka- ja työelämäkäytännöistä kertova opas/verkkosivusto työikäiselle romaniväestölle. Raportoidaan vuonna 2013.
3/5	Tavoitealue: Lisätään tiedotusta romaniväestölle osana sosiaali- ja terveydenhuollon ennaltaehkäisevää toimintaa. Toimenpide: Lisätään romaniväestön ja -järjestöjen tietoutta sosiaali- ja terveyspalveluista sekä sosiaali- ja terveysalan järjestöistä esimerkiksi kehittämällä verkkosivupalveluja romaniväestölle. Raportoidaan vuonna 2013.
4/7	Tavoitealue: Laajennetaan ja vahvistetaan romanikielen opetusta perus- ja aikuiskoulutuksessa. Toimenpide: Lisätään romanikielisen opetusmateriaalin tuottamista kansallisten opetussuunnitelmien perusteiden mukaisesti ja pitkän tähtäimen tavoitteena tuotetaan esi- ja perusopetuksen, lukion, ammatillisen peruskoulutuksen ja aikuiskoulutuksen kattavaa oppimateriaalia romanikieltä opiskeleville romanilapsille ja -nuorille. Raportoidaan vuonna 2013.
6/9	Tavoitealue: Vahvistetaan romanivähemmistön oikeuksien toteutumista ja yhteiskunnallisia vaikuttamismahdollisuuksia. Toimenpide: Selvitetään edellytykset perustaa romaniväestölle suunnattu portaali, joka toimisi kaksisuuntaisena tiedotuskanavana romaniväestön ja viranomaisten välillä.

Taulukossa on esitetty vain suorat kirjaukset, joissa ROMPOssa mainitaan verkkopalvelu. Kirjauksissa verkkopalvelun käyttäjinä on esitetty opettajat, romanit tai romanijärjestöt. Verkkopalvelun aineistoina ovat oppimateriaalit, jotka käsittelevät historiaa ja

kulttuuria sekä romanikielen opiskeluun tarkoitetut aineistot. Aineistoina on myöskin työelämään ja sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvää tietoutta. Lisäksi esitetään romaniväestön ja viranomaisten kaksisuuntaista tiedotuskanavaa. Tässä selvityksessä on huomioitu mainitut kirjaukset. Verkkopalvelua voi hyödyntää ROMPONn toteuttamisessa laajemminkin. Portaalin suunnittelussa on konkretisoitu myös muita ROMPOssa esitettyjä toimenpiteitä. Ehdotukset liittyvät niin toteutus- ja tuottamistapaan kuin verkkopalvelun sisältöönkin.

Sisäasiainministeriön oikeusyksikkö on aloittamassa portaalihanketta, joka liittyy lasten ja nuorten osallisuutta lisäävään toimintalinjaukseen (2) ja romanikielen ja –kulttuurin kehittymistä koskevaan toimintalinjaukseen (7). Sisäasiainministeriö on liittänyt suunnitelman romanien historiaa, kulttuuria ja inklusiota käsittelevän online-koulutusmateriaalin tuottamisesta osaksi YES5-hanketta.

Vuonna 2012 toteutetaan Yhdenvertaisuus Etusijalle 5 -hanke (YES5). Hanke kuuluu Euroopan unionin Progress-ohjelman Syrjimättömyys -toimintalinjaukseen, josta tulee myös osa hankkeen rahoituksesta. Hankkeen tavoitteena on edeltävän YES4-hankkeen tapaan ”lisätä tietoisuutta ja kehittää osaamista yhdenvertaisuuden edistämässä ja syrjinnän torjumisessa julkisen sektorin toimijoiden, eri vähemmistö- ja ikäryhmiä edustavien kansalaisjärjestöjen sekä yhdenvertaisuuselinten yhteistyönä” (www.intermin.fi). YES5-hankkeen toimintakausi on 1.12.2011-31.11.2012. Hankkeen hallinnointi on sisäasiainministeriön oikeusyksikössä, joka myös vastaa hankkeen toteuttamisesta ja raportoinnista. Hankkeen toimintoja on hajautettu muille ministeriöille ja järjestöille.

YES5-hankkeessa on romaneihin liittyvänä tavoitteena vahvistaa romanien yhdenvertaisuutta. Toimenpiteet kohdistuvat asumista koskevien hyvien käytäntöjen kartoittamiseen ja testaamiseen sekä romaneiden ja viranomaisten välisen vuorovaikutuksen lisäämiseen. Hankkeessa on tarkoitus tuottaa julkiseen hallintoon ja opettajille internetin välityksellä saatavaa aineistoa, joka lisää tietoisuutta romanien historiasta, kulttuurista ja osallistamisesta.

Romaniasiain neuvottelukunnassa⁵ (RONK) oli jo vuonna 2008 tullut esille tarve nettisivujen uudistamiseen ja alustava hahmotelma uusien nettisivujen sisällöstä oli laadittu. Ajatuksena oli se, että neuvottelukunta voisi julkishallinnon toimijana taata asiakkaille sujuvat palvelut ja edistää ministeriön toiminnan laatua ja vaikuttavuutta. Romaneja koskeva tieto on hajautunut eri toimijoille, eikä ole olemassa yhteistä tietopankkia, josta kuka tahansa voisi löytää aineistoa romaneista, romanikulttuurista ja -kielestä. Tietoja tarvitsevat ja hakevat romanit itse. Lisäksi käyttäjiä ovat yhdistykset ja useat viranomaistahot. Myöskin opetustoimen tarpeisiin voidaan vastata romaniportaalilla välityksellä. Tämän opinnäytteen ensimmäisenä osana on romaniasiain neuvottelukunnan verkkosivujen käyttäjätutkimus, joka tulee toimimaan verkkosivujen uudistustyön pohjana. Ajatus kieli- ja kulttuuriasioihin keskittyvästä verkkopalvelusta on nousut esille ROMPON toimenpide-ehdotuksista.

3.2 Sidosryhmät

Sidosryhmiä ovat ne toimijat, joihin hanke vaikuttaa ja jotka voivat vaikuttaa hankkeen edistymiseen ja onnistumiseen. Eri sidosryhmillä on erilaiset tiedot, taidot ja mahdollisuudet hankkeeseen osallistumiseen. Lisäksi sidosryhmien intressit hanketta kohtaan ovat erilaiset. Sidosryhmiä tarkastelemalla pyritään löytämään ja korostamaan sosiaalisia, taloudellisia ja rakenteellisia hyötyjä sekä vähentämään mahdollisia kielteisiä vaikutuksia. (PCM 2004, 61). Sidosryhmät on esitetty kootusti liitteessä 3. Niiden yhteistyön avulla romanikielen ja -kulttuurin tuntemusta voidaan vahvistaa sekä romaneiden keskuudessa että julkisuudessa.

Osa sidosryhmistä on sekä kohderyhmänä että hankkeen kehittäjinä. Näin kuuluukin olla, sillä tarkoituksena on luoda verkkopalvelu, jossa romanit tuottavat aineistoa toisille romaneille. Näin sekä romanit itse että opettajat ja kerhojen ohjaajat voivat välittää tietoaan ja taitojaan toisilleen. Hankkeen kehittämisestä ja edistämisestä ovat oletettavasti kiinnostuneita myös ministeriöt, romanijärjestöt, OPH ja Kotus. Hallinnollisia sidosryhmiä ovat päätöksentekijät ja rahoittajat. Liiketoimintaan liittyvänä sidosryhmänä on hankkeen alkuvaiheessa verkkopalvelun tuottava yritys, mutta myöhemmin tähän ryhmään voivat kuulua myös palveluja ostavat mainostajat tai tavarantekijät.

⁵ RONK toimii sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä. Neuvottelukunnan jäsenet edustavat valtionhallintoa ja aktiivisesti toimivia valtakunnallisia romanijärjestöjä.

keskukset ja oppilaitokset voivat auttaa hankkeen suunnittelemisessa ja toteuttamisessa, sillä tarkoituksena on pyrkiä kouluttamaan romanitaustaisia henkilöitä verkkopalvelun sisällön, erityisesti pelien ja muun multimedian, tuottamiseen. Tärkeää on löytää sidosryhmien välille toimivat menettelytavat ja vastualueet, jotta päällekkäisiltä tehtäviltä vältyttäisiin ja jokainen sidosryhmä voisi keskittyä omaan osaamisalueeseensa mahdollisimman täysipainoisesti.

Romanikieleen ja kulttuuriin vaikuttaviin sidosryhmiin on tässä listattu julkishallinnon tahoja ja niitä kolmannen sektorin toimijoita, joista löytyy tietoa internetistä tai joilla on edustus valtakunnallisessa romaniasiain neuvottelukunnassa. Julkiseen hallintoon kuuluvilla sidosryhmillä on lakisääteinen velvoite romanikielen ja –kulttuurin ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Tekniseen osaamiseen erikoistuneet tahot on jätetty selvityksen ulkopuolelle, sillä oppilaitosten kartoitus ja niiden kanssa käytävät neuvottelut ovat riippuvaisia niin oppilaitosten kurssitarjonnasta kuin niissä opiskelevien romanien määrästä ja koulutusohjelmistakin. Sidosryhmien käsittely on tarkoituksella jätetty väljäksi ja mitään suosituksia hankkeen tulevasta hallinnoijasta (omistajuus) ei tässä vaiheessa esitetä. On mahdollista, että portaali voidaan sisällyttää tulevan omistajan jo olemassa olevaan verkkopalveluun ja käyttämiin teknisiin ratkaisuihin.

Tärkeimmällä sijalla kielen ja kulttuurin ylläpitäjänä on **koti**. Se on se kasvualusta, josta romanilapsi imee mukaansa omaa kulttuuriaan koskevat tiedot ja taidot, mutta hän omaksuu kotonaan myös asenteet omaa kulttuuriaan kohtaan. Ellei kodissa pidetä tärkeänä kielen puhumista, eivät lapset opi sitä eivätkä välitä siitä. Yleisesti on tiedossa, että kielen käyttö kotiympäristössä ja perheen kesken on oleellisen tärkeä kielen säilymisen kannalta.

Lapsen ja nuoren elämään kuuluvat **koulu** ja opiskelu, ja siksi hankkeen kannalta tärkeimpiin sidosryhmiin kuuluvat **opettajat** ja koulut. Syksyllä 2010 julkaistiin Suomen neljäs raportti alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan täytäntöönpanosta. Siinä todettiin, että romanikielen opetusta saa vuosittain noin 120 oppilasta. Valtionavustuksen piirissä on yli 700 perusopetusikäistä romanioppilasta, joten tämä merkitsee sitä, että vuonna 2008-2009 romanilapsista noin 17 % sai 2,5 viikkotuntia romanikielistä opetusta. (Suomen neljäs raportti 2010, 27, 28.) Taustalla

ovat luonnollisesti ne painotukset, jotka kuntien ja kuntainliittojen koulutoimesta vastaavat tahot päättävät, joten heihin vaikuttaminen tulee olemaan tärkeällä sijalla.

Kotimaisten kielten tutkimuslaitos **Kotus** pyrkii lisäämään tietoa vähemmistökielistä ja kieliyhteisöjen oikeuksista, tilanteesta ja tarpeista ja tukemaan uhanalaisten kielten elvyttämistä. Yksittäisten kielten tasolla edistetään kielenkäyttöä, huolletaan ja tutkitaan kieltä. (OPM 2010:1, 26.) Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen yhteydessä toimii romanikielen lautakunta, jonka tehtävänä on kirjoitetun ja puhutun romanikielen kehittäminen, huolto ja tutkimus (www.kotus.fi). Uudissanojen välittämisessä ja muussakin kielenhuoltoon liittyvissä asioissa hankkeen kannalta on tärkeää saada Kotuksen asiantuntemus käyttöön verkkopalvelun toiminnassa. Kotuksen toiminnasta on säädetty Laissa kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta (48/1976), joka oli voimassa 31.12.2011 asti. Vuoden 2012 alusta tuli voimaan Laki kotimaisten kielten keskuksista (1403/2011).

Yleisradion toiminnasta on säädetty sitä koskevassa laissa (Laki Yleisradio Oy:stä 1380/1993). Sen tulee lain 7 §:n mukaan antaa palveluja myös romanikielellä. Lisäksi pykälässä on säädetty, että Yleisradion tulee tukea suvaitsevaisuutta ja monikulttuurisuutta ja huolehtia vähemmistö- ja erityisryhmille suunnatusta ohjelmatarjonnasta. Tosin tällä hetkellä se romanien osalta on noin 15 minuuttia kerran viikossa. Yleisradion arkistoja voitaisiin hyödyntää multimediatarjonnassa ja saada opetuksen ja kerhotoiminnan käyttöön hyödyllistä historiallista aineistoa.

Valtakunnallinen romaniasiain neuvottelukunta toimii sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä. RONKin eräinä säädettyinä tehtävinä on tehdä aloitteita ja esityksiä romaniväestön taloudellisten, koulutuksellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten elinolosuhteiden parantamiseksi sekä romaniväestön työllistymisen edistämiseksi ja edistää romanin kielen ja kulttuurin vahvistumista (VNA 1019/2003, 2 §). RONK tukee neljää **alueellista romaniasiain neuvottelukuntaa** (ARONK), jotka asetuksen (VNA 1350/2009, 7 §) mukaisesti hoitavat samoja tehtäviä alueellisesti. RONK ja ARONKit voisivat yhdessä koordinoida hankkeen ideointia ja toteuttamista ja toimia sisältöön liittyvissä asioissa neuvoa-antavina asiantuntijoina.

ARONKit toimivat aluehallintovirastojen yhteydessä ja voivat merkittäväällä tavalla tukea **paikallisten romanityöryhmien** toimintaa. Paikallisia romanityöryhmiä (PRTR) on vuonna 2010 tehdyn kyselyn mukaan noin 20. Ne ovat poikkihallinnollisia työryhmiä, joiden jäsenet edustavat useita viranomaistahoja (esim. kuntien sivistys- ja perusturva-toimi, TE-toimisto), seurakuntia ja romaneja. Niiden tehtävänä on mm. parantaa viranomaisten ja romanien välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä, kehittää romanilasten ja -nuorten kerho- ja harrastustoimintaa ja ylläpitää romanikieltä ja kulttuuria. (Laiti, Lindberg, Syrjä 2010, 3, 10.)

Paikalliset romanityöryhmät ovat niitä toimijoita, jotka vaikuttavat kunnissa tarjottavaan romanikieliseen vapaa-ajantoimintaan ja yhteistyöhön romanijärjestöjen tai -yhdistysten kanssa. Alueella toimivilla romanijärjestöillä ja -yhdistyksillä onkin se ruohonjuuritason kosketus, joka on hankkeen kehittämisen, toteuttamisen ja ylläpitämisen kannalta tärkeää. Alkuvaiheessa paikalliset romanityöryhmät voivat romanikielikerhojen ja kielipesien ohjaajien ja vetäjien välityksellä kartoittaa kerholaisten toiveita aineistosta ja sitä, mitä kehittämiskohteita kerholaiset haluaisivat tuoda esille. PRTRt ovat tärkeällä sijalla myös hankkeesta tiedottamisessa romanien ja paikallisten viranomaisten keskuudessa.

Romanikielikerhot ja kielipesät voivat olla hankkeessa aktiivisesti mukana tuottamassa aineistoa verkkopalveluun. Kielipesien toiminta on tarkoitettu kaiken ikäisille romaneille. Niiden päätarkoitus on tarjota mahdollisuus puhua romanikieltä kaikenlaisen harrastustoiminnan ohessa, mutta joissakin kielipesissä myös opiskellaan kielioppia muun toiminnan lisäksi. Koska kielipesät saavat laatia toimintaohjelmansa melko vapaasti, voisivat ne tuottaa verkkopalveluun aineistoa itseään kiinnostavista asioista ja oman ryhmänsä vahvuuksien mukaisesti.

Opetushallituksessa toimii **romaniväestön koulutusryhmä**, jonka tehtävänä on auttaa kuntia romanilasten perusopetuksen tukemisen kehittämisessä. Koulutusryhmä tekee yhteistyötä kuntien ja romanien kanssa eri asteisten koulutusten järjestämisessä ja oppimateriaalien kehittämisessä. Lisäksi koulutusryhmä tekee vierailuja romanikielen kielipesiin ja tukee ohjaajan toimintaa. Romanioppilaiden perusopetuksen tukemiseen romanien koulutusryhmä osallistuu välittämällä tietoa valtionavustusten hakemisesta, antamalla tukea koulutuksen sisällöntuottamiseen ja kouluttamalla kuntien henkilökun-

taa. Lisäksi koulutusryhmä tukee kuntatoimijoiden ja romaniyhteisöjen välistä yhteistyötä ja tekee kuntiin ohjauskäyntejä. (Rajala 2010, 5, 19.)

Opetushallituksen romaniväestön koulutusryhmän tehtäviin kuuluu romanikielisen oppimateriaalin tuottaminen. Oppimateriaali voi olla myös sähköistä, josta löytyy hyviä esimerkkejä internetistä esimerkiksi hakusanalla ”sähköiset oppimateriaalit”. Tässä hankkeessa opetustarkoitukseen suunnatun kirjallisen aineiston muokkaaminen sähköiseen muotoon on tapahduttava opetushallituksen myötävaikutuksella ja ohjauksessa. Lisäksi romanikielen opettajien ohjaaminen aineiston pariin ja ohjeistus aineiston käytämisestä vaatii opetushallituksen toimenpiteitä.

Poikkihallinnolliset **hankkeet**, joissa on mukana useiden valtionhallinnon tahojen lisäksi kolmannen sektorin toimijoita, ovat myös varteenotettavia sidosryhmiä. Tällaisena voidaan mainita Yhdenvertaisuus etusijalle –hanke, jota on toteutettu vuodesta 2007 alkaen. Hankkeessa ovat mukana useat ministeriöt, neuvottelukunnat ja syrjinnän vaarassa olevia ryhmiä edustavat kattojärjestöt⁶. (www.yhdenvertaisuus.fi.)

Suomessa toimii muutamia erittäin aktiivisia valtakunnallisia romanijärjestöjä. Seuraavaksi on listattu niitä romanijärjestöjä, joiden olettaisi olevan potentiaalisia verkkopalvelun ylläpitäjiä tai merkittäviä sisällön tuottajia. Näillä romanijärjestöillä on jo toimintaa internetissä ja niiden toimintasuunnitelmissa tai tavoitteissa on maininta romanikielen ja –kulttuurin ylläpitämisestä. Luonnollisesti järjestöjä on enemmän, kuin tässä on listattu. Siksi onkin toivottavaa, että hanke saa mahdollisimman laajan jakelun romanien keskuudessa, jotta myös tämän listauksen ulkopuolelle jääneet järjestöt voisivat saada mahdollisuuden osallistua yhteiseen hankkeeseen. Listauksessa on mainittu ne romanijärjestöt, jolla on toimivat nettisivut ja/tai jotka löytyivät jonkin toisen romaniyhdistyksen linkkilistoilta (vuonna 2011). Lisäksi erikseen on tarkistettu kaikkien Suomen Romanifoorumin jäsenjärjestöjen löydettävyyttä internetissä. Näistä löydetyistä on kuvaukset alueellisia romanijärjestöjä koskevassa osiossa.

⁶ YES-hankkeessa mukana olevat tahot: sisäasiainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, Puolustusvoimien Pääesikunta, sosiaali- ja terveysministeriö, Etnisten suhteiden neuvottelukunta, Romaniasioiden neuvottelukunta, Vammaisfoorumi ry, SETA ry, Allianssi ry, Suomen Islam-seurakunta, Saamelaiskäräjät, Samisoster ry, Ihmisoikeusliitto, Vähemmistövaltuutettu ja Lapsiasiavaltuutettu.

3.2.1 RONKin valtakunnalliset romanijärjestöt

Suomen Romaniyhdistyksen tavoitteena on parantaa romanien elinoloja ja lisätä romaniväestön vaikutusmahdollisuuksia. Yhdistys järjestää virkistystoimintaa erikikäisille romaneille ja osallistuu julkiseen päätöksentekoon erilaisissa työryhmissä ja neuvottelukunnissa. (www.suomenromaniyhdistys.fi.)

Elämä ja Valo ry tekee vapaaehtoistyötä romanien hyväksi. Yhdistys pyrkii mm. kehittämään lasten ja nuorten harrastustoimintaa ja ennaltaehkäisemään sosiaalista syrjäytymistä. (www.elamajavallo.fi.) **Romano Missio ry**:n vapaaehtoistyöhön kuuluvat mm. "koulutus-, julkaisu-, tiedotustoiminta, lapsi- ja nuorisotyö, romanikulttuurin ja -kielen vaaliminen sekä opiskelevien romaninuorten tukeminen" (www.romanomissio.fi).

Romaniasiain neuvottelukunnassa on edustus myös romanien monikulttuuriyhdistys **Névo Roma ry**:stä ja Kristillinen romaninaisten yhdistys **Kromana ry**:stä, jonka tavoitteena on romaninaisten hyvinvoinnin ja sosioekonomisen aseman parantaminen.

3.2.2 Valtakunnallisia yhdistyksiä

Kahdentoista yhdistyksen (alueellisia yhdistyksiä ja taiteeseen ja kulttuuriin keskittyneitä yhdistyksiä) kattojärjestönä toimii **Fintiko Romano Forum ry – Suomen Romanifoorumi**. Yhdistys on perustettu vuonna 2007 edistämään mm. romanikulttuurin ja kielen asemaa. (www.romanifoorumi.fi.)

Suomen Romanifoorumin jäsenjärjestöt:

- Imatran romaniyhdistys ry
- Jyväskylän Romaninuoret ry
- Oulun Romaniasiain yhdyshenkilöt ry
- Pohjois-Suomen romanit ry
- Pääkaupunkiseudun romaninuorten tuki ry
- Romanikulttuurikeskus ry
- Romanitaiteen keskus ry
- Savonlinnan Seudun Romanilähetys ry
- Suomenselän romanit ry
- Vantaan Romaniyhdistys ry
- Varkauden Romanit ry
- Äänekosken romanit ry

Drom ry on "luovan mustalaiskulttuurin ja -taiteen yhdistys, joka tuo tunnetuksi mustalaiskulttuuria ja -taidetta sekä edistää tasa-arvoa ja luovaa kulttuuria". Sen tavoitteena on säilyttää ja luoda uutta kirjallisuuden, musiikin, teatterin ja kuvataiteen keinoin. (www.drom.fi)

3.2.3 Alueellisia yhdistyksiä

Oulussa toimii aktiivinen **Pohjois-Suomen Romanit ry**, joka pyrkii toimillaan tukemaan "romanien kielen, kulttuurin ja identiteetin vahvistamista, romanien yhteiskunnallisen aseman sekä koulutus- ja työllisyysolojen parantamista". Yhdistys toteutti vuosina 2008-2010 kaksivuotisen projektin, jonka nimenä oli Matkalla Yhdessä. Projektin tavoitteena oli romaninuorten kulttuuri-identiteetin vahvistaminen ja katoamassa olevan yhteisöllisyyden lisääminen. Yhdistys julkaisi lokakuussa 2010 CD-äänitteen "Matkalla Yhdessä", jonka nimikappale on kuunneltavissa heidän nettisivuillaan. Yhdistyksellä on ollut myös vuosina 2005-2008 projekti, jonka tavoitteena oli syrjäytyneiden tai syrjäytymisuhan alaisten romaniperheiden auttaminen. (www.pohjois-suomenromanit.fi)

Savonlinnan seudun romanilähetys ry:n toimintaan kuuluvat nuorten opiskelun ja kouluttautumisen tukeminen, mutta yhdistys järjestää aikuiskoulutuskeskuksen kanssa kursseja myös vanhemmille romaneille. Lisäksi yhdistys on mukana vanhusten leirien järjestämisessä valtaväestöön ja romaneihin kuuluville vanhuksille. Yhdistys pyrkii parantamaan romanien elinoloja ja luomaan yhteyksiä valtaväestöön. (www.savonlinnannromanilahetys.com)

Tampereella toimii vuonna 2008 perustettu romanityötä tekevä yhdistys **TamRoma ry – Tampereen romanityö**. Toiminnan tarkoituksena on ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja kehittää yhteistyöverkostoja. Yhdistys auttaa Tampereen alueen romaneja koulutus- ja työllistymisasiossa ja elvyttää romanikieltä ja kulttuuria. (www.tamroma.fi)

Tampereella on vuodesta 2007 toiminut romaninuorille tarkoitettu **Laiffiklubi**. Toimintaan sisältyy nuorten klubi-iltoja, joissa he pelaavat ja kokeilevat erilaisia aktiviteetteja (seinäkiipeilyä, savitöitä, ym.). Lisäksi heillä on oma mediaryhmä, jonka toimintaan vuodelle 2011 oli suunniteltu nettisivujen, videoiden, cd:n ja lehden tekeminen. (www.laiffiklubi.net)

Jyväskylän alueella toimii vuonna 2006 perustettu **JyväRoma ry**, joka tarjoaa yhteistä toimintaa nuorille. Toimintaan sisältyy kerhoja, leirejä ja tilaisuuksia sekä ohjausta henkilökohtaisissa asioissa. Yhdistys pyrkii toimimaan siltana romanien ja valtaväestön välillä tiedottamalla romanikulttuurista. (www.jyvasroma.fi.)

Päijät-Hämeen Romaninuoret ry toimii Lahdessa. Yhdistyksen tavoitteena on tukea romaninuria, nuoria perheitä ja heidän selviytymistään Päijät-Hämeen alueella. He järjestävät vapaa-ajantoimintaa alueensa romaneille sekä toteuttavat romanikielen ja kulttuurin opetusta ja tukevat lasten ja nuorten koulunkäyntiä.

(www.phrnuoret.fi.)

Pääkaupunkiseudun romaninuorten tuki ry:n tarkoituksena on tukea ja edistää pääkaupunkiseudulla asuvien nuorten ja heidän perheidensä parissa tehtävää nuorisotyötä. Toiminnan keskeinen sisältö on elämän hallintaa tukevissa toimissa. Yhdistys järjestää ryhmä- ja leiritoimintaa, tapahtumia ja koulutustilaisuuksia. (www.facebook.com.)

3.2.4 Muita sidosryhmiä

Helsingin Diakoniaopiston ja **Seurakuntaopiston** romaneja varten perustama koulutuskeskus **Tsetanes** tarjoaa ohjausta, tukea, koulutusta ja jatkopolkuja romaneille. Lisäksi Diakoniaopiston hankkeiden avulla pyritään luomaan pysyviä toimintamalleja ja palvelurakenteita romanien kouluttautumiseen ja työllistymiseen. (www.hdo.fi.)

Myöskin **ammattilliset erityisoppilaitokset** voidaan mainita sopivina sidosryhminä siksi, että niiden koulutustarjontaan kuuluvat useat romaneille soveltuvat koulutustasot ja -muodot ja ne voivat joustavien toimintatapojensa ansiosta toimia tämän hankkeen yhteistyötahoina. Sellaisia ammatillisia erityisoppilaitoksia, joissa romaniopiskelijat voisivat suorittaa ammatillisia tutkintoja sähköisen viestinnän opintolinjoilla ovat Ammattiopisto Luovi, Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus, Keskuspuiston ammattiopisto ja Kiipulan ammattiopisto. (www.koulutusnetti.fi.)

Mediakasvatusseura ry on valtakunnallinen yhdistys, jonka yli 200 jäsenestä osa on esimerkiksi liittoja, elokuvakeskuksia, lehtitaloja ja media-alan yrityksiä. Seura järjestää

tapahtumia ja tekee ja julkaisee tutkimuksia. (www.mediakasvatusseura.fi.) Mediakasvatusseuran avulla voi saada näkemystä sellaisen verkkopalvelun luomiseen, jossa on osattu ottaa huomioon eri-ikäisten nuorten tarpeet ja oppimiseen vaikuttavat tekijät.

3.3 Hankkeen SWOT-analyysi

Lyhenne SWOT tulee sanoista Strengths, Weaknesses, Opportunities ja Threats. Näillä tarkoitetaan vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia, joita analysoitavassa ilmiössä arvioidaan tulevan esille. SWOT-analyysissä listataan tarkasteltavat piirteet nelikenttään, jolloin hahmotetaan arvioitavien asioiden suhteet toisiinsa niin neliön sisällä kuin eri neliöiden väleilläkin. SWOT-analyysiä voidaan soveltaa yleisenä hankkeen analyysinä, mutta sen avulla voidaan analysoida esimerkiksi sidosryhmiä ja rakenteellisia ja organisatorisia tekijöitä. (BCM 2004, 62, 64, 99.)

SWOT-analyysistä voidaan myös tehdä ristiintaulukointi, jolloin tarkasteltavat piirteet yhdistetään toisiinsa seuraavasti:

- vahvuudet ja mahdollisuudet → etenemisstrategia
- vahvuudet ja uhkat → varastrategia
- heikkoudet ja mahdollisuudet → innovaatiostrategia
- heikkoudet ja uhkat → väistö/peräytymisstrategia.

Malli ristiintaulukoinnista ja sen purkamisesta on kirjassa Tiedosta, arvioi, paranna: Itsearviointi ESR-projektien kehittämisen välineenä. (Mäkinen, Uusikylä 2003, 66). Ristiintaulukointi on tässä selvityksessä jätetty tekemättä, koska se kuuluu varsinaisen hankkeen tarkempaan määrittelytyöhön.

Vahvuuksia ja heikkouksia tarkastellaan analysoimalla hankkeen toteuttamista yleisellä tasolla. Mahdollisuudet ja uhkat liittyvät yleensä toimintaympäristössä esiintyviin ulkoiisiin tekijöihin. SWOT-analyysin purkamisessa keskitytään vahvuuksien ja mahdollisuuksien vahvistamiseen ja kehittämiseen ja pyritään minimoimaan heikkouksia ja uhkia. Loogisen viitekehyksen lähestymistavassa SWOT-analyysi puretaan puu-rakenteena, jolloin löydetään nelikenttiin kirjattujen ilmiöiden merkitys ongelma-, sidosryhmä- ja tavoiteanalyyseissä. Nämä esitetään puu-rakenteisina analyysinä. Näihin ilmiöihin vaikuttamalla voidaan vähentää tai pienentää heikkouksien ja uhkien vaikutusta hankkeen toteuttamisedellytyksiin. SWOT-analyysiä hyödynnetään erityisesti riskien kartoituksessa.

Keskeisellä sijalla kaikkien SWOT-analyysissä tarkasteltujen ilmiöiden käsittelemisessä on hankkeen ohjaus- ja hallintoryhmä. Ohjausryhmän toiminta tulisi aloittaa mahdollisimman varhain. Ohjausryhmän tulisi koostua mahdollisimman laajasti sekä projektihallinnon asiantuntijoista että sisällöntuottajien ja rahoittajien edustajista. Hallintoryhmän osa projektin onnistumisesta tulee esille siinä vaiheessa, kun hanke käynnistetään ja aletaan toteuttaa käytännössä ohjausryhmän linjauksia ja suunnitelmia.

Taulukko 3. Romaniportaalin tuottamisen SWOT-analyysi.

Vahvuudet	Heikkoudet
<ul style="list-style-type: none"> - romaniyhteisön tuki <ul style="list-style-type: none"> - kehitetään yhteistyötä vahvistamalla ja avoimuutta lisäämällä - eri romanijärjestöillä erilaista osaamista - yhteiskunnan tuki <ul style="list-style-type: none"> - hyvä projektitiedottaminen ja -ohjeistus - hankkeen ohjausryhmän vastuulla - internet lähestymiskanavana nuorille sopiva <ul style="list-style-type: none"> - reagoida palautteeseen ja kehittämissideoihin - hankkeen hallintoryhmän vastuulla - yhteiskunnan tuki <ul style="list-style-type: none"> - ROMPON toimeenpano, VN:n periaatepäätös, YES5-hanke - em. vastuutahot julkishallinnossa 	<ul style="list-style-type: none"> - pilottiluonteinen hanke <ul style="list-style-type: none"> - hyvä suunnittelu - hankkeen ohjausryhmän vastuulla - sidosryhmiä paljon <ul style="list-style-type: none"> - selkeät tavoitteet ja hyvä tiedottaminen - sovittu selvä tehtäväjako - organisointi ja sitouttaminen hankkeen hallintoryhmän vastuulla
Mahdollisuudet	Uhat
<ul style="list-style-type: none"> - vakiintunut verkkopalvelu <ul style="list-style-type: none"> - ajankohtainen tiedonvälityskanava - viranomaisilla käytettävissä luotettava tietopankki - romanikielinen multimedia-aineisto - uusia toimintatapoja opetukseen ja kerhotoimintaan <ul style="list-style-type: none"> - opettajilla käytössä päivitetty opetusaineisto, verkko-opetus - kerhotoimintaan osallistuu myös nuoria - verkkopalvelun tuottajan/tuottajien asema järjestösektorilla vahvistuu <ul style="list-style-type: none"> - vakiintunut toiminta - vakituiset työsuhteet - romaniopiskelijoille soveltuvat koulutusohjelmat <ul style="list-style-type: none"> - loppuun asti suoritettut opinnot - työllistyminen 	<ul style="list-style-type: none"> - tekniikka ajaa ohi <ul style="list-style-type: none"> - perusteellinen tekniikoiden selvittäminen ennen aineiston luomista - resurssien varaaminen ohjelmien päivityksiin ja tekijöiden kouluttamiseen - osallistujien yhteistyötaidot <ul style="list-style-type: none"> - vuorovaikutusta tukevan ilmapiirin luominen - tarvittavan koulutuksen järjestäminen ja käyttäjätuki - merkittävän sisällöntuottajan menetys <ul style="list-style-type: none"> - hajautettu sisällöntuotanto - riittävän tuen antaminen - palautteeseen reagoiminen

Vahvuudet

Romaniyhteisössä ollaan sitä mieltä, että lapsia ja nuoria tulisi tukea kielen ja kulttuurin omaksumisessa. Tämä on erittäin merkittävä tekijä hankkeen lanseeraamisessa romaneille, koska kohderyhmänä olevan yhteisön periaatteellinen tuki tekee hankkeesta toteuttamiskelpoisen. Tätä vahvuutta voidaan kehittää lisäämällä hankkeen päävastuuta-hon ja osallistuvien romanijärjestöjen välistä avoimuutta ja vahvistamalla yhteistyötä. Järjestöillä on erilaista osaamista, joka tulee kartoittaa ennen hankkeen yhteistyötahojen valintaa.

Kotuksen raportit osoittavat, että uudet lähestymistavat nuorten aktivoimiseksi on otettava käyttöön. (Katso Granqvist 2006, 10; Hedman 2009, 29.) Internet toimii kanavana luultavasti erittäin hyvin, koska romaninuoret ovat sen käyttäjinä aivan yhtä ahkeria kuin valtaväestöönkin kuuluvat nuoret. Samalla on mahdollisuus tuottaa edullisesti helposti päivittyvää materiaalia romanioppilaiden kieli- ja kulttuuriopiskeluun sekä muuhunkin kerhotoimintaan. Tätä vahvuutta voidaan vahvistaa reagoimalla käyttäjiltä tulleeseen palautteeseen nopeasti. Erityisesti uusia ideoita tulee tarkastella avoimesti ja miettiä niiden toteuttamismahdollisuuksia.

Valtioneuvoston periaatepäätös romanipolitiikan linjauksiksi annettiin joulukuussa 2010. Siihen on kirjattu joukko poikkihallinnollisia toimenpiteitä, jotka perustuvat Romanipoliittisen ohjelmaan. Yhtenä toimenpiteenä on vuonna 2012 käynnistymässä sisäasiainministeriön johdolla YES5-hanke, jossa on tarkoitus tuottaa internetissä saatavaa koulutusmateriaalia julkishallintoon ja opettajille. Näistä poliittisista päätöksistä voidaan nähdä, että yhteiskunnassa on tällä hetkellä painetta parantaa romanivähemmistön asemaa.

Heikkoudet

Hankkeen heikkoutena on se, että vastaavaa projektia ei ole aiemmin toteutettu ja pilottiluonteisena kaikkia mahdollisia tekijöitä ei ole voitu ottaa huomioon huolimatta alustavista tutkimuksista ja vertailuista. Sidosryhmiä on tässä selvityksessä esitetty paljon, ja on mahdollista, että jokin merkittävä taho on jäänyt listauksen ulkopuolelle. Hankkeen toteutumisen kannalta olisi oleellisen tärkeää löytää oikeat tekijät ja rahoittajat ja saada heidät vakuuttuneiksi hankkeen kannattavuudesta. Hankkeesta tiedottami-

nen mahdollisimman laajasti erityisesti romanijärjestöille ja kielikerhojen vetäjille tulisi-kin aloittaa hyvissä ajoin.

Hankkeen tuotanto tulee suunnitella huomioiden osallistuvien tahojen kontribuutiot. Kun ehdolla oleville järjestöille lähetetään tiedustelu niiden mahdollisuuksista ja edellytyksistä osallistua verkkosivujen kehittämiseen ja/tai aineiston tuotantoon, voidaan kar- toittaa sopivat yhteistyökumppanit. Pällekkäisyyksien välttämiseksi hallintoryhmän on organisoitava toiminta hyvin. Siihen kuuluu se, että tavoite tehdään selvästi kaikille tunnetuksi ja osallistujien tehtävänjako ja vastualueet ovat kaikkien tiedossa.

Mahdollisuudet

Hankkeen loputtua olisi toivottavaa, että verkkopalvelu olisi löytänyt vakiintuneet toi- mintatavat ja se tuottaisi kohderyhmille sitä hyötyä, mitä varten se käynnistettiin. Sil- loin se toimisi ajankohtaisena ja luotettavana mediana, jonka avulla internetissä välite- tään romaneja koskevaa asiallista tietoa. Samalla se vahvistaisi vastuullisen yhdistyk- sen tai toimijan asemaa romanien asioiden edistäjänä. Kun verkkopalvelu alkaisi toimia itsenäisesti, ilman projektiluonteista rahoitusta ja rakennetta, voitaisiin luoda myös va- kituisia työpaikkoja.

Hankkeessa on mahdollisuus kehittää uusia toimintatapoja tuottaa sähköistä opiskelu- materiaalia. Sopivien tekijöiden löytyminen romaniyhteisön sisältä avaisi nuorille mah- dollisuuden oppia multimedian tuottamista ja muuta nykyaikaisen tekniikan hyödyntä- mistä. Lisäksi heille luotaisiin työllistymisen edellytyksiä mediatuottamisen alueella, esimerkiksi animaattoreina, kirjoittajina ja pelien suunnittelijoina.

Uhat

Suurimpia uhkia on se, että ajan kuluessa tekniikka ajaa toiminnan ohi, eikä palvelu enää toimi tarkoituksenmukaisesti. Uhka kohdistuu erityisesti pelituotantoon. Siksi on hyvä jo ennen kuin aineistoa aletaan tuottaa, selvittää käytettävissä olevat tekniset ratkaisut ja niiden ylläpitäjät. Hankkeen budjettia suunniteltaessa on otettava huomi- oon ohjelmien päivityksistä ja tekijöiden kouluttamisista aiheutuvat kustannukset. Li- säksi olisi tärkeää saada luotua sellaiset tuotekonseptit, että niiden tuottaminen olisi mahdollista myös pitkällä aikavälillä tai päivittäminen voisi tapahtua ilman suuria inves- tointeja.

Sisällön tuotanto on tässä hankkeessa hajautettu useille eri tahoille. Mikäli jokin taho (esimerkiksi jokin oppilaitos) nousee hyvin merkittävään asemaan, olisi etukäteen mietittävä, millaisia riskejä siitä voi aiheutua. Lisäksi tulisi miettiä tarkasti sopimusten sisällöt, jotta sisällön tuotannossa ei tulisi sopimusosapuolen menettämisen vuoksi suuria ongelmia tai katkoksia. Sisällöntuottajat voidaan sitouttaa toimintaan, kun niille annetaan tarpeellista tukea sekä rahallisesti että kouluttamalla. Lisäksi tärkeää on hyvä tiedonkulku sisällöntuottajien ja projektihallinnon välillä.

Projektin onnistumiseen olennaisesti vaikuttava tekijä on siihen osallistuvien tahojen hyvät yhteistyötaidot. Projektiluonteisesta toiminnasta on romanijärjestöillä yleensä jo kokemusta, mutta koska jokainen projekti on kuitenkin omanlaisensa, tulee tämän hankkeen osallistujille järjestää tarpeellinen määrä tiedotus- ja koulutustilaisuuksia. Tilaisuudet voivat keskittyä niin projektityön ymmärtämiseen kuin itse sisältöjen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Yhteistyötaitoja voidaan vahvistaa erityisesti avoimen ja luottamuksellisen ilmapiirin luomisella sekä kuuntelemalla herkällä korvalla saatua palautetta.

Yhteenveto:

Valtiollisella tasolla on havahduttu romanien yhteiskunnallisen aseman ja osallisuuden kehittämisen tarpeellisuuteen ja merkittäviä päätöksiä asian edistämiseksi on tehty. Merkittävin edistysaskel tässä on ollut vuonna 2009 valmistunut Suomen romanipoliittinen ohjelma (ROMPO), jonka toimeenpanoon on sitouduttu myös Valtioneuvoston periaatepäätöksessä. Suomessa on romaniasioiden parissa toimivia aktiivisia järjestöjä ja viranomaisia, joiden tiedot ja taidot yhdistämällä voidaan pyrkiä ROMPON tavoitteisiin.

Tehdyn SWOT-analyysin perusteella voidaan päätellä, että yhteiskunnassa on nyt sellainen tahtotila, että hankkeet romanien osallisuuden edistämiseksi saavat tukea. Lisäksi käytettävissä on paljon hyviä järjestöjä, jotka saatuaan hiukan ohjausta ja tukea voivat nousta merkittäviksi romaniasioiden edistäjiksi yhteiskunnassa.

Yhtenä mahdollisena apukeinona romanikielen ja -kulttuurin välittämisessä voi toimia internet. Verkkopalvelun tuottamisessa voidaan koota yhteen eri toimijoiden tiedot ja

taidot. Tämän lisäksi voidaan tukea romaneiden kouluttautumista ja työllistymistä, jotka ovat myös ROMPON tavoitteita. Mitään suosituksia hankkeen tulevasta hallinnoijasta ei tässä vaiheessa esitetä. On mahdollista, että hanke voidaan sisällyttää tulevan hallinnoijan jo olemassa olevaan verkkopalveluun ja käyttämiin teknisiin ratkaisuihin tai sitten luodaan aivan uusi romaniportaali.

4 Määrittely

Määrittelyvaiheessa esitetään nykytilan syyt ja seuraukset, eli se, miksi nyt ollaan tässä tilanteessa ja mihin se johtaa tulevaisuudessa. Tässä vaiheessa määritellään myös tavoitetaso ja tehdään tavoiteanalyysi siitä, millainen kokonaistilanteen tulisi olla toimenpiteiden jälkeen. Määrittelyvaiheessa tehdään myös riskianalyysi. Lisäksi määritellään se, mitkä asiat pyritään hoitamaan kuntoon. Tämän jälkeen valitaan strategia, jossa on huomioitu kohderyhmän hyötyjen toteuttamiseksi soveltuva kustannustehokas toteutustapa sekä tekninen toteutettavuus. Lisäksi hankkeessa tarvitaan indikaattorit, jotka osoittavat laadullista tai määrällistä muutosta. (PCM 2004, 30-32.)

Tässä luvussa esitetään viimeaikaisia tutkimuksia, joissa on selvitetty romanien tämänhetkistä kielellistä ja kulttuurillista tilaa. Luvussa on tarkasteltu romanikielen ja -kulttuurin tarjontaa eri medioissa. Määrittelyvaiheen työkaluna on ongelma-analyysi (liite 3), jossa esitetään kootusti romanikielen nykyiseen tilanteeseen johtaneita tekijöitä. Indikaattoreita luotaessa määritellään lähtötilanne ja tulostilanne, esimerkiksi osaamisen lisääntyminen. Tässä selvityksessä on käytetty LogFrame-matriisia, jossa esitetään laadullista ja määrällistä muutosta osoittavien indikaattoreiden lisäksi myös tavoitetila ja sen saavuttamiseksi tehdyt toimenpiteet. Tavoiteanalyysi (liite 3) on visio siitä, miten sidosryhmien yhteistoiminnan avulla ongelma-alueisiin on vaikutettu ja millainen romanikielen ja -kulttuurin tila ja asema on tulevaisuudessa.

Määrittelyvaiheeseen kuuluvaa riskianalyysia ei ole tehty tässä kehittämistehtävässä. Riskejä käsiteltiin alustavasti SWOT-analyysissa ohjelmatyötä käsittelevässä luvussa. Yksityiskohtainen riskianalyysi kannattaa tehdä vasta sitten, kun portaalin toteuttamiseen liittyvät lopulliset suunnitelmat tulevat ajankohtaisiksi.

4.1 Romanikielen tila

YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO määrittelee kielen uhanalaiseksi kuuden kriteerin perusteella. Kriteerit ovat: kielen siirtyminen sukupolvelta toiselle, puhujien lukumäärä, puhujien osuus maan väestöstä, kielen käyttötilanteiden kehityssuunta, kielen käyttö uusissa medioissa tai uusilla aihealueilla sekä opiskeluun tarkoitettu ja muu kirjallisuustarjonta. Kriteerasteikko on 0-5, jossa 0 edustaa huonointa ja 5 parasta tilannetta. Kielen uhanalaisuutta tulee tarkastella useamman kriteerin perusteella. Hyvä tilanne jollakin arviointialueella ei kerro kaikkea kielen tilasta, sillä se voi olla jopa hälyttävän uhanalainen toisella kriteerillä mitattuna. (UNESCO 2003, 7-13.) UNESCO:n tutkimuksen mukaan Suomen romanikieli on yksi uhanalaisista kielistä, sillä sitä puhuu hyvin alle kolmasosa romaneista (www.kotus.fi).

Viimeksi tehdyn romanikieltä koskevan tutkimuksen⁷ mukaan sitä hyvin puhuvia on alle kolmasosa romaniväestöstä eikä se ole päivittäinen käyttökieli. Parhaiten romanikieltä puhuvat yli 65-vuotiaat, eli henkilöt, jotka olivat syntyneet ennen vuotta 1940. Heikointen sitä osasivat lapset ja nuoret (alle 30-vuotiaat). Romanikielen taito on pääasiassa puhuttua kielitaitoa. Kirjoitettua romanikieltä näyttää Hedmanin tutkimuksen mukaan osaavan hyvin juuri ne, jotka sitä osaavat puhuakin. Tutkimuksessa haastatelluista yli 60 % ilmoitti, ettei osaa lainkaan kirjoittaa romanikieltä. Noin 90 % haastatelluista ilmoitti, että osaa lukea romanikieltä ja ymmärtää sitä jonkin verran. (Hedman 2009, 13, 24, 25, 30, 40.)

Hedmanin tutkimuksen mukaan romaniperheiden taloudet ovat muuttuneet suurperheistä 1-4 hengen talouksiksi. Noin 20 % asuu enää 5-8 hengen taloudessa. Perheet olivat 1970-luvulle asti useamman sukupolven edustajista ja muista sukulaisista koostuneita suurperheitä. Isovanhemmat eivät nykyään enää asu nuoremman polven kanssa, vaan itsenäisesti omissa asunnoissaan. Nykytilanne on johtanut siihen, että romanikielen luonnollinen siirtyminen sukupolvelta toiselle on pysähtynyt. Lapset eivät myös-

⁷ Kotimaisten kielten tutkimuslaitoksen tutkija Henry Hedman toteutti laajan kenttätutkimuksen vuosina 2004-2009. Haastatteluaineisto kerättiin vuosina 2004-2005. Otos oli 306 henkilöä, joista Suomessa asuvia 262 ja Ruotsissa asuvia 44. Tutkimus oli laajin romanikielen käyttöä koskeva tutkimus 60 vuoteen. Tutkimustulokset perustuvat itsearviointiin, eikä laadullisia tai määrällisiä tutkimuksia kielen käytöstä tai kielitaidosta ole tehty. (Hedman 2009, 5, 14, 18, 63.)

kään opi romanikieltä kotona, jos vanhemmat eivät ole kiinnostuneita kielestä eivätkä pidä sitä tärkeänä. (Hedman 2009, 19, 20, 27.)

Yhtenä syynä suurperheiden katoamiseen voidaan nähdä 1960-luvulla maassamme alkanut kaupungistuminen. Maaseudut alkoivat tyhjäntyä väestön siirryttyä kaupunkeihin työn perässä. Tämä vaikutti myös romaniväestöön, joista tutkimusten mukaan siirtyi noin 2 500 henkilöä kaupunkeihin asumaan. Koko romaniväestön määrän arvioidaan olleen tuolloin 5 000 henkilöä. Perinteiset romanien ammatit (kaupankäynti ja käsityöt) hiipuivat kaupungistumisen myötä, joka vaikutti siihen, että nuoremmat eivät enää saaneet romaniyhteisön sisällä tapahtuvaa ohjausta. (Hedman 2009, 22.)

Kuntien vastuuta romaniperheiden asumisolojen parantamisessa lisättiin 1970-luvun alussa. Tarkoituksena oli parantaa asumisolojen lisäksi lasten mahdollisuuksia osallistua koulunkäyntiin. Kuntien vastuulla on perusopetuksen järjestäminen, mutta niitä ei ole velvoitettu romanikielen opetuksen järjestämiseen. Käytännössä siinä voikin olla vaikeuksia, koska opetusryhmän koko voi jäädä liian pieneksi. (Hedman 2009, 40.)

Valtakunnallinen romanilasten Perusopetusprojekti paljasti, että vv. 2000-2001 vain 20 peruskoulussa järjestettiin romanikulttuurin ja -kielen opetusta, johon osallistui 859:stä romanioppilaasta ainoastaan 73 (8,5 %) (OPH 2004, 23). Koulussa voi olla vain muutama romanioppilas, joka käytännössä tarkoittaa sitä, että romanilapsen kaveripiirissä puhutaan suomea tai ruotsia. Lisäksi vanhemmat eivät osaa aina vaatia, että heidän lapsilleen järjestettäisiin romanikielen opetusta. Myöskin pätevistä romanikielen opettajista on pulaa eikä romanikieltä voi tällä hetkellä järjestelmällisesti opiskella yliopistotasolla. Lasten ja nuorten kielitaito ei kartu eikä säily, mikäli kouluopetusta saa vain vähän tai epäsäännöllisesti. Lisäksi osallistumista kielen opiskeluun voi vähentää se, jos kielen opetus tapahtuu oppilaan vapaa-ajalla. Uusi valtakunnallinen tilannekatsaus romanikielen opetuksen tilasta vuosien 2010-2011 tietojen perusteella valmistunee vuonna 2012.

Opetushallituksen tuella aloitettiin vuonna 2009 kielipesätoimintaa kolmella paikkakunnalla ja vuonna 2010 toiminta on laajentunut kaikkien aluehallintovirastojen alueelle.

(Nissilä 2011, 19.) Kielipesätoimintaa on 14 paikkakunnalla⁸. Kielipesissä puhutaan suomea ja romanikieltä, harrastetaan ja tehdään kaikenlaista mukavaa yhdessä. Kielipesät toimivat eri-ikäisten romanien kohtaamispaikkoina, joissa välitetään romanikulttuuria sukupolvelta toiselle. Romaneja asuu kuitenkin paljon useammilla paikkakunnilla, joilla kielipesätoimintaa järjestetään ja siksi osa romaneista jää tällaisen vapaa-ajan toiminnan ulkopuolelle. Kielipesätoimintaan tarvitaan aktiivisia, eri-ikäisiä romaneja, jotta kielipesät voisivat toimia kielen ja kulttuurin välityspaikkoina. Lisäksi toimintaa tulisi laajentaa, jotta useammilla halukkailla olisi mahdollisuus osallistua kielipesätoimintaan. Opetushallitus järjestää lisäksi romanikielen leirejä kesäisin, mutta kaikki halukkaat eivät mahdu niihin.

Romanikielen huolestuttavaan tilaan on kiinnittänyt huomiota myös Kotimaisten kielten tutkimuslaitos Kotus⁹. Kotuksessa ovat olleet romanikielen tutkimuksen ja huollon ainoat kansalliset resurssit, eli kaksi virkaa. Kotuksen resurssit eivät riitä tutkimuksen ohella kaikkeen kielen elvytystoimiin. Vuoden 2010 alussa valmistuneessa opetusministeriön asettaman työryhmän raportissa määriteltiin Kotuksen ydintehtävät ja esitettiin, että romanikielen toiminnot siirrettäisiin resurssineen Helsingin yliopistoon. Kotuksen tehtäväksi romanikielen suhteen jäisi työryhmän raportin mukaan osavastuu romanikielen kehittämisestä ja toiminta kielipoliittisena asiantuntijana. (OPM 2010:1, 27-29.)

Kotuksen laatimien toimintaohjelmien kantavana ajatuksena on rinnakkaiskielisyys, jolla tarkoitetaan sitä, että kannustetaan oman kielen käyttämiseen eri yhteyksissä tarvittavien muiden kielten rinnalla (OPM 2010:1, 27). Rinnakkaiskielisyydellä ei tarkoiteta samassa lauseessa käytettävän kahta eri kieltä. Romanikielen akkulturoituminen voikin alkaa juuri koodinvaihdolla. Tällöin suomenkielisiä (tai jonkin muun kielen) sanoja otetaan romanikieliseen puheeseen mukaan joko siksi, että on heikko kielitaito tai koska ilmiölle ei ole olemassa vastinetta romanikielessä. Hiljalleen muunkieliset sanat vakiinnuttavat paikkansa romanikielessä ja lopulta sulautuvat osaksi kieltä.

⁸ Paikkakunnat vuonna 2011: Savonlinna, Mikkeli, Oulu, Kajaani, Kouvola, Lahti, Rovaniemi, Turku, Varkaus, Kitee, Imatra Espoo, Helsinki ja Jyväskylä. Turku ei enää vuonna 2012 ole mukana.

⁹ 1.1.2012 lähtien nimellä Kotimaisten kielten keskus.

4.2 Romanikielinen kirjallisuus ja viestintä

Romanikielen ylläpitämistä elävänä kielenä auttaisi laaja kirjallisuustarjonta, joka koostuisi sekä sanomalehdistä että kaunokirjallisuudesta, mukaan luettuna runous. Suurin osa kirjallisuudesta on tuotettu opetuksen tarpeisiin tai on sisällöltään hengellistä, jolloin osa romaneista jää tarjonnan ulkopuolelle ikänsä tai kiinnostuksen puutteen vuoksi. Tunnetuimmat romanijärjestöjen lehdet ovat Romano Boodos, Elämä ja Valo ja Zirikli. Lehdissä on romanikielisiä artikkeleita, mutta muuten lehdet ovat pääosin suomenkielisiä. Maanlaajuisesti ilmestyvät romanikieliset lehdet voisivat ohjata yleiskielisen romanikielen kehittämiseen ja silti maantieteelliselle kielen variaatiolle jäisi tilaa.

Internetissä julkaistavia lehtiä on kovin niukasti. Vuonna 2010 kahdella romanijärjestöllä oli netistä ladattavissa pdf-muotoisena järjestön lehtiä: Romano Mission lehti Romano Boodos (ilmestyy 4 kertaa vuodessa) ja Elämä ja Valon saman niminen lehti (ilmestyy 5 kertaa vuodessa). Useilla romanijärjestöillä on omat nettisivut ja jotkin esiintyvät myös sosiaalisen median areenoilla, esimerkiksi Facebookissa. Romanijärjestöjen itsensä tuottamaa multimedia-aineistoa (yhdistetty ääntä, kuvaa ja tekstiä) on todella vähän. Romanikielisiä multimedia – ja videoaineistoja ei juurikaan ole tarjolla, joka johdetaan pääosin tekijöiden ja rahoittajien puutteesta. Ylen Elävä arkisto tarjoaa kuitenkin useita tallenteita, joita televisioin ohjelmatarjonnassa on ollut vuosien varrella.

Radion kautta kuulee romanikieltä noin 20 % romaneista, mutta vain kerran viikossa. Radio Suomessa on lähetetty viidentoista vuoden ajan kahdesti viikossa romanikieliset uutiset, jotka ovat kestäneet 12-15 minuuttia. Nykyään Romano Mirits – romanihelmiä – uutislähetys on kerran viikossa. Uutisten ymmärtämistä vaikeuttaa uudissanon puute tai se, että kuuntelijat eivät ymmärrä yhteiskunnallisia asioita koskevaa uudissanastoa. Television ohjelmatarjonnassa romanikieli ei näy juuri lainkaan. Romanit kuulevatkin romanikieltä pääasiassa uskonnollisissa tilaisuuksissa, juhlissa ja ollessaan tekemisissä vanhempien romanien kanssa. (Hedman 2009, 44.)

Tämän opinnäytteen osana tehdyssä romaniasian neuvottelukunnan verkkosivujen käyttäjäkyselyssä yli 62 % (N 32) näki tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi neuvottelukunnan sivujen olevan myös romanikielellä. Tämä tarkoittanee paljon työtä sekä uudissanaston luomisessa että sen levittämisessä romaniväestön keskuuteen.

Erilaisilla internetin keskustelupalstoilla romanit ja valtaväestöön kuuluvat tuovat esille mielipiteitä ja ajatuksia ajankohtaisista asioista. Ajatuksia esitetään myös romanien kulttuurista ja asemasta yhteiskunnassa. Usein keskustelut ovat hyökkäviä ja rasistisia. Lisäksi yksittäisiä henkilöitä, jopa nimeltä mainiten, arvostellaan tai uhkaillaan näillä sivuilla. Asiallista tietoa keskustelupalstoilla on hyvin niukasti, joka osaltaan muokkaa niille osallistuvien asenteita romaneja kohtaan.

4.3 Hankkeen tavoitteet ja tulokset

Romaniportaalin tavoitteena on innostaa romanilapsia ja –nuoria oman kielensä ja kulttuurinsa arvostamiseen ja ylläpitämiseen. Tavoitetilä on se, että he käyttävät monipuolisesti romanikieltä ja haluavat kommunikoida sen avulla keskenään, perheessä ja romaniyhteisössä. Aikuisille romaneille tarjotaan mahdollisuus tietojen ja taitojen välittämiseen niin nuorille kuin vanhemmillekin romaneille. Tavoitteiden kartoittamiseksi on esitetty tavoiteanalyysi, jossa ongelma-analyysissä esille tuodut piirteet on korvattu positiivisilla tuloksilla. (Katso liite 3.)

Hankkeen tuloksena on jollakin romanijärjestöllä tai muulla toimijalla tarjottavanaan verkkopalvelu, jossa on romanikielisiä pelejä, sanaristikoita, satuja ja muuhun vapaa-ajan toimintaan kannustavia leikkejä. Sadut ja kertomukset voivat olla myös luettuina, jolloin kuulemisen kautta voidaan välittää puhuttua kielitaitoa ja aktivoida romanikielistä ajattelua. Verkkopalvelusta on näiden lisäksi löydettävissä materiaalia opettajien ja kerho-ohjaajien työskentelyn tueksi. Verkkopalvelussa voi olla myös videoleikkeitä, joissa esitetään historiallisia dokumentteja, elokuvia ja musiikkia.

Verkkopalvelun on tarkoitus muodostua suomen- ja romanikielistä sivuista. Suomenkieliset sivut voivat olla kaikille avoimet. Niiden sisältönä voisi olla esimerkiksi romanien kulttuuria ja historiaa esittelevää aineistoa sekä romanien tekemää musiikkia ja muuta taidetta. Verkkopalvelun romanikielisen sivuston tulee todennäköisesti olla salasanalla¹⁰

¹⁰ Käyttäjiä tulee mahdollisesti olemaan satoja, jolloin romanikieliseen sivustoon pääseminen tulisi olla suhteellisen yksinkertaista. Salasanalla suojaaminen on verkkopalvelun toteuttajan/hallinnoijan kannalta yksinkertaisempaa kuin verkkopalveluun tehdyn extranetin käyttäjäoikeuksien hallinnointi. Salasanan saaminen voidaan toteuttaa esimerkiksi palveluun rekisteröitymisen ja/tai sivuilla olevan vihjeen avulla. Jos vihje on esimerkiksi romanikielinen ja siihen tulee vastata romanikielellä, voidaan vähentää sitä mahdollisuutta, että sivujen sisältö leviää romani-

suojattu, vain romaneille tarkoitettu viihtymis- ja virikepalvelu. Tämä johtuu siitä, että romanit ovat perinteisesti halunneet säilyttää romanikielen osaamisen vain heimon omassa keskuudessa. Vuosisatainen syrjintä on johtanut siihen, että kieli ja kulttuuri on haluttu säilyttää valtaväestön ulottumattomissa. Tosin Hedmanin tutkimuksessa tuli esille, että vain 8 % romaneista suhtautui kielteisesti romanikielen julkiseen käyttöön mediassa ja painotuotteissa (Hedman 2009, 57). Kun verkkopalvelun sisällöt ovat romanien itsensä tuottamia ja he voivat tuntea itsensä vapaaksi ilmaisemaan ja välittämään omaa kulttuuriaan toisille romaneille, on oletettavaa, että verkkopalvelun käyttäjämäärät pysyvät väestöryhmään nähden korkeina.

4.4 Vaikutukset

Romanikielen taidon mittaaminen on perustunut haastateltavien itsearviointiin. Nyt käytössä on vuonna 2009 valmistunut Hedmanin tutkimus, joka on laaja ja erittäin monipuolinen. Vastaava tutkimus voitaisiin tehdä muutaman vuoden kuluttua, jolloin saataisiin ajankohtaista tutkimusaineistoa romanien kielitaidosta ja heidän suhtautumisestaan romanikieleen. Tällä hetkellä ei ole olemassa keskitettyä verkkopalvelua, josta olisi saatavissa aineistoa opetukseen ja vapaa-ajan toimintaan. Kun verkkopalvelun avustuksella kasvanut uusi sukupolvi on nyt tutkittujen lasten ikäinen, voitaisiin heitä tutkimalla todeta, oliko verkkopalvelusta apua kielitaidon kehittämisessä ja ylläpitämisessä sekä asenteiden ja tietojen ja taitojen muokkaamisessa.

Koska verkkopalvelun on tarkoitus toimia myös opetuksen ja kerhotoiminnan tukena, on myös taloudellisia tuloksia mahdollisuus vertailla. Nyt tiedetään, paljonko oppikirjojen ja muun painetun aineiston hankkimiseen kuluu varoja. Myöhemmin on helppo verrata, miten paljon netin kautta saatavat julkaisut ovat maksaneet. Toisaalta oppi- ja kerhomateriaalin tuottaminen sähköisesti myöskin maksaa, mutta alkuinvestointien jäl-

väestön ulkopuolelle. Verkkopalvelun hallinnoija voi myös aika ajoin vaihtaa vihjettä. Rekisteröityminen on tilastoinnin kannalta järkevää, varsinkin jos hankkeen raportoinnissa edellytetään jonkinlaista käyttöasteen mittaamista.

Opettajille tarkoitettu sivusto on käyttäjämäärältään pienempi, joten extranetin luominen opettajille on järkevää. Oikeuksien saaminen siihen edellyttäisi sitä, että opettaja rekisteröityy ja hallinnoija rekisteröi hänet käyttäjäksi ja antaa salasanan. Näin sivusto voidaan suojata luvattomalta käytöltä. Myös aineisto voidaan suojata salasanalla, jonka saa vain rekisteröity käyttäjä eli opettaja.

keen on mahdollista päästä eroon muutaman vuoden välein tapahtuvasta oppikirjojen täydellisestä uusimisesta, koska sähköinen materiaali on helpommin päivitettävissä ja jaeltavissa.

Romaniasioissa toimivia tahoja on maassamme runsaasti. Romanijärjestöt ovat kuitenkin suhteellisen pieniä tai niissä on henkilökuntaa melko vähän verrattuna siihen tarpeeseen, jonka internetpalvelun toteuttaminen ja ylläpitäminen edellyttää. Toisaalta se taho, joka ottaa internetpalvelun ylläpidon (tai osia siitä) vastuulleen, vahvistaa asemaansa pienen etnisen ryhmän tukijana. Toiminnan perusteellinen suunnittelu ja hyvien yhteistyöverkostojen luominen varmistaa järjestön toiminnan jatkuvuutta. Onkin odotettavissa, että romaniportaalin tuottamisessa ja ylläpidossa mukana olevien järjestöjen jäseninä olevat nuoret ja vanhat romanit voivat tuntea olevansa arvostettuja yhteiskunnan jäseniä ylläpitäessään ja kehittäessään omaa kulttuuriaan.

4.5 Muutosta todentavat indikaattorit (LogFrame)

LogFrame-matriisia käytetään hankkeiden suunnittelun, toimeenpanon ja arvioinnin apuvälineenä. LogFramessa tarkastellaan toimintalogiikkaa, jonka neljä osa-aluetta ovat 1) yleinen päämäärä, 2) hankkeen keskeinen tavoite, 3) tulokset ja 4) tuloksen aikaansaamiseksi tarvittavat toimenpiteet. Jokaista toimintalogiikan osa-aluetta käsitellään omana vaiheenaan, jolloin eteneminen tapahtuu vasta kun osa-alueita kuvaavat indikaattorit ja indikaattoreiden todentamiseen tarvittavat tietolähteet on määritelty ja osa-alueen oletukset on analysoitu. Oletukset ovat niitä tekijöitä, joiden esiintyminen vaikuttaa seuraavalle tasolle pääsemistä. Oletukset täytyykin arvioida tarkasti, koska niissä tuodaan esille hankkeen etenemiseen vaikuttavat riskitekijät. (Mäkinen, Uusikylä 2003, 67, 68.)

Oheiseen LogFrame matriisiin on listattu ne toimenpiteet, joita on tarkoitus mitata. Esi-
tetyjen indikaattorien validiteettiin on kiinnitetty huomiota siten, että eri indikaattoreita mitataan ja analysoidaan eri tutkimusmenetelmillä. Oletuksissa on esitetty niitä ulkoisia tekijöitä, jotka vaikuttavat hankkeen toteutumiseen ja onnistumiseen. Niistä on mahdollista myös löytää pohjaa riskianalyysin tekemiseen myöhemmin, kun tässä esitetyt positiiviset oletukset muutetaan päinvastaisiksi.

Taulukko 4. Romaninuorten kielen ja kulttuurin ylläpitäminen

LogFrame-matriisi: Romaninuorten kielen ja kulttuurin ylläpitäminen				
	Logiikka	Indikaattorit	Tiedon lähde	Oletukset
Kehitystavoite	Romanikieli ja -kulttuuri ovat elinvoimaisia	Romanilapset ja –nuoret puhuvat ja kirjoittavat hyvin romani-kieltä	Seurantatutkimus, itsearviointi	
Välitön tavoite	Innostaa romanilapset ja –nuoret säilyttämään kieli ja kulttuuri	Hyvin romanikieltä puhuvien ja kirjoittavien määrä on noussut	Kokeet ja testit kouluissa ja kerhoissa	Tuotantoryhmät ovat tuottaneet opetukseen ja vapaaajantoimintaan soveltuvaa kielitaitoa parantanutta aineistoa
Tuotos	Luotu verkkosivut	Ajankohtaiset sivut, joita päivitetään jatkuvasti	Nettisivujen käyttäjäkyselyt parin vuoden välein, käyttäjäseuranta	Romanikielen opettajat ja kerho-ohjaajat käyttävät työssään verkkosivuja, romanit vierailevat sivuilla säännöllisesti
Toimenpiteet	Ammattitaitoinen tuotantoryhmä ylläpitää ja kehittää verkkosivuja	Ohjausryhmän laatima tuotanto- ja taloussuunnitelma, jossa esitetty tuotannon aikataulu ja määrärahat	Kuukausittainen talousraportointi ja säännölliset suunnittelupalaverit	Media-alaa opettava koulu ja vapaaehtoiset sisälöntuottajat toteuttavat ohjausryhmän suunnitelmia

LogFrame-matriisi selventää hyvin sitä, mitä tavoitellaan lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. LogFrame-matriisia voi lukea sarakkeittain tai riveittäin. Suunnittelutyössä sitä on hyvä lukea alkaen oletusten pienimmästä yksiköstä (solu oikeassa alakulmassa). Taulukon lukujärjestys on pienin yksikkö Oletus → Logiikka → Indikaattori → Tiedon lähde → Oletus → Logiikka → jne. Tavoitteiden toteutuminen on riippuvainen siitä, että siihen liittyvät oletukset toteutuvat. Tarkempi LogFrame-analyysi tarkastellen eri asiakohtia olisi hyödyllistä tehdä sitten, kun hankkeen suunnittelu etenee ja hanke alkaa saada lopullisen toteutumismuotonsa.

Yhteenveto:

Romanikielen tila näyttää viimeaikaisten tutkimusten mukaan olevan huolestuttavan alhaisella tasolla. Kieltä ei juurikaan enää puhuta kotona ja kielenopetuksen tarjonta on eri kunnissa hyvin vaihtelevaa. Vaarassa onkin, että romanikielen käyttö jää vain tiettyihin tilaisuuksiin liittyväksi kieleksi. Mediassa romanikieli kuuluu 15 minuuttia viikossa radiossa. Romanikielen ja –kulttuurin välittyminen sukupolvelta toiselle on vähentynyt siksi, että yhteiskunnassa on tapahtunut viime vuosikymmeninä merkittäviä rakenteellisia muutoksia.

Suunnitellulla verkkopalvelulla on tarkoitus innostaa romanilapsia ja -nuoria kiinnostamaan omasta kulttuuristaan. Samalla vanhemmille annetaan mahdollisuus välittää kieltä ja kulttuuria toisille. Romanikielen ja –kulttuurin parissa toimiville järjestöille ja muille tahoille verkkopalvelu tarjoaa foorumin, jossa jakaa omaa tietämystään tai osaamistaan romaneille ja muulle väestölle.

5 Suunnittelu

Suunnitteluvaiheessa määritellään toimenpiteet ja niiden aikataulu sekä laaditaan viestintäsuunnitelma. Lisäksi kartoitetaan ja määritellään resurssit ja panokset, joiden perusteella laaditaan budjetti. Suunnitteluvaihe päättyy hankesuunnitelman ja rahoitushakemuksen jättämiseen. Kun päätös hankkeesta ja rahoituksesta on saatu ja on tehty tarvittavat sopimukset, voidaan aloittaa hankkeen varsinainen toteuttaminen. (PCM 2004, 35-37.)

Tässä esitetään niitä toimenpiteitä, joita tällä hetkellä on mahdollista arvioida tulevan toteutettaviksi, jotta saavutettaisiin esitetyt tavoitteet. Koska romanasioita käsittelevää verkkopalvelua ei ole aiemmin toteutettu ainakaan tässä laajuudessa ja tällaisella sisällöllä, on suunnittelun apuna käytettävä muita soveltuvia hankkeita ja toteutuksia. Luvussa on esitetty toimintasuunnitelma, jossa käsitellään verkkopalvelun toteuttamiseksi tarvittavia toimenpiteitä ja hahmotellaan alustavasti hankkeen organisaatiota ja rahoituslähteitä.

5.1 Benchmarking – esimerkkejä internetpalveluista ja yhteistyöstä

Vertailemalla suunnitelmaa romaniasioita käsittelevästä internetpalvelusta muihin hankkeisiin voidaan löytää niitä tekijöitä, jotka auttavat suunnitelman kehittämistä ja toteuttamista. Toisten hankkeiden hyvien käytäntöjen soveltaminen säästää sekä aikaa että rahaa. Nettipalvelun suunnittelussa tarkastellaan toisen suomalaisen kielivähemmistön, saamelaisten verkkopalveluhankkeita. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivan Lapsiasiavaltuutetun nettisivustoa on tarkasteltu esimerkkinä toteutuksesta erityiselle kohderyhmälle ja oppilaitosten yhteistyöstä valtionhallinnon kanssa. Hallinnollisia rajoja ylittävästä toiminnasta on hyvä esimerkki sisäasiainministeriön hallinnoima Yhdenvertaisuus etusijalle –hanke. Lisäksi tarkastellaan kolmen satunnaisesti valitun yrityksen nettisivuilta löytyvien strategiaprosessiin liittyvien tietojen sisältöjä. Mainittujen sivustojen sisällöstä tai toteutustavasta on sovellettavissa toimintamalleja myös romaniportaalin suunnitteluun ja toteutukseen.

Saamen kielen asema on erilainen kuin romanikielen. Saamen kieli¹¹ on kolmas Suomen virallisista kielistä ja sen käytöstä on säädetty saamen kielestä annetussa kielilaisessa (1086/2003). Näin ollen viranomaisilla on lakisääteinen velvollisuus saamen kielen ylläpitämiseen ja kehittämiseen saamelaisalueilla. Saamen kieltä äidinkielenään puhuvia vuonna 2007 oli 1 777 henkilöä, eli reilusti alle puolet Suomessa asuvista 9 300 saamelaisista. Yli puolet saamelaisista asuu saamelaisalueen ulkopuolella. Pääkaupunkiseudulla vuonna 2007 asui hiukan yli 900 saamelaista. (Länsman 2008, 8-11.)

Saamelaisalueella on ollut ja on käynnissä hankkeita, joissa on pyritty kehittämään hajallaan asuvan kielivähemmistön sivistyksellisiä ja kulttuurillisia oikeuksia. Hankkeista on tässä lyhyesti mainittu nimi, toteutusaika ja toteutuksen yhteenveto, jotka löytyvät Rakennerahastotietopalveluun viedyistä projektisuunnitelmista.

- Saamenkielen ja -kulttuurin virtuaalinen kehittämis- ja oppimisympäristö - VUOSTAS LÁVKI, esiselvityshanke
 - Projektikoodi: S104105
 - Toteutusaika: 1.9.2008-30.9.2009
 - Yhteenveto loppuraportin tiivistelmästä:

¹¹ Suomessa puhutaan kolmea erilaista saamen kieltä: pohjois-, inarin- ja kolttasaamea. Kielilaisissa tarkoitetaan saamen kielellä kaikkia edellä mainittuja kieliä ja määritellään maantieteelliset alueet, joissa viranomaisen on tarjottava palvelu myös saamenkielellä. (Kielilaki 1086/2003, 3 §.)

Tavoitteena oli luoda valtakunnallinen yhteistyöverkosto saamenkielen ja kulttuurin koulutuksen saavutettavuuden lisäämiseksi koko maassa. Vuosttas Lávki-hankeessa on valmisteltu varsinainen saamenkielen ja kulttuurin koulutuksen virtuaalinen kehittämis- ja oppimisympäristö Sápmi Miehtá -hanke. Hankkeeseen on rekrytoitu verkko-opettajia ja heitä on koulutettu. Esiselvityshankkeessa on suunniteltu erilaisia oppimisympäristöjä, jotka voivat toimia saamenkielen ja kulttuurin opetuksen tukena ja mahdollistajana. Esiselvityshankkeessa on sovittu sisällöntuottajat oppimisympäristöihin ja se miten ympäristöt saadaan mahdollisimman laajaan käyttöön valtakunnallisesti. Esiselvityksen aikana on suunniteltu resurssipankkia, joka sisältää tietoa ja opetuspaketteja saamen kielestä, saamelaisista ja saamelaiskulttuurista. Lisäksi on tehty alustava suunnitelma Saamelaiskulttuurikeskukseen sijoitettavasta virtuaaliopetuskeskuksesta. (<https://www.eura2007.fi/rrtiepa/projekti.php?projektkoodi=S10410>)

- Saamenkielen ja -kulttuurin virtuaalinen kehittämis- ja oppimisympäristö - SÁPMI MIEHTÁ -hanke
 - Projektikoodi: S11596
 - Toteutusaika 1.1.2011-31.12.2013
 - Projektissa luodaan toimintamalli saamen kielen ja kulttuurin etäopetuksen valtakunnalliseen toteuttamiseen ja museoiden ja kirjastojen saamelaisaineistojen saamiseksi osaksi opetusta ja oppimista. Projektissa pilotoidaan ja kehitetään etäkoulutusta yhteistyössä eri koulutuksen järjestäjien, yliopistojen ja kulttuuri-laitosten kanssa. Lisäksi toteutetaan koulutusta etäopetusta tukeviin työvälineisiin, erilaisiin oppimisympäristöihin ja niiden pedagogiikkaan.
 - Hankkeen blogi: <http://sapmimiehta.wordpress.com/about/>
(<https://www.eura2007.fi/rrtiepa/projekti.php?projektkoodi=S11596>)
- Interaktiivinen Sápmi
 - Projektikoodi: S11455
 - Toteutusaika: 1.8.2010-30.12.2012
 - Hankkeen tavoitteena on vastata Suomen Saamelaisalueen tarpeeseen täsmäkouluttamalla media-alalle interaktiivisen median monitaitajia, animaatioteknologian hallitsijoita sekä sosiaalisen median mm. internetin antamien mahdollisuuksien taitajia. Tämän lisäksi tavoitteena on parantaa saamelaislasten ja nuorten koulutuksellista ja sosiaalista tavoitettavuutta saamelaisalueen ulkopuolella, parantaa alueen työllisyysmahdollisuuksia sekä edesauttaa muuttotappion vähenemistä lisäämällä saamelaisnuorten mahdollisuuksia työllistyä saamelais-alueella. Hankkeen tavoitteena on myös kehittää kulttuurituntemusta ja taltiointia, joka tekee saamelaiskulttuuria ja -mediaa tunnetummaksi valtakunnallisesti ja tuottaa saamelaiskulttuuriopetusmateriaalia.
 - Hankkeen kotisivut:
<http://www.facebook.com/pages/Interaktiivinen-S%C3%A1pmi/169780203038328>
(<https://www.eura2007.fi/rrtiepa/projekti.php?projektkoodi=S11455>)

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen verkkopalvelut (www.sogsakk.fi) ovat kattavat ja niiltä löytyy aineistoa koululaisille, opiskelijoille, opettajille ja elinkeinonharjoittajille. Koulutuskeskus on mukana erilaisissa hankkeissa, joista se tiedottaa verkkopalvelussa. Saamelaisalueen koulutuskeskus oli toteuttajana esimerkiksi mainituissa Saamenkielen

ja kulttuurin koulutuksen virtuaalinen kehittämis- ja oppimisympäristö - VUOSTTAS LÁVKI -esiselvityshankkeessa ja Saamenkielen ja kulttuurin koulutuksen virtuaalinen kehittämis- ja oppimisympäristö SÁPMI MIEHTÁ -hankkeessa. Verkkosivuilla on linkit esimerkiksi yhteistyötahoihin, hankkeisiin ja sosiaaliseen mediaan. Verkkosivut ovat visuaalisesti hyvin rakennetut ja loogisesti järjestetty. Navigointi on helppoa ja linkit toimivat. Lisäksi siellä on hyvin piirretty porohahmo, joka lisää sivujen kiinnostavuutta ja välittää ajankohtaista informaatiota.

Esimerkkeinä poimintoja mainittujen hankkeiden tavoitteista, joita tulisi tarkastella lähemmin portaalihankkeen edetessä.

Toteutustapa:

- Projektissa kehitetään ja toteutetaan **yhteistyömallia**, jossa saamelaiskulttuurin oppimisympäristöjä kootaan mm. kulttuuriorganisaatioiden kanssa.
- Projektissa luodaan **toimintamalli** siitä, miten saamen kielen ja kulttuurin etäopetus toteutetaan valtakunnallisesti.
- Yhteistyöverkostossa tuotettua saamelaistietoutta täydennetään **yhteisöllisesti** tuotetulla tiedolla ja aktivoimalla esim. **saamelaisia toimimaan** oman kulttuurinsa kehittäjinä asuinpaikasta riippumatta.
- Portaalin sisällöntuotanto tapahtuu **hajautetusti** eri puolilla maakuntaa.

Sisältö:

- Projektissa parannetaan saamelaisen kulttuurin **opetusta** ja opintosisältöjä.
- Projektin aikana **luodaan sivusto**, johon kootaan aineistoa saamen kielestä ja kulttuurista sekä etäopetustarjonnasta.
- Portaali tarjoaa **sähköisen markkinointi-, informaatio ja palvelukanavan** lappilaisille toimijoille.

Mainituista hankkeista löytyy niin paljon yhteneväisyyksiä ja sovellusmahdollisuuksia romaniportaalin suunnitteluun ja toteuttamiseen, että parhaan hyödyn saaminen edellyttää hyvin perusteellista mainittujen projektien tarkastelua. Rakennerahastotietopalveluun viedyt perustiedot toteutuksesta, viestintäsuunnitelmista ynnä muista ovat lähinnä rahoittajien tarpeisiin laadittuja tietoja. Käytännön toteutus ja erilaisten ongelmien kohtaaminen ja ratkaiseminen eivät tule esille näissä projektikuvauksissa. Siksi verkkopalvelun suunnitteluvaiheessa olisi tarpeellista tehdä perusteellisempi vertailututkimus laatimalla kysymyslista, jossa esitetyt ongelmat ja ratkaisut käsiteltäisiin tapaamisessa näiden hankkeiden toteuttajatahojen kanssa.

Lapsiasiavaltuutetun toimistolla on verkkopalvelu, jonka idea voisi olla sovellettavissa myös romaniportaalin luomisessa. Verkkopalvelu on sikälkin kiinnostava, että se

sijaitsee sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivan lapsiasiavaltuutetun toimiston internetsivuilla. Vierailu 12 ministeriön nettisivuilla toi esille, että muilla ministeriöillä ei ilmeisesti ole vastaavaa ”peli- ja leikkisivustoa” tai ne eivät olleet ainakaan helposti löydettävissä. Lapsille suunnatun osion lisäksi verkkopalvelussa on hyvin toteutettu viranomaisen tehtävät avoimuuden lisäämiseksi, josta on säädetty julkisuuslaissa (621/1999).

Lapsiasiavaltuutetun internetsivustolla on lapsille suunnattu osio, jossa sivuilla esiintyvä Sisu-kissa opastaa lapsia tutustumaan lasten oikeuksiin pelien ja leikkien avulla. Vastaavaa ideaa olisi mahdollista kehittää myös romanilapsia lähestyttäessä. Toteutus on hyvä esimerkki siitä, miten eri asiantuntijoiden yhteistyöllä voidaan saada aikaiseksi informatiivinen ja kohderyhmää kiinnostava verkkopalvelu. Lapsiasiavaltuutetun internetsivut on rakennettu yhdessä lapsiasiavaltuutetun toimiston, Jyväskylän yliopiston Agora Centerin (elektronisten pelien suunnitteluun, kehittämiseen ja tutkimukseen keskittynyt yliopiston yksikkö) ja useiden eri koulujen kummiryhmien kanssa. (www.lastensivut.fi.)

Sisäasiainministeriö koordinoi **YES4-hanketta** (toimikausi 1.12.2010-30.11.2011), jonka tarkoituksena oli edistää yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden toteutumista mm. työelämässä ja viranomaistyössä. Hankkeessa sisäasiainministeriön lisäksi olivat mukana opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Poliisihallitus, Pääesikunta, Etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNO, Lapsiasiavaltuutettu, Romaniasiain neuvottelukunta RONK, Samisoster ry¹² ja Seksuaalinen tasavertaisuus SETA ry. YES4-hankkeessa pyrittiin tukemaan romanijärjestöjen osallistumista Romanipoliittisen ohjelman¹³ (ROMPO) toimeenpanossa. YES4-hankkeessa toteutettiin mm. romanijärjestöille suunnattu koulutusohjelma, jossa niitä ohjattiin Romanipoliittista ohjelmaa esittelevän tiedotusprojektin toteuttamisessa. YES4-hankkeen toteutustapa poikkihallinnollisena projektina on hyvä malli myös romaniportaalin toteuttamisessa.

¹² Samisoster ry valvoo, ylläpitää ja edistää saamelaiden asemaa ja oikeuksia alkuperäiskansana sosiaali- ja terveysalalla sekä hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä kansallisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä (www.samisoster.fi).

¹³ ROMPOssa on useita toimenpidealueita, joiden toimeenpanoon päävastuutahon (yleensä jokin ministeriö) lisäksi osallistuisivat romanijärjestöt. Romanipoliittisessa ohjelmassa pyritään romaniväestön oman toimijuuden ja toimintakyvyn vahvistamiseen.

Eräänä esimerkkinä, jonka YES4-hanke toteutti, voidaan mainita laajalle yleisölle suunnattu mediakampanja romaneja koskevien ennakkoluulojen poistamiseksi. Mediakampanjassa kahdeksan rap-artistia esittää musiikkikappaleita, joissa käsitellään romaneihin liittyviä ennakkoluuloja ja kliseitä. Samanaikaisesti marraskuussa 2011 käynnistetyn TV-kampanjan kanssa esitykset olivat kuultavissa radiossa. Kampanja on löydettävissä myös Facebookissa (<http://www.facebook.com/meijanpuolue>) ja YouTubessa (<http://www.youtube.com/user/GGcaravan>). Vastaavia audiovisuaalisia toteutuksia on mahdollista saattaa yleisön saataville myös verkkopalvelun välityksellä.

Yksityiskohtaisempi vertailukehittäminen on tarpeellista tehdä haastatteluiden tai kyseilyiden muodossa myöhemmin, kun romaniportaalin toteuttaminen tulee ajankohtaiseksi. Edellä mainittujen hankkeiden lisäksi muita vastaavanlaisia hankkeita voidaan tarkastella niiden loppuraporteista saatavien tietojen pohjalta. Erityisesti niiden kirjaamat hyvät käytännöt kannattaa hyödyntää tässä hankkeessa.

Vaikka tämä verkkopalveluhanke on julkisen hallinnon hallinnoima ja sen yhteistyökumppaneina ovat järjestöt ja yhdistykset, niin **yrity maailmasta** on löydettävissä soveltuvaa aineistoa vertailukehittämiseen. Toimivia liiketoimintamalleja tarkastelemalla voidaan löytää myös verkkopalvelun suunnitteluun ja kehittämiseen toimintatapoja ja ideoita. Internetissä surffailu osoittaa, että useimpien kaupallisten yritysten nettisivut kertovat varsin paljon kyseisen yrityksen liiketoiminnan periaatteista.

Seuraavassa on tarkasteltu Kemira Oy:n ja Tikkurila Oyj:n ja Kotipizza Oy:n nettisivuilla olevia yritys esittelyjä strategiaproessin näkökulmasta. Tarkastelu osoitti, että menestyvään liiketoimintaan tarvitaan selvä, auki kirjoitettu strategiaproessi. Liiketoiminnassa tarvitaan vastaukset kysymyksiin: miksi olemme olemassa, minne olemme menossa ja miten sinne päästään. Strategiaproessin osa-alueina ovat liiketoiminnan missio, visio, arvot ja strateginen toimintasuunnitelma (= strategia). Strategiaa täydentävät myös arvojen ja tavoitteiden kirjaaminen ja organisaation kuvaaminen.

Yhteenvedona voidaan todeta, että onnistuneeseen liiketoimintaan tarvitaan seuraavat määrittelyt:

- Missio
 - Romaniportaali X on olemassa, koska tarvitaan ...
- Visio
 - X:n visiona on olla jotakin parasta tmv.
- Strategia
 - X keskittyy palvelemaan niitä asiakasryhmiä, jotka tarvitsevat jotakin sitä, mitä romaniportaali X tuottaa ja jotka siitä johtuen tarvitsevat sitä ja sitä.
 - Ydinliiketoiminta muodostuu niin ja niin monesta osa-alueesta: osa-alue 1, osa-alue 2 ja osa-alue 3. Ne hyödyntävät jotakin sekä siihen että siihen liittyvää osaamista.
 - Strategia toteutetaan näin, näin ja näin.
- Arvot
 - Suhde asiakkaisiin: Tavoite → mitä tehdään asiakkaan hyväksi → miten.
 - Suhde ympäristöön: Tavoite → mitä tehdään yhteiskunnan hyväksi → miten.
 - Suhde toimintaan: Tavoite → mitä tehdään toiminnan ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi → miten.
 - Suhde työyhteisöön: Tavoite → mitä tehdään työyhteisössä → miten.
- Tavoitteet
 - Taloudelliset, tuotannolliset ja muut tavoitteet.
- Organisaatio
 - Miten toiminta on organisoitu.
 - Mitkä ovat osa-alueiden vastualueet ja mitä osa-alueilla tehdään.
 - Mitä tukitoimintoja tarvitaan.

Kun yhteenvedoa sovelletaan verkkopalveluhankkeeseen, voidaan päätellä, että kysymys on hankkeen resurssien kartoittamisesta. Rahoitusta on tässä selvityksessä käsitelty toisaalla, mutta aivan yhtä oleellista on selvittää hankkeeseen osallistuvien tahojen resurssit, jotka liittyvät niiden osaamiseen, tietoihin ja taitoihin. On selvitettävä, mitkä ovat eri tahojen vahvuudet ja mahdollisuudet, joita voidaan hyödyntää hankkeessa. Samoin on otettava huomioon se, mitä tukea ne tarvitsisivat, jotta niiden resursseja voitaisiin vahvistaa ja ne voisivat osallistua hankkeeseen.

Edellä esitetty kolmen liikeyrityksen strategiaprosessin kooste on hyödynnettävissä verkkopalvelun toteuttamisessa ja sitä voivat soveltaa myös hankkeeseen ehdolla olevat tahot oman toimintansa tarkastelussa. Olisikin hyvä, että ennen verkkopalvelun suunnittelun jatkamista osallistuvat tahot keskustelisivat perusteellisesti kukin tykönsä ja sitten kaikki yhdessä arvoistaan ja tavoitteistaan sekä keinoista niiden saavuttamiseksi. Avoimella keskustelulla voidaan selvittää olemassa olevien toimijoiden mahdollisuudet verkkopalvelun toteuttamisessa ja valita ne yhteistyötahot, joita hankkeen edistäminen tarvitsee. Tämän jälkeen voidaan jatkaa ydintoimintojen suunnittelua niiden

tahojen kanssa, joiden tavoitteet ja arvot ovat samansuuntaisia. Ne tahot, jotka eivät tunne voivansa sitoutua yhteisesti sovittaviin tavoitteisiin tässä vaiheessa, ovat mahdollisesti käytettävissä myöhemmin hankkeen edetessä. On huomattava, että hankkeessa tarvitaan hyvin erilaista osaamista ja osaamisen tarve vaihtelee hankkeen elinkaaren aikana.

5.2 Toimintasuunnitelma

Toimintasuunnitelmassa eli strategiassa esitetään se, mitä toimenpiteitä kannattaa tehdä, jotta päästäisiin valittuun tavoitteeseen. Strategiassa suunniteltaessa hyödynnetään tehtyjä sidosryhmä-, ongelma- ja tavoiteanalyyskejä. Lisäksi SWOT-analyysissä esitettyjä positiivisia mahdollisuuksia voidaan käsitellä strategiaa laadittaessa. Strategian valinnassa on hyvä huomioida yhteiskunnallinen konteksti, koska silloin hankkeelle saadaan suurempi vaikuttavuus. Resursseja voidaan säästää ja kohdentaa tarkemmin, kun yhdistytään samalla toimialalla oleviin tai samoihin päämääriin kohdistuviin hankkeisiin, esimerkiksi liittymällä johonkin suurempaan hankkeeseen alihankkeeksi. (PCM 2004, 70, 71.)

Strategiassa esitetään realistiset mahdollisuudet, jotka on tarkoitus saavuttaa hankkeen päättymiseen mennessä. Pitää myös huomioida, että kohteessa tai kohderyhmässä voi tapahtua muutoksia, varsinkin jos hanke on pitkäkestoinen.

Merkittäviä virstanpylväitä hankkeen toteuttamisessa on ensinnäkin halukkaiden ja sopivien tahojen etsiminen ja niiden erityisosaamisen löytäminen. Ulkopuolisen rahoituksen selvittäminen ja saaminen on hankkeen elinehto, koska vaikka järjestöillä, oppilaitoksilla ja julkisella sektorilla olisikin tarjottavanaan ammattitaitoisia ja innostuneita tekijöitä, ei ilman tietokoneita, ohjelmia ja lisenssejä hanke tule onnistumaan. Lisäksi varsinkin oppimateriaalituotannossa on selvitettävä tekijänoikeuksiin liittyvät kustannukset, mikäli jo olemassa olevaa aineistoa on tarkoitus käyttää.

5.2.1 Portaalissa tarvittava osaaminen

Hankkeessa tarvitaan hallinnollista osaamista, jotta kokonaisuus pysyisi käsissä ja hankkeen eri osat toimisivat kitkattomasti. Hallinnolliseen osaamiseen kuuluvat tuotan-

non suunnittelun ohjauksen ohella koko verkkopalvelun tekninen osaaminen siltä osin, kuin kysymyksessä ei ole erityistaitoja vaativa pelien ohjelmointi. Tekniseen osaamiseen kuuluu esimerkiksi sivujen päivittäminen ja käyttäjätuen antaminen. Myöskin sivuille tuotujen linkkien toimivuus täytyy tarkistaa säännöllisesti. Moderaattoritoimintaa valvontamielessä ei ole tarpeen järjestää, sillä sisällön julkaiseminen tapahtuu valvotusti verkkopalvelun ylläpitäjän toimesta eikä verkkopalvelussa ole keskustelupalstaa. Jotta tuotannossa olisi jatkuvuutta ja sisältö ajankohtaista ja uudistuvaa, tarvitaan myös muun median seuraamista. Hankkeen toteuttajan täytyy pitää itsensä jatkuvasti kehittyvän tekniikan tasolla ja olla valmis joustavasti soveltamaan uusia ideoita romaniportaaliin. Vain jatkuva uudistuminen ja uusien trendien seuraaminen pitää käyttäjät sivuilla.

Hallinnolliseen osaamiseen kuuluu myös hankkeesta tiedottaminen ja uusien yhteyksien luominen verkostoitumalla. Erityisen tärkeää rahoituksen saamiseksi on myös myynnin ja markkinoinnin osaaminen. Hankkeella tulee olemaan rahoittajien vaatimuksesta raportointivelvollisuus, joten hanke tarvitsee myös taloushallinnon ja projektiraportoinnin osaamista. Koska hankkeessa tulee olemaan monenlaista yhteistoimintaa eri tahojen kanssa, on myöskin osattava sopimuskäytäntöjä ja sopimuksiin ja tekijänoikeuksiin liittyvää lainsäädäntöä.

Sivuilla on mahdollisuus luoda tai käyttää jo olemassa olevista aineistoista saatavissa olevia piirroshahmoja, jotka toimisivat esimerkiksi tehtävien ja pelien ohjaajina ja onnistumisen kommentaattoreina. Hahmojen tarkoituksena on visuaalisen kiinnostavuuden lisäksi viedä tarinaa tai opetusta eteenpäin. Tarvitaankin kuvittajan osaamista, jotta hahmot saataisiin kiinnostaviksi ja idea toimisi myös sähköisenä. Lisäksi tarvitaan romanikielisen tekstin oikolukijoita, jotta kävijät oppisivat hyvää ja monipuolista kieltä. Romanikielen hyvää osaamista tarvitaan kaikkien aihealueiden tuotannossa.

5.2.2 Strategia-analyysi

Tämän selvityksen strategiassa keskitytään niihin toimenpiteisiin, joiden avulla voidaan tuottaa romanasioihin kohdentuva verkkopalvelu. Tavoitteeseen pääsemiseksi on luotava ensiksikin toimiva organisaatio. Liitteessä 4 on strategia-analyysi, jossa on kooste siitä, kuka tekee ja mitä tekee, jotta romaniportaali saataisiin tuotettua.

Portaali on tarkoitus toteuttaa useiden tahojen yhteistyönä sekä vapaaehtoisten avustajien tuella. Mukaan tulevat organisaatiot voivat olla esimerkiksi ministeriöitä, kuntia, Opetushallitus ja aktiivisia romanijärjestöjä. Lisäksi teknisen tuotannon toteuttamiseen tarvitaan mukaan oppilaitoksia. Rahoittajia tai rahoituksen järjestäjiä voivat olla RAY, OPH, ELY-keskukset ja kunnat ja/tai jokin poikkihallinnollinen EU-hanke. Tarkoitus on, että hankkeeseen osallistuvia tahoja olisi eri puolilla Suomea, jolloin työllistämisaikutuksia saataisiin myös haja-asutusalueille. Johtavana ajatuksena on, että romanit valmistaisivat itse toisille romaneille suunnattua internetaineistoa. Liitteissä 4 ja 5 on selvitetty toteutusta ja sisällöntuotantoprosessia.

Hankkeen toteuttamiseksi tarvitaan moniammatillista yhteistyötä. Koska verkkosivujen sisältö on tarkoitettu romanikielen opettajille, romanikerhojen vetäjille ja yksittäisille romaneille ikään katsomatta, on hyödyllistä perustaa tuotantoryhmiä erilaisten sisältöjen kehittämiseksi ja tuottamiseksi. Tuotantoryhmät voisivat olla esimerkiksi aihealueittain määriteltyjä, jolloin erilaisten sisältöjen tuottamiseen voidaan käyttää eri aloilla toimivia ammattilaisia, harrastajia tai opiskelijoita. (Katso liite 4.)

Ohjausryhmä

Verkkopalvelulle on tarpeellista perustaa ohjausryhmä jo ennen hankkeen varsinaista käynnistämistä. Ohjausryhmä koostuu rahoittajien, tuotannon suunnittelijoiden ja toteuttajien edustajista. Ohjausryhmään tulisi kuulua myös kohderyhmien edustus, jotta ryhmässä voitaisiin vastata kentältä tuleviin toivomuksiin ja kehittää toimintaa heidän tarpeitaan vastaavaksi.

Portaalin ohjausryhmän tehtävänä on laatia tuotannon suuntaviivat, linjata tavoitteet ja määritellä seurantaan varten sopivat indikaattorit. Lisäksi ohjausryhmä voi edistää hankkeen verkostoitumista.

Hallintoryhmä

Hallintoryhmä toimii ohjausryhmän työvälineenä suunnitelmien jalkauttamisessa suunnittelu- ja tuotantoryhmille. Hallintoryhmä sopii suunnitteluryhmän kanssa toteutustavat ja aikataulun ja toimii portaalin työryhmien tukena ja laadun varmistajana. Hallintoryhmä vastaa myös toteutuksen ohjauksesta, seurannasta ja tiedotuksesta sekä rahoit-

tuksen hankinnasta, hallinnasta ja seurannasta. Tärkeää on myös se, että laaditaan kunnollinen viestintäsuunnitelma, jonka toteuttaminen olisi hallintoryhmän vastuulla.

Suunnitteluryhmä

Suunnitteluryhmän jäsenet ovat hallinto-, kielenhuolto- ja tuotantoryhmistä. Suunnitteluryhmä ohjeistaa tuotantoryhmiä aineistojen valmistamisessa ja toimii tuotantoryhmien tukena. Lisäksi tuotantoryhmien valmistama aineisto tarkistetaan suunnitteluryhmässä sekä teknisesti että sisällöllisesti, jossa sen apuna kielenhuollossa on Kotus ja kieltä hyvin osaavat romanit. Jos kielenhuollossa on tullut muutoksia aineistoon, se menee mahdollisesti vielä kyseisen tuotantoryhmän käsittelyyn, varsinkin jos aineisto liittyy pelituotantoon.

Kielenhuoltoryhmä

Kielenhuoltoryhmä tarkastaa tuotetun aineiston oikeakielisyyden. Uudissanaston ja muut kielen kehittämistehtävät ovat Kotuksessa. Myös hyvin romanikieltä osaavat henkilöt voivat osallistua oikeakielisyydestä huolehtimiseen.

Tuotantoryhmät

Portaalin käytännön toteuttamiseen tarvitaan tuotantoryhmiä, jotka keskittyvät oman erityisosaamisensa mukaisen aineiston tuottamiseen. Tuotantoryhmät voisivat koostua suunnittelijoista ja eri medioiden asiantuntijoista ja tuotannon tekijöistä. Koska tarkoituksena olisi ottaa mukaan media-alan opiskelijoita, heistä ja heidän opettajistaan tai ohjaajistaan tulee muodostaa tuotantoryhmiä.

Ei myöskään pidä unohtaa vapaaehtoisten sisällöntuottajien merkittävää panosta. He voivat olla esimerkiksi opettajia, jotka kehittävät oppimateriaalia omaan ja toisten käyttöön. He voivat olla myös kerhojen ohjaajia, jotka voivat yhdessä nuorten ja vanhojen kerholaisten kanssa tuottaa ja kehittää aineistoa kaikkien käyttäjien hyödyksi.

Lisäksi jokaiselle halukkaalle annetaan mahdollisuus julkistaa harrastuksiin ja muuhunkin kirjalliseen aineistoon liittyvää materiaalia sekä itsensä tekemiä videoita. Tärkeää on se, että käyttäjät, jotka ovat romaneja, tuntevat tulevansa kuulluiksi palvelun sisältöjen tuottamisessa ja saavat tilaisuuksia osallistua siinä määrin, kuin se kullekin on mahdollista.

Pelituotannot tarvitsevat siihen erikoistuneita osaajia. Pelituotantoryhmän toiminta tulisi olla yhteistyöoppilaitoksen vastuulla. Pelituotantoon tarvitaan teknisen suunnittelun ja toteutuksen lisäksi esimerkiksi vuorovaikutteisuuden ja visuaalisuuden suunnittelijoita sekä äänisuunnittelijoita, kuvaajia ja leikkaajia. Portaalin sisällöntuottamiseen voidaan ottaa mukaan mediatuottamista opiskelevia henkilöitä. Erityisen hyödyllistä olisi saada mukaan romanitaustaisia henkilöitä, joilla olisi mahdollisuus pätevyitä esimerkiksi oppisopimuksella tai tukityöllistettyinä kulttuurin tuottamisen aloille ja myöhemmin työllistyä myös avoimille työmarkkinoille. Näin he voisivat toimia positiivisina esikuvina toisille romaneille. Jotta pelien suunnittelu vastaisi parhaiten kohderyhmän, eli romanien kielellisiä ja kulttuurillisia tarpeita, edellyttää tuotannon suunnittelu oppilaitoksen ja hallintoryhmän hyvää yhteistyötä.

5.3 Rahoitus

Verkkopalvelun toiminnan käynnistämisestä ja ylläpitämisestä syntyy kustannuksia. Kustannuksia syntyy investoinneista ja toimintakuluista. Pääosin kustannukset ovat kiinteitä kustannuksia, tosin muuttuvia kustannuksia voi tulla toiminnan vakiintuessa. Muuttuvia kustannuksia ovat lähinnä lisenssimaksut, jotka tulevat nousemaan, mikäli sivuille liitetään muita kuin Creative Commons -lisensioituja teoksia. Toimintakulujen kiinteitä kustannuksia tulevat olemaan työntekijöiden palkat sivukuluineen, matkakustannukset, toimistokulut, ostopalvelut, vuokrat ja ohjausryhmän kulut. Aineellisiin investointikustannuksiin kuuluvat atk- ja muut laitteet sekä mahdollisesti työtilan kalusteet. Aineettomia investointeja ovat atk-laitteiden käyttöjärjestelmät ja muut ohjelmat sekä käyttöoikeudet.

Useilla rahoittajilla on erilaisia avustustyypppejä. Avustuksia voidaan kohdentaa esimerkiksi tutkimukseen ja tuotekehitykseen, koulutukseen ja henkilöstön kehittämiseen sekä investointeihin ja tietoyhteiskuntaa edistäviin hankkeisiin. Julkisen rahoituksen osuudessa on listattu niitä tahoja ja avustusmuotoja, joita voisi olla mahdollista soveltaa verkkopalvelun tuottamisessa. Romanijärjestöt ovat olleet useina vuosina valtionavustusten saajina, joten niiden panos verkkopalvelun toteuttamisessa tulee mahdollisesti keskittymään sisällön tuottamiseen. Siksi varsinkin toiminnan alkuvaiheessa on

turvauttava julkiseen rahoitukseen, joka kohdentuu joko hankkeelle suoraan tai yhdistykselle, joka ottaa hankkeen toteuttamisen tehtäväkseen.

Osa toiminnasta on mahdollista myös rahoittaa myymällä mainostilaa tekstimainoksille ja mainosbannereille sekä osallistumalla kumppanuusohjelmiin. Itse sisältö on kuitenkin tarkoitettu olemaan ilmaiseksi saatavilla, joten sen tuottamisesta aiheutuvat kulut täytyy saada mahdollisimman alhaisiksi. Sisällöntuottamisen kulut voidaan minimoida kannustamalla sisällöntuotantoon osallistuvia jakamaan valmistamaansa aineistoa Creative commons -lisensseillä. Tällöin aineiston välittäminen ja käyttäminen on ilmaista ja se vuorostaan pitää kävijät sivuilla, jolloin esimerkiksi myös mainokset tulevat huomatuiksi.

Hankkeen suunnitteluvaiheessa on päätettävä, mitä palveluja mahdollisesti tarjotaan maksullisina ja mitkä palvelut ovat käyttäjille ilmaisia. Mikäli aluksi tarjotaan jotakin palvelua ilmaiseksi ja se myöhemmin muutetaan maksulliseksi, on vaarana käyttäjien katoaminen sivustolta. Lopullisesti hankkeen omaan rahoitukseen vaikuttaa se, mitä siitä on kirjattu projekti- ja rahoituspäätöksissä. Mikäli hanke tuottaa voittoa, vähennetään se EU:lta tulevasta rahoituksesta. Kun EU-rahoitus tai hankkeen toimikausi päättyy, tulisi tehdä päätös hankkeen toteuttamisesta itsenäisenä verkkopalveluna. Tällöin nousee esille kysymys myös hankkeen taloudellisen toiminnan resursseista.

Teknisistä ratkaisuista päätettäessä on otettava huomioon myös se todennäköisyys, että joku ulkopuolinen linkittää verkkopalvelun etusivun tai syvälinkittää jonkin osion omaan verkkopalveluunsa. Syvälinkitys johtaa käyttäjän etusivun ohi suoraan kyseiseen osioon tai asiakirjaan. Sivustot on toteutettava siten, että myös jonkin osion syvälinkittäminen säilyttää myydyn mainostilan näkyvissä.

5.3.1 Oma rahoitus

Hankkeen oman rahoitusosuuden ansaintalogiikan täytyy toiminnan luonteen vuoksi keskittyä internetin välityksellä saataviin palveluihin ja tarjontaan. Siksi onkin hyvä tarkastella muutamaa ansaintalogiikkaa, jotka voivat olla sovellettavissa verkkopalvelun tapauksessa. Näitä ovat mainokset ja kumppanuusohjelmat.

Varaamalla tai myymällä mainostilaa yhteistyötahoille voi saada jonkin verran tuloja. Osa tuotosta syntyy siitä, että mainostaja maksaa tilan käyttämisestä suoraan, samaan tapaan kuin mainostaja ostaa painostilaa printtimediasta. Toisaalta hanke tai myöhemmin vakiintuneen verkkopalvelun tuottaja voi ansaita myös sillä, että se saa tietyn osuuden siitä, että sivuilla ollut mainos on johtanut mainostajan verkkosivulle. (Google 2011.) Tämä GoogleAdSense –mainostusmenetelmä vaikuttaa siltä, että sitä on mahdollista soveltaa myös tässä verkkopalvelussa. Tosin käyttäjäryhmä on melko suppea, joten on tarkkaan mietittävä, mitkä mainokset voisivat olla tehokkaimpia tulonlähteitä.

Toisena mahdollisuutena hankkia mainostuloja on kumppanuusohjelmaan (Affiliate Programs) osallistuminen. Siinä mainostilaa tarvitseva yritys maksaa välityspalkkiota (nimitetään myös komissioksi tai provisioksi) verkkopalvelun omistajalle kävijäperusteisen tai tulospohjaisen sopimuksen mukaisesti. Kävijäperusteinen komissio suoritetaan verkkopalvelun omistajalle verkkosivuista tulleen uuden asiakkaan toteutuneista ostoksista. Toisaalta mainostava yritys voi tarvita esimerkiksi vain uuden asiakkaan yhteystietoja, jolloin se maksaa komission siitä, että asiakas on antanut toivotut tiedot. Muita tulospohjaiseen sopimukseen liittyviä tavoitteita voivat olla osallistuminen asiakaskyselyyn tai lisätietojen pyytäminen tuotteesta tai palvelusta. (Kumppanuusohjelmat 2011.)

Jolloinkin myöhemmin voi olla mahdollista saada omaa rahoitusta laajemmaltakin perustalta kuin pelkistä mainostuloista. Tavaroiden ja palveluiden myyntiin käytetään nykyään yhä enenevässä määrin internetiä. Se toimiikin joustavana ja nopeana kanavana tuotteiden välittämisessä ja niistä kertomisessa. Verkkopalvelussakin voidaan hyvin hyödyntää internetiä lisätulojen saamiseksi. Tavaroiden myyntiin voisi hyvin soveltua verkkokauppatoiminta. Siinä on mahdollisuus saada näkyville ja tarjota helposti saataville esimerkiksi romanitaiteilijoiden tuotoksia (kirjallisuus, musiikki, käsityöt ja korut), jolloin kohderyhmä olisi jo valmiiksi valikoitunutta. Muitakin tuotteita voitaisiin myydä joko huutokaupassa tai suoraan tuotteita välittämällä. Tuloja saadaan myös myymällä palveluja. Voidaan esimerkiksi järjestää matkoja, kursseja ja leirejä, jolloin tuloja tulee järjestämis- ja osallistumismaksuista. Myöskin erilaisista tietoteknisistä palveluista, esimerkiksi kotisivujen tekemisestä asiakkaille, voi saada tuloja.

5.3.2 Julkinen rahoitus

Jos verkkopalvelulla olisi tarjolla romanikieliset verkkouutiset, voisi sillä periaatteellisella tasolla verkkopalvelulla olla mahdollisuus saada sanomalehdistön tukea, josta on säädetty Valtioneuvoston asetuksella 389/2008. Tämän tuen saaminen olisi mahdollista, koska tuen tarkoituksena on 2 §:n mukaan edistää ruotsin, saamen, romanin ja viittomakielisten sanomalehtien ja verkkojulkaisujen tuottamista. Sanomalehdistön tuen tarkoituksena on edistää sananvapautta sekä tiedonvälityksen monipuolisuutta ja moniarvoisuutta. (Valtioneuvoston asetus 389/2008.)

Asetuksen 3 b §:ssä on kuitenkin säädetty, että verkkojulkaisun sisältöä toimitetaan ja täydennetään yleisön saataville vähintään kolme kertaa viikossa. Tämä edellyttäisi aktiivista romanikielistä toimituskuntaa, joka voisi selostaa ja kommentoida kotimaan ja ulkomaan tapahtumia säännöllisesti. Hankkeen tässä vaiheessa ei näin aktiiviseen verkkouutisten toimittamiseen liene mahdollisuutta. Myöhemmin, kun hyvin romanikielisiä osaavia aktiivisia yhteiskuntaelämää seuraavia romaneja on tullut toiminnan piiriin, voi tämä tukimuoto tulla mahdolliseksi. Silloin voidaan laajentaa verkkopalvelun tarjontaa ajankohtaisten uutisten sähköiseen välittämiseen romanikielellä.

Opetushallitus tukee romanikielen koulutuksen järjestämistä jakamalla kunnille valtionavustusta romanioppilaiden perusopetuksen tukemiseen. Se on tarkoitettu esimerkiksi kehittämistoiminnan suunnittelu-, toteutus- ja vakiinnuttamiskustannuksiin sekä tarvittavan henkilöstön, kuten toimintaa ohjaavan tai organisoivan työntekijän työpanoksesta aiheutuviin kustannuksiin. (Rajala 2010, 5, 14.) Lisäksi Opetushallitus myöntää valtionavustuksia alueellisiin ja paikallisiin kehittämishankkeisiin. Tarkoituksena on auttaa kouluja ja oppilaitoksia monipuolistamaan opetusmenetelmiä ja oppimisympäristöjä sekä tieto- ja viestintäteknikan käyttöä opetuksessa. (OPH 2010, 9.)

Opetusministeriö jakaa monikulttuurisuuden tukemiseen tarkoitettuja avustuksia, joilla tuetaan maahanmuuttajien ja kansallisten vähemmistöjen omaa kulttuuritoimintaa. Avustusten tarkoituksena on tukea kulttuurivähemmistöjen oman identiteetin vaalimista ja edistää kulttuurivähemmistöjen ja pääkulttuurin yhteyksiä. Avustuksen saajia voivat olla maahanmuuttajien sekä romanien ja muiden kansallisten vähemmistöjen omat yhdistykset ja työryhmät. Vuonna 2010 sai neljä paikallista romaniyhdistystä toiminta-

avustusta ja yksi työryhmä tällaista avustusta. Näiden vuosittain jaettavien avustusten saajien joukossa on useiden vuosien ajan ollut romanijärjestöjä ja romanien kulttuuria edistäviä hankkeita. Opetusministeriö jakaa myös muita avustuksia, joiden avulla romaniportaalia olisi mahdollisuus rakentaa, kehittää ja vakiinnuttaa. Tällaisia hankkeita voisivat olla esimerkiksi avustus kulttuurin ja taiteenalojen tietoverkko- ja tietokantahankkeisiin, avustukset mediakasvatukseen kehittämiseen ja avustus kulttuurilehtien tukemiseen ja jakeluun (www.minedu.fi).

Ministeriöt hallinnoivat Euroopan sosiaalirahaston ja Euroopan aluekehitysrahaston myöntämiä varoja hankkeille, jotka valtion ja kuntien osarahoituksella voivat kohdentua alueellisen työllisyyden ja kilpailukyvyn parantamiseen, syrjäytymisen ehkäisemiseen, osaamisen kehittämiseen ja sellaisten järjestelmien kehittämiseen, jotka aktivoivat ihmisiä osallistumaan ja tekemään työtä. (www.rakennerahastot.fi) Verkkopalvelun tarkoituksena, on että aineiston tuottajat ja käyttäjät voisivat yhdessä olla mukana toteuttamassa sitä. Hanke voisi olla oma itsenäinen hankkeensa, mutta se voisi olla myös ali-toteuttajana jossakin suuremmassa hankkeessa, joka saisi rahoituksensa soveltuvasta liikenne- ja viestintäministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön tai opetus- ja kulttuuriministeriön ESR- tai EAKR -hankkeesta tai -ohjelmasta.

Euroopan unionin PROGRESS-ohjelma tukee EU:n työllisyyden ja sosiaalialan tavoitteiden toteuttamista. Ohjelma myöntää rahoitusta viiteen toiminta-alaan. Näitä ovat: 1) työllisyyden parantaminen, 2) sosiaalinen suojelu ja osallisuus, 3) työolot, 4) monimuotoisuus ja syrjinnän torjuminen sekä 5) naisten ja miesten tasa-arvo. (www.europa.eu) YES5-hanke saa osan rahoituksesta PROGRESS-ohjelmasta. Mikäli tämä romaniportaali tulee osaksi YES5-hanketta, lienee sillä mahdollisuus saada rahoitusta myös tästä lähteestä.

Raha-automaattiyhdistys (RAY) jakaa voittoa tavoittelemattomille yleishyödyllisille järjestöille eri tyyppisiä avustuksia. Vuonna 2011 avustuksia jaettiin järjestöille 268,2 miljoonaa euroa noin 1600 hankkeeseen. Katsaus RAYn nettisivujen avustuskriteereihin osoitti, että tällä hankkeella voisi olla mahdollisuus saada avustusta jostakin heidän jakamastaan kolmesta avustuslajista, joita ovat toiminta-avustus, investointiavustus ja projektiavustus. RAY myöntää tukea terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia edistävään

työhön ja useat romanijärjestöt ovatkin saaneet vuosien aikana avustuksia. (www.ray.fi.)

Yhteenveto:

Vertailukehittämisestä on hankkeen pilottiluonteisuutensa vuoksi paljon hyötyä. Saamenkielisten verkkoportaaliprojektit ovat erinomainen esimerkki poikkihallinnollisesta toteuttamisesta. Myös yritysmaailmasta voidaan löytää sovellettavia periaatteita, jotka tehostavat portaalin toimintaa. Kustannustehokas tuottamis- ja hallinnointitapa on tärkeää sekä liikeyritysten että julkisen hallinnonkin toiminnassa. Portaalin toteuttamiseen on todennäköisesti mahdollisuus saada julkista rahoitusta, mutta portaalilla voi itse hankkia rahoitusta niiden palvelujen ja mainostulojen välityksellä, joita se verkkosivuillaan välittää. Koska tarkoituksena tässä vaiheessa ei kuitenkaan ole luoda kaupallista sivustoa, vaaditaan perusteellista suunnittelua käytettävissä olevien resurssien tehokkuuden esille saamiseksi.

Verkkopalvelun valmistuminen on useiden järjestöjen ja laitosten sekä vapaaehtoisen henkilön yhteistyön summa. Eri tahojen vahvuuksien löytämiseksi on luotava toimiva organisaatio, jonka avulla romaniportaalia voidaan suunnitella, ylläpitää ja kehittää myös jatkossakin. Portaalilla on tarkoitus toteuttaa moniammatillisena yhteistyönä sekä vapaaehtoisten avustajien tuella. Portaalin toteutusorganisaatio koostuu viidestä ryhmästä. Ne ovat ohjaus-, hallinto-, suunnittelu-, kielenhuolto- ja tuotantoryhmät. Tuotantoryhmät jakautuvat aihealueiden mukaan, vaikkakin samat henkilöt voivat olla useampien tuotantoryhmien jäseninä. Erityisesti hallintoryhmän tehtävänä on pitää huolta siitä, että toiminta organisoidaan joustavaksi.

Portaali tarjoaa mahdollisuuden hallinnon rajat ylittävään yhteistoimintaan. Samoin se tarjoaa yksittäisille henkilöille kanavan tietojen ja taitojen välittämiseen ja vastaanottamiseen.

6 Toteutus

Toteutusvaiheessa laaditaan yksityiskohtainen työsuunnitelma suunnitteluvaiheessa määriteltyjen toimenpiteiden ja aikataulun perusteella. Toteutuksen aikana seurataan aktiivisesti suunnitelmien toteutumista ja tehdään havaintojen perusteella tarvittavia muutoksia. Lisäksi kirjataan ylös hyviä käytäntöjä, joita toteuttamisen aikana kehittyi. Toteutusvaiheeseen kuuluvat myös väliraportoinnit toiminnasta ja budjetin toteutumisesta. (PCM 2004, 39,43.)

Tässä luvussa käsitellään hankkeen toteuttamista yleisellä tasolla ja keskitytään lähinnä toteutusorganisaation rakenteen ja toimintatapojen käsittelyyn. Liitteessä 5 on tuotantokonsepti, jossa esitetään kaaviona se, missä suhteessa eri toimijat ovat toisiinsa. Aikataulukysymystä ei ole tässä selvityksessä käsitelty. Tarkempi toteutussuunnitelma kannattaa tehdä sitten, kun mukaan tulevat organisaatiot ja rahoitus ovat selvinneet. Tässä hahmotellaan alustavasti sitä, miten hankkeen sisällöntuotanto voitaisiin toteuttaa. Lisäksi käsitellään perusteellisemmin tekijänoikeusjärjestelmää, joka liittyy oleellisesti verkkopalvelun sisällöntuotantoon.

Toimenpiteitä ei voi tässä vaiheessa sitoa mihinkään konkreettiseen aikatauluun, koska hanke on vasta aluillaan ja hankkeeseen suunniteltuja osallistuvia tahoja ei ole haastateltu. Myöskin rahoituksen hankkiminen on vasta selvitysasteella, joten rahoitushakemusten aikataulut eivät ole vielä tiedossa. RAY:n avustusten hakuajat ovat maaliskuu, toukokuu ja syyskuu. Ministeriöiden ja muiden avustuksia jakavien tahojen avustusten hakuajat löytyvät esimerkiksi niiden nettisivuilta, joten näiden avustusten hakeminen edellyttää aktiivista ilmoittelun seuraamista.

6.1 Tuotantokonsepti

Tuotantokonseptissa esitetään verkkopalvelun sisällön järjestämistapa. Se on myös esitetty kuvallisesti liitteessä 5. Lisäksi tässä tarkastellaan alustavasti sisältöjä, joita verkkopalvelussa voisi välittää.

Verkkopalvelun ryhmien tehtävät:

- Ohjausryhmän tehtävänä on laatia pitkän ajan suunnitelmat ja kehittää laadun mittarit.

- Hallintoryhmän tehtävänä on verkkopalvelun ylläpito, käytön seuranta, taloushallinto, raportointi, tiedotus.
 - Suunnitteluryhmän tehtävänä on tuotannon suunnittelu ja tarkastus.
 - Kielenhuoltoryhmän tehtävänä on tarkistaa tuotetun aineiston oikeakielisyys.
 - Tuotantoryhmien tehtävänä on tuottaa aineistoa verkkopalveluun.
 - Tuotantoryhmiä on kolme, joista yksi on opetusaineistoa tuottava ryhmä, yksi ryhmä tuottaa tekstitiedostoja (kertomukset ja harrastukset) ja multimediaa (videot, äänitteet, animaatiot) ja yksi peliohjelmoiden ryhmä.
- Osa ryhmien jäsenistä voi luonnollisesti olla mukana useampien ryhmien aineistojen tuotannossa.

Käyttäjryhmiä on useita ja siksi sisältöjen jakaminen aihealueisiin on perusteltua. Kielenopetuksen aineistoon tulisi olla pääsy vain opettajilla ja mahdollisesti kerho-ohjaajilla, koska aineisto on oppimateriaalia ja sisältää tehtävät ratkaisuihin. Muu aineisto olisi vapaasti saatavilla, jolloin useat eri käyttäjät voisivat hyötyä mahdollisimman laajasta tarjonnasta. Käyttäjryhmien ja sisältöjen jakautumista valaisee taulukko 5.

Taulukko 5. Käyttäjryhmät aihealueittain.

	Opettajat	Kerho-ohjaajat	Muut
Aihealue 1: kielen oppimateriaali, harjoitustehtävät, ratkaisut, kirjallisuuslinkit ym. opetusta tukeva aineisto	x		
Aihealue 2: tarinoita, kertomuksia, satuja, leikkejä	x	x	x
Aihealue 3: harrastuksiin liittyviä ohjeita, käsitöitä, askartelua, ruoka-ohjeita	x	x	x
Aihealue 4: videoita, lauluja, musiikkia	x	x	x
Aihealue 5: selainpohjaisia pelejä, sanaristikoita, ym.		x	x

Olisi hyvä saada muutamia pilottituotteita ensin kaikille verkkopalvelun osa-alueille ja sitten kehittää niitä saadun palautteen perusteella. Tuotantoon voitaisiin aluksi ottaa jo valmiina olevia aineistoja, esimerkiksi opettajille tai kerho-ohjaajille tarkoitettuja materiaaleja. Romanijärjestöllä on lehdissään ollut sanaristikoita, lauluja, pelejä ja kertomuksia, joita voidaan tuottaa sähköiseen muotoon. Romaniasiain neuvottelukunnalla

on valmiina sähköisiä julkaisuja, joista osa voisi jo sellaisenaan löytyä verkkopalvelusta. Niissä esiintyy piirroshahmoja, joita voitaisiin käyttää joidenkin verkkopalvelun aihealueiden hahmoina. Muitakin julkaisuja, jotka on tarkoitettu opetus- ja kulttuuritarjontaan, voisi muokata sähköisiksi versioiksi.

Kerho-ohjaajat voivat suunnitella kerholaisten kanssa, miten kielen ja kulttuurin tunte-
musta lisättäisiin. Kerhoissa ja kielipesissä voidaan esimerkiksi haastatella vanhoja ro-
maneja erilaisista aiheista. Haastattelut puretaan suomeksi ja romanikielelle. Myös yk-
sittäiset henkilöt voivat lähettää kertomuksia ja tarinoita, jotka kaiken muun aineiston
tapaan tarkistetaan kielellisesti ja viedään pelkästään romanikielisille sivuille tai myös
suomenkieliseen osioon. Tarinoita ja kertomuksia voidaan esittää kirjallisina tai audio-
visuaalisina esityksinä, esimerkiksi animaatioina.

Pelituotannossa voidaan hyödyntää olemassa olevien pelien ideoita. Soveltuvia ovat
esimerkiksi toimintapelit, pulmapelit, sanapelit ja sanaristikot sekä tietovisat. Romani-
kielellä toteutetut pelit voivat olla idealtaan samankaltaisia kuin muutkin tarjolla olevat
pelit, mutta niiden kuvitus ja muu toimintaympäristö tulisi laatia romanikulttuuria tuke-
vaksi. Lisäksi pelien ohjeet tulisi olla sekä suomeksi että romanikielellä, jotta ne tukisi-
vat pelaajien kielitaitoa ja innostaisivat oppimaan sitä lisää.

6.2 Tekijänoikeudet ja sopimukset

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry:n (TTVK) mukaan merkittävin piratis-
miongelma tällä hetkellä on tietoverkoissa tapahtuva luvaton tiedostojenjakko. (Tekijän-
oikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry, 2011.) Piratismilla tarkoitetaan tekijänoikeus-
loukkausta. Käytännössä tekijänoikeusloukkaus voi olla tekijänoikeusrikkomus tai –
rikos. Rangaistuksesta on säädetty rikoslain (39/1889) 49 luvussa. Piratismassa teoksen
tekijä tai tuottaja jäävät ilman heille kuuluvia korvauksia. Koska luovan työn tekijät,
esimerkiksi kirjailijat, säveltäjät ja taiteilijat, ovat monen yritystoiminnan arvoketjun al-
kupäässä, on ymmärrettävää, että he haluavat itselleen teoksensa määräysvallan lisäk-
si rahallisen korvauksen teoksen valmistamiseen käyttämästään aineellisesta ja henki-
sestä panostuksesta. Luovan työn tekijä valmistaa yleensä yhden tai muutaman kappaa-
leen jotakin teosta, kun taas toiset voivat kyseisen teoksen monistamisen ja välittämi-
sen avulla hyödyntää sitä miltei loputtomasti omassa liiketoiminnassaan. Siksi luovan

alan liiketoiminta perustuu pääasiassa oikeuksien myymiseen ja ostamiseen. (www.kulttuuriuutiset.net.)

Taiteilijat eivät yleensä saa kuukausipalkkaa, vaan heidän tulonsa muodostuvat esiintymispalkkioiden lisäksi heidän töidensä käytöstä, ostamisesta ja esittämisestä. Myymällä oikeuksia teokseensa luovan alan toimija pyrkii turvaamaan oman elinkeinonsa. Lyhty ry:n¹⁴ laskelmien mukaan levyttänyt muusikko saa 500-600 euroa tekijänoikeuskorvauksia vuodessa ja äänitetuottajien ja säveltäjien saamien korvausten keskitaso on noin 2000 euroa vuodessa. Musiikkialan verotettavat mediaanitulot musiikinteosta ovat noin 1120 euroa kuukaudessa. (www.kulttuuriuutiset.net.)

6.2.1 Romaniportaalin tuottamiseen liittyvät tekijänoikeusmäärittelyt

Tekijänoikeudesta on säädetty tekijänoikeuslaissa (404/1961) ja tekijänoikeusasetuksessa (574/1995). Tekijänoikeus tuottaa tekijälle, joka on aina luonnollinen henkilö, taloudellisia ja moraalisia oikeuksia. Taloudellisia oikeuksia ovat oikeus valmistaa teoksesta kappaleita millä tahansa tavalla sekä oikeus saattaa teos yleisön saataviin. Moraalisia oikeuksia ovat isyys-oikeus (oikeus tulla mainituksi teoksen tekijänä) ja kunnioittamisoikeus, joka tarkoittaa sitä, että teosta ei saa muuttaa sen arvoa halventavalla tavalla tai saattaa loukkaavassa muodossa tai yhteydessä yleisön saataville. Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien oikeuksia kutsutaan lähioikeuksiksi. Lähioikeuksilla suojataan teoksen esittämistä, ei itse teosta. Esittävän taiteilijan oikeudet koskevat sekä elävää että tallennettua esitystä.

Tekijänoikeus on 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen. Teos voi olla kaunokirjallinen tai selittävä kirjallinen tai suullinen esitys, sävellys- tai näyttämöteos, elokuvateos, valokuvateos tai muu kuvataiteen teos, rakennustaiteen, taidekäsityön tai taideteollisuuden tuote tai se voi ilmetä muulla tavalla. Kirjallisena teoksena pidetään myös karttaa sekä muuta selittävää piirustusta tai graafista tai plastilisesti muotoiltua teosta sekä tietokoneohjelmaa.

¹⁴ Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry (Lyhty) on 13-14 järjestön ja niiden jäsenjärjestöjen yhteistyöprojekti, jossa pyritään kehittämään ja tukemaan luovan työn tekijöiden ja yrittäjien toimintaedellytyksiä Suomessa (www.kulttuuriuutiset.net).

Lain 43 §:ssä säädetään, että kirjallisen ja taiteellisen teoksen tekijänoikeudet ovat voimassa tekijän tai tekijöiden elinajan ja 70 vuotta viimeiseksi tulleen tekijän kuolinvuoden päättymisestä. Esittävän taiteilijan oikeudet esitykseensä ovat verrattavissa tekijän oikeuteen teokseensa, mutta näiden lähioikeuksien voimassaoloaika on lyhyempi. Lain 45 §:ssä 4 momentissa säädetään, että esittävän taiteilijan ja äänitetuottajan oikeudet ovat voimassa 50 vuotta tallentamisvuoden päättymisestä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimivan Tekijänoikeusneuvoston¹⁵ lausunnoissa käytetään ilmausta "teoskynnyks", jolla tarkoitetaan sitä, että saadakseen tekijänoikeussuojan kirjallisen tai taiteellisen tuotteen on yllettävä teostasoon. Teostasoon yltävä kirjallinen tai taiteellinen tuote on tekijän henkisen luomistyön itsenäinen ja omaperäinen tulos, jota oletettavasti kukaan muu ei olisi vastaavaan työhön ryhtyessään saanut aikaiseksi. Toisaalta, vaikka tuotos ei ylittäisikään teostasoa, se voi tulla suojatuksi lähioikeuksilla, joista on säädetty tekijänoikeuslain 5 luvussa.

Kansainvälistä lakia tekijänoikeuksista ei ole, vaan tekijänoikeuksista on tehty valtioiden yhteisiä sopimuksia. Tekijänoikeuksia valvovat kansainväliset järjestöt, joiden yhteistoiminnalla pyritään turvaamaan kirjallisen tai taiteellisen teoksen tekijänoikeuksia tai esittävän taiteilijan tai äänitallenteen lähioikeuksia. Sähköisen tiedonvälityksen maailmassa on tullut erittäin haastavaksi valvoa tekijänoikeuksien toteutumista. Tekijänoikeuksilla suojattua materiaalia tai lähioikeuksilla suojattuja esityksiä levitetään ympäri maailmaa internetin välityksellä. Suoranaisen piratismiin lisäksi tekijänoikeuksia loukataan levittämällä netissä luvatta teoksia tai esityksiä.

Tekijänoikeutta tai lähioikeuksia tarkasteltaessa on huomioitava tekijän kansalaisuus ja vakituinen asuinpaikka tai tuottajan päätoimipaikka ja asuinpaikka. Lisäksi tulee ottaa huomioon teokseen liittyvänä suojana teoksen sijainti ja ensimmäinen julkaisupaikka ja -aika. Suomessa voimassa oleva tekijänoikeuslaki takaa samoihin kansainvälisiin sopi-

¹⁵ Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimii valtioneuvoston asettama tekijänoikeusneuvosto, jonka tehtävänä on avustaa opetus- ja kulttuuriministeriötä tekijänoikeutta koskevien asioiden käsittelyssä sekä antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Tekijänoikeusneuvostossa tulee tekijänoikeusasetuksen (574/1995) 19 §:n mukaan olla edustettuina keskeiset tekijänoikeuslaissa säädettyjen oikeuksien haltijat sekä suojakohteiden käyttäjät. Kuka tahansa voi pyytää kirjallisesti tekijänoikeusneuvoston lausuntoa mistä tahansa tekijänoikeuteen liittyvästä kysymyksestä. Tekijänoikeusneuvoston lausunnot eivät ole sitovia, mutta ne ovat suuntaa antavia tekijänoikeuslain tulkinnassa.

muksiin liittyneiden valtioiden kansalaisten teoksille samantasoisen suojan kuin Suomessa valmistetuille tai suomalaisen valmistamille teoksille. Vastaavasti Suomessa tehdyt teokset saavat tekijänoikeussuojan muissa maissa.

Tekijänoikeuslain mukaisten määrittelyjen perusteella on todettava, että verkkopalvelun tuottamisessa on tarkasti otettava huomioon säädökset tekijänoikeudesta. Säädökset vaikuttavat sekä verkkopalvelun tuottajan asemaan että sisällön tuottaneiden tahojen asemaan. Lisäksi ne vaikuttavat edellä mainittujen välillä suoraan tai kolmansien osapuolien välityksellä tehtäviin sopimuksiin ja lisensseihin. Tässä hankkeessa verkkopalvelun tuottajana on se taho, joka ottaa verkkopalvelun toteuttamisen vastuulleen.

Verkkopalvelun sisältö voidaan jaotella kolmeen tuottajaryhmään, joiden tekijänoikeuksia on tarkasteltu tässä selvityksessä. Ryhmät ovat:

- opetustoimintaan tuottavat opettajat
- vapaaehtoiset sisällöntuottajat
- multimediaa tuottavat oppilaitokset.

Koska hankkeessa tuotetaan tekijänoikeuslain piiriin kuuluvaa materiaalia, niin tekijänoikeuksien siirtymisestä hankkeen tuottajalle on sovittava etukäteen kirjallisesti. Näin vältetään myöhemmin mahdollisesti esille tulevat tekijänoikeuksia koskevat riidat ja selvittelyt.

Verkkosivusto itsessään voi olla suojattu tekijänoikeuslain 49 §:n perusteella. Pykälän mukaan luettelon ja tietokannan valmistaja voi saada teokselle lähioikeuksiin kuuluvan luettelon suojan, johon liittyvät tekijänoikeuslaissa säädetyt taloudelliset ja moraaliset oikeudet. Edellytyksenä kuitenkin on, että verkkosivuston sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta tai yhdistetty tietomäärä on suuri. Luettelon ja tietokannan valmistajan oikeus on voimassa, kunnes 15 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ valmistui. Jos työ on saatettu yleisön saataviin ennen tämän ajanjakson päättymistä, oikeus on voimassa 15 vuotta siitä vuodesta, jona työ saatettiin ensimmäisen kerran yleisön saataviin.

Verkkopalvelun toteuttamista koskevia tekijänoikeuksia on tarkasteltava myös aiheryhmittäin, sillä niitä koskevat tekijänoikeuslain säädökset ovat erilaisia. Verkkosivuilla tulee olemaan tekijänoikeuden ja lähioikeuksien suojaamaa aineistoa, esimerkiksi kirjal-

lisiä teoksia, piirroksia ja valokuvia. Lisäksi sivuilla on videoita, jolloin on tarkasteltava tuottajan ja esittäjän lähioikeussuojaa sekä säveltäjän, sanoittajan ja sovittajan tekijänoikeuksia.

6.2.2 Tekijänoikeusjärjestöt ja lisenssit

Sopimuslissenssijärjestelyllä pyritään edistämään tekijänoikeuden toteutumista. Sopimuslissenssejä hallinnoivat valtuutetut tekijänoikeusjärjestöt. Ne sopivat teoksen tai esityksen käyttöluvista tekijöiden tai oikeudenhaltijan valtuuttamina ja keräävät käyttöluvien saajilta korvaukset. Sopimuslissenssijärjestelmään kuuluvat myös ne saman alan teokset, joiden oikeudenhaltijaa järjestö ei edusta. Sopimuslissensseistä on säädetty tekijänoikeuslain 26 §:ssä.

Valtuutettuja edustajia ovat tekijänoikeuslain 26 b §:n mukaisesti ne järjestöt, jotka edustavat Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä ja jotka opetus- ja kulttuuriministeriö on hyväksynyt tähän tehtävään.

Näitä järjestöjä ovat:

- Gramex ry: esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys,
- Kopiosto ry: tekijöiden, esittäjien ja kustantajien yhteisjärjestö, valvoo mm. valokopiointiin, nauhoittamiseen ja radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettämiseen liittyviä oikeuksia,
- Kuvasto ry: valvoo kuvataiteilijoiden oikeuksia kuvataiteen teosten käytöstä,
- Teosto ry: valvoo säveltäjien, sanoittajien, sovittajien ja musiikin kustantajien oikeuksia musiikin julkiseen esittämiseen ja tallentamiseen äänitteille,
- Tuotos ry: valvoo audiovisuaalisten tuotantojen tuottajien oikeuksia,
- Sanasto ry: edistää, valvoo ja hallinnoi kirjailijoiden ja kääntäjien tekijänoikeuksia.

Järjestöjen keräämistä korvauksista noin 90 % ohjataan kulttuurintekijöille. Loput kerätyistä korvauksista menevät hallinnointikuluihin, kotimaisen kulttuurin tukemiseen ja piratismiin vastaiseen työhön (www.kulttuuriuutiset.fi). Järjestöt tilittävät korvaukset sekä kotimaisille että ulkomaisille oikeudenhaltijoille.

Jos romaniportaaliin aineistoa tuottava henkilö on jonkin tekijänoikeusjärjestön sopimuskumppani, verkkopalvelun tuottajan tulee maksaa kyseisen henkilön tuottamasta aineistosta käyttömaksut. Periaatteessa tekijänoikeusjärjestöllä on sopimuskauden¹⁶

¹⁶ Esimerkkejä sopimuksen ehdoista:

aikana täydet oikeudet hallinnoida asiakkaansa teosten käyttöä ja periä siitä johtuvat korvaukset. Sopimus usein sisältää myös aiemmin tuotetun aineiston ja tulevaisuudessa syntyvän aineiston oikeudenhallinnoinnin. Teosto on kuitenkin antanut sopimus-kumppaneille mahdollisuuden markkinoida ja myydä tekemäänsä musiikkia omilla tai yhtyeen kotisivuilla, mutta ei yhteisöpalveluissa. Koska tekijänoikeusjärjestöjen kanssa tehdyt sopimukset vaikuttavat aineistoa tuottavan henkilön asemaan verkkopalvelun sisällöntuottajana, tulee hänen itsensä selvittää tekijänoikeusjärjestöltään mahdollisuudet tuottaa aineistoa esimerkiksi CC-lisenssillä.

Creative Commons -lisenssit

Henkilöillä, jotka tuottavat toisten käyttöön tarkoitettuja kirjallisia tai kuvallisia tuotoksia, on niihin tekijänoikeuslain 1 §:n mukainen tekijänoikeus silloin, kun ne ylittävät teostason. Tekijä voi kuitenkin luopua tekijänoikeuslain 27 §:n mukaisesti teoksen taloudellisista oikeuksista joko kokonaan tai osittain antamalla teoksensa toisten käyttöön esimerkiksi Creative Commons –lisenssillä.

Creative Commons –lisenssissä voi määritellä, mistä tekijänoikeuksista luopuu ja mitkä pidättää itsellään. Creative Commons –lisenssillä tuotetun nettiaineiston tekijänoikeudet säilyvät teoksen tekijällä, mutta hän voi antaa teoksiaan korvauksetta toisten verkkopalvelun käyttäjien käytettäväksi joko kokonaan tai rajoittamalla käyttöä osittain. Hän voi määritellä, millä tasolla teosta saa käyttää kaupallisessa tai ei-kaupallisessa toiminnassa. (www.creativecommons.fi.)

Teosto: (7 § Teokset) Sopimus koskee: a) kaikkia sävellyksiä ja sovituksia sekä niihin liittyviä sanoituksia ja käännöksiä, jotka tekijä on luonut tai vastaisuudessa luo ja joihin on hankittu asianmukaiset tekijänoikeudelliset luvat; sekä b) kaikkia kustantajan kustantamia sävellyksiä ja sovituksia sekä niihin liittyviä sanoituksia ja käännöksiä. Sopimus ei koske sanoitusten käyttämistä ilman musiikillista yhteyttä. (19 § Sopimuksen voimassaolo) Sopimus on voimassa, kunnes: a) tekijäasiakkaan teosten suoja-aika päättyy; b) kustantajayhteisö purkautuu tai kustantaja muutoin lopettaa toimintansa; taikka c) jompikumpi sopimusosapuoli irtisanoo kirjallisesti sopimuksen, jolloin sopimus päättyy irtisanomisvuoden joulukuun 31. päivänä klo 24.00. (www.teosto.fi.)

Kopiosto: (10 §) Tekijä / esittävä taiteilija / kustantaja voi peruuttaa tämän valtakirjan. Valtakirjan mukaiset valtuudet lakkaavat sen kalenterivuoden lopussa, jonka aikana peruutusilmoitus on saapunut järjestölle. (www.kopiosto.fi.)

Sanasto: (7 § Sanasto-sopimuksen voimassaolo)

Sopimus tulee voimaan, kun Tekijä on toimittanut allekirjoitetun sopimuskappaleen Sanastolle. Sopimus on voimassa, kunnes Tekijän teosten suoja-aika on päättynyt. Sopijapuoli voi kirjallisesti irtisanoa tämän sopimuksen päättymään sen kalenterivuoden lopussa, jonka aikana irtisanomisilmoitus on toimitettu toiselle sopijapuolelle. (www.sanasto.fi.)

Creative Commons –lisenssit ovat seuraavia:

- Nimi mainittava; teoksen saa kopioida, jakaa, näyttää ja esittää ja sen pohjalta voi tehdä versioita, mutta alkuperäisen teoksen tekijän nimi on aina mainittava.
- Ei kaupalliseen käyttöön; teoksen saa kopioida, jakaa, näyttää ja esittää ja sen pohjalta voi tehdä versioita, mutta vain ei-kaupallisesti. Jos käyttäjä aikoo myydä tällä lisenssillä tuotetun aineiston, hänen on pyydettävä siihen alkuperäisen teoksen tekijän lupa.
- Ei jälkiperäisiä; teoksen saa kopioida, jakaa, näyttää ja esittää, mutta sen pohjalta ei saa tehdä versioita. Jos käyttäjä haluaisi ottaa teoksesta osan omaan teokseensa, hänen on pyydettävä siihen alkuperäisen teoksen tekijän lupa.
- Sama lisenssi; muokattuja teoksia saa levittää vain samalla lisenssillä, jolla alkuperäinen teos on julkaistu.

Tekijän on itse valvottava teoksensa käyttöä, jos hän antaa sen käyttöön rajoitetuilla CC–lisenssillä. (www.creativecommons.fi.)

6.2.3 Tekijänoikeudet romaniportaalin sisällöntuottamisessa

Verkkoportaalin tuottaja saattaa teoskappaleita yleisön saataville, koska toiminnassa teos tai sen osia muutetaan digitaaliseen muotoon ja tallennetaan jollekin internetpalvelimelle. Tästä toiminnasta on säädetty tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentissa. Tekijänoikeuden omistavalla on oikeus määrätä teoskappaleen välittämisestä, joten teoskappaleiden esittämiseen portaalissa on hankittava oikeudenhaltijan lupa. Suomen tekijänoikeuslaki ei estä tekijää, esittävää taiteilijaa tai äänitallenteen tuottajaa luovuttamasta oikeuksiaan internetpalveluissa sovittavilla ja osapuolia sitovilla sopimuksilla. Tekijä, esittävä taiteilija tai äänitallenteen tuottaja voi luopua kokonaan taloudellisista oikeuksistaan, mutta isyysoikeudestaan hän ei voi luopua.

Verkkopalvelun toiminta on pääosin luvanvaraista tekijänoikeuslain mukaisten teoskappaleiden saattamista yleisön saataville, josta on säädetty tekijänoikeuslain 8 §:ssä. Verkkopalvelun tuottajan on hankittava käyttö lupa teoskappaleen välittämiseen joko teoksen tekijältä/tekijöiltä (tai perikunnalta) tai valtuutetulta tekijänoikeusjärjestöltä, jolle suoritetaan myös käyttöluvasta johtuva mahdollinen lisenssimaksu. Kirjallisen teoksen romanikielinen käännös voitaneen myös katsoa itsenäiseksi teokseksi, joten myös kääntäjältä tai hänen valtuuttamaltaan taholta on saatava lupa käännöksen julkaisemiseen verkkopalvelussa.

Verkkopalvelun tuottajan on varmistuttava siitä, että sen välitettäväksi tai julkaistavaksi tarkoitettu teos tai esitys saatetaan yleisön saataville oikeudenhaltijan suostumuksella. Tekijän nimi ilmoitetaan hänen haluamassaan muodossa, kuten on säädetty lain 3 §:ssä. Palvelun tarjoaja ei ole vastuussa tekijänoikeuslakia rikkovasta aineistosta palvelimellaan. Aineisto pitää kuitenkin heti poistaa, kun asia huomataan tai joku huomauttaa siitä.

Opetustoimintaan tarkoitettu materiaali

Opetustoimintaan tarkoitettu aineisto ei automaattisesti saa tekijänoikeuslain suojaa. Aineiston tulee ylittää teostasoa siten, että se on tekijänsä persoonallisen luomistyön tulos ja sitä voidaan pitää teoksena. Lisäksi oppimateriaalin tekijänoikeutta rajoittaa sopimuslissenssin nojalla opetustoimintaan valmistettavien kappaleiden käyttäminen ja yleisölle välittäminen.

Verkkopalvelussa on mahdollista jakaa romanikielistä oppimateriaalia, harjoitustehtäviä ja niiden ratkaisuja sekä muuta opetusta tukevaa aineistoa laajalti samanaikaisesti. Tällä hetkellä romanikielistä oppimateriaalia on valmiina noin 20 teosta. Opetushallituksen tavoitteena on tuottaa esiopetuksesta ammatilliseen perusopetukseen kattava oppimateriaalisarja romanikielen opetukseen. Opetushallituksen lähtökohtana on ollut, että romanit itse kirjoittavat, kuvittavat ja taittavat oppimateriaalin. Romanikielen opettajat ovatkin itse valmistaneet oppimateriaalia, joka heillä on käytössään tällä hetkellä. Aineisto on pääasiassa painettua eikä sähköistä aineistopankkia ole olemassa. Romani-kielisiä tekijöitä on lisäksi vähän ja siksi valtaväestöön kuuluvia oppikirjantekijöitä on pyritty saamaan toimintaan mukaan. (Suomen neljäs raportti 2010, 29, 30.)

Opettajat voisivat valmistaa oppimateriaalia suoraan verkkopalveluun tuotavaksi ja jo tässä vaiheessa lissensoida se CC-lissenssillä. Näin voitaisiin vähentää painetun materiaalin digitalisoinnista aiheutuvia kustannuksia ja samalla päivitetäisiin opetusaineistoa. Lisäksi sähköiseen materiaaliin olisi mahdollista tehdä jatkossakin päivityksiä edullisesti ja vähällä byrokratialla, kun lupa tekstin muokkaamiseen olisi annettu CC-lissenssillä. Silloin myös toiset opetusalan ammattilaiset voisivat huoletta käyttää aineistoa omassa työssään ilman pelkoa siitä, että tulee loukanneeksi jonkin tahon tekijänoikeuksia.

Kirjallinen materiaali

Kirjalliset teokset voivat olla kaunokirjallisia tai selittäviä. Kaunokirjallisiin teoksiin kuuluvat romaanit, novellit, runot ja haastattelut. Selittäviä teoksia ovat erilaiset selvitykset ja oppaat sekä mainokset. Kirjallisen teoksen tarkoitus ei vaikuta siihen, onko se tekijänoikeuden piirissä. Kun kirjallinen teos ylittää teostason, se saa tekijänoikeudellisen suojan. Yleensä kirjallisille teoksille on matala teostaso. (Haarmann 2005, 51, 69.) Tekijänoikeus on voimassa 70 vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä. Teostason alittava kirjallinen materiaali on vapaasti kaikkien hyödynnettävissä.

Tekijänoikeussuojan voi saada myös alkuperäisteoksesta tehty käännös. Tästä on säädetty tekijänoikeuslain 4 §:ssä. Kääntäjällä on tekijänoikeus tekemäänsä käännökseen, mutta ei alkuperäiseen kirjalliseen teokseen. Käännöksen (jälkiperäisteoksen) on myöskin yllettävä teostasoon, jossa edellytetään omaperäistä ja itsenäistä kääntäjän panostusta teoksen syntymiseen.

Kirjallisen materiaalin tuottamisessa toteutuu parhaimmillaan yhteisöllisyyden tavoite, koska tarkoituksena on antaa käyttäjille itselleen mahdollisuus tuottaa aineistoa ja saattaa sitä saataville verkkopalvelun sivuilla. Kirjallista materiaalia tulisivat olemaan harrastuksiin liittyvät ohjeet, sadut, kertomukset ja tarinat sekä leikkien ja pelien ohjeet. Lisäksi pelituotantoon mahdollisesti tarvitaan käsikirjoituksia. Romaneilla on paljon heidän omasta kulttuuristaan kertovia tarinoita, jotka olisi hyvä saada muistiin ennen kuin ne katoavat. Verkkopalvelussa on mahdollista välittää kirjallista aineistoa myös luettuna ja animaatioina.

Useimmat käsityö-, askartelu- ja ruokaohjeet lienevät sellaisia, että tekijänoikeuslain mukainen teostaso ei ylity. Julkistaessaan ohjeen tai reseptin verkkopalvelun sivuilla henkilö antaa suostumuksen siihen, että toiset voivat valmistaa muutamia kappaleita omaa yksityistä käyttöään varten, josta on säädetty lain 12 §:ssä. Teoksen kappaleiden julkaisemista internetissä ei pidetä teoksen yksityisenä käyttönä, vaan se on kappaleiden saattamista yleisön keskuuteen, jonka tekijänoikeus kuuluu alkuperäisen teoksen valmistajalle.

Teoksesta saa valmistaa kappaleita sitaattioikeuden¹⁷ nojalla myös internetissä julkaitavaksi, jos teos on julkistettu, esimerkiksi pysyvästi myyty tai muuten luovutettu. Teoskappaleen tulee kuitenkin olla sitaattina artikkelissa toisarvoisessa merkityksessä. Tekijänoikeuslain 11 §:n mukaan tekijän nimi ja lähde on mainittava siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii.

Kuva- ja äänitallenteet

Äänitallenteen tuottajan oikeuksista on säädetty tekijänoikeuslain 46 §:ssä. Äänitallenteen tuottajalla on yksinoikeus äänitallenteen kopioimiseen, julkiseen esittämiseen, yleisölle välittämiseen ja yleisön keskuuteen levittämiseen. Kuvatallenteen tuottajan oikeuksista on säädetty tekijänoikeuslain 46a §:ssä. Kuvatallenteen tuottajalla on yksinoikeus teoksen kopiointiin, yleisön keskuuteen levittämiseen sekä on-demand¹⁸ -välittämiseen. Sekä äänitallenteen että kuvatallenteen tuottajan yksinoikeus on voimassa 50 vuotta tallentamisvuodesta. Jos tallenne julkaistaan tuon 50 vuoden kuluessa, yksinoikeus on voimassa 50 vuotta siitä vuodesta, kun tallenne ensimmäisen kerran saatettiin yleisön saataviin tai julkaistiin. Tekijänoikeuslain 46 § ja 46a § sovelletaan Suomessa tehtyihin tallenteisiin.

Esittävän taiteilijan esitystä suojaa tekijänoikeuslain 45 §. Siinä säädetään, että ilman esittävän taiteilijan suostumusta ei hänen esitystään saa tallentaa tai saattaa yleisön saataville. Jos suostumus esityksen tallentamiseen on saatu, ei äänitallennetta saa ilman hänen suostumustaan siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. Äänitallennetta ei myöskään saa ilman esittävän taiteilijan lupaa esittää julkisesti esitystapahtumassa tai välittää "on demand" tai levittää yleisön keskuuteen. Jos suostumus esityksen kuvalliseen tallentamiseen on saatu, soveltuvat kuvatallenteen käyttämiseen samat rajoitukset kuin äänitallenteeseenkin lukuun ottamatta esitystapahtumaa koskevaa rajoitusta. Suoja on voimassa 50 vuotta esityksen taltiointista tai jos tallenne julkaistaan ennen kuin tuo aika on kulunut, suoja on voimassa 50 vuotta siitä vuodesta, kun tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin.

¹⁷ Sitaattioikeus: "Julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa." (Tekijänoikeuslaki 404/1961, 22 §.)

¹⁸ On-demand –välittäminen tarkoittaa sitä, että yleisö saa verkon kautta teoksia ja tallennettuja esityksiä saatavilleen valitsemaansa paikkaan haluamanaan aikana (Haarmann 2005, 33).

Tekijänoikeuslain 47 §:ssä säädetään siitä, että kaupallisessa tarkoituksessa julkaistu ja levitetty esittävän taiteilijan esityksen äänitallenne tai kuvallinen äänitallenne voidaan esittää ilman, että esittävältä taiteilijalta tai ääni- tai kuvatallenteen tuottajalta pyydetään lupa. Esittävällä taiteilijalla ja tallenteen tuottajalla on kuitenkin oikeus korvaukseen esityksen käyttämisestä. Tässä on huomioitava, että "on demand" -välittäminen ei kuulu tämän pykälän soveltamisalueeseen (Haarmann 2005, 267). Näin ollen verkkopalvelussa esitettävien musiikkivideoiden välittämiseen on hankittava lupa niiden oikeudenomistajilta, vaikka ne olisivatkin kaupallisesti julkaistuja. Lupia hallinnoivat joko taiteilijat itse, heidän tuottajansa tai tekijänoikeusjärjestöt.

Yhteisöllisten videopalveluiden, esimerkiksi YouTuben, nettisivuilta löytyvien videoiden käyttöä säätelevät videopalvelun käyttöehdot ja tekijänoikeudet. YouTubessa olevia videoita voi käyttää sen käyttöehtojen mukaan opetustoiminnassa, mutta julkiseen esittämiseen on saatava videon oikeudenhaltijan lupa. Kun verkkopalveluun tuodaan videoita tai tehdään linkkejä YouTuben tapaisiin yhteisöllisiin videopalveluihin, on varmistettava, kenellä on videon tuotannon tekijänoikeudet. Verkkopalvelussa tulee olla erittäin huolellinen sen suhteen, että verkkopalvelun välityksellä saatetaan ainoastaan luvallista aineistoa yleisön saataviin.

Aineistosta tulee maksaa käyttökorvaus, jos videoiden ja elokuvien tuottajat ovat antaneet tekijänoikeusjärjestöille oikeuden hallinnoida ja valvoa teostensa ja esitystensä tekijänoikeuksia. Kun joku haluaa verkkopalvelussa näytettäväksi tekemänsä videon, hän voi tehdä sen Creative Commons -lisenssillä. Lisäksi, mikäli videossa on musiikkia, tekijän on osoitettava, että sävellyksen tekijän lupa on saatu.

Valokuvat

Valokuvia suojataan joko tekijänoikeuslain 1 §:n nojalla taiteellisina teoksina tai pelkkinä valokuvina tekijänoikeuslain 49a §:ssä perusteella. Jos valokuva on 1 §:ssä mainittu taiteellinen teos, sen suoja-aika on 70 vuotta valokuvaajan kuolinvuodesta. Valokuvat, jotka eivät yllä teostasoon, saavat tekijänoikeuslain 49a §:n mukaista suojaa, jolloin niiden suoja-aika on 50 vuotta valmistusvuoden päättymisestä. Vuonna 1991 tehdyn lakimuutoksen seurauksena suojan piiristä ovat poistuneet teostason alittavat valokuvat, jotka on julkistettu ennen vuotta 1966 (Nordberg, Vuorenmaa 2006, 20).

Valokuvan tekijänoikeuksia tarkasteltaessa on otettava huomioon myös kuvan ikä ja kuvan julkaisupaikka. Verkkopalvelussa voidaan vapaasti esittää sellaisia vanhoja valokuvia, joiden suoja-aika on päättynyt. Suoja-ajan alaisia ulkomailla vakituisesti asuvan valokuvaajan valokuvia voidaan myös julkaista verkkopalvelussa, ellei niitä ole julkaistu ensiksi Suomessa tai ellei niitä ole julkaistu ensiksi ulkomailla ja sen jälkeen 30 päivän kuluessa Suomessa ja ellei valokuvassa ole esitetty Suomessa olevaa rakennusta tai Suomen maapohjaan kiinnitetty rakennelmaa.

Valokuvaajalla on tekijänoikeuslain 49a §:n mukaan yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttamattomana tai muutettuna valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin. Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 3 §:ssä. Pykälässä säädetään (valokuvaan sovellettuna) siitä, että valokuvaajan nimi on mainittava valokuvan yhteydessä, kun valokuvasta valmistetaan kappale tai valokuva kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Kun valokuva saatetaan internetissä yleisön saataville, tulee siihen hankkia lupa joko kuvaajalta itseltään tai häntä edustavalta oikeudenhaltijalta (perikunnalta tai tekijänoikeusjärjestöltä).

Tekijänoikeuslain 40c §:ssä on säädetty, että valokuvaamalla valmistetun muotokuvan tilaajalla on oikeus antaa lupa kuvansa käyttöön esimerkiksi sanomalehteen, ellei valokuvaaja tekijänoikeudenhaltijana ole kieltänyt sitä. Valokuvaaja ei kuitenkaan saa käyttää tilattua kuvaa tai kuvateosta ilman tilaajan suostumusta. (Nordberg, Vuorenmaa 2006, 19)

Oikeus valokuvaan on kuvan ottajalla, ei kuvan kohteella¹⁹. Kohteena olevan henkilön oikeudet liittyvät yksityisyyden suojaan, josta on säädetty henkilötietolaissa (523/1999). Tietosuojavaltuutetun toimiston julkaiseman Valokuva ja yksityisyyden

¹⁹ Tekijänoikeusneuvoston lausunto 2002:19, Oikeus valokuvaan ja valokuvattujen henkilöiden oikeus omaan kuvaansa.

Hakija --- kysyy, kuinka tekijänoikeus valokuvaan määräytyy, kun henkilö vaatii oikeuksiaan kuvattavana kohteena pois? Henkilöt, jotka 2002 suostuivat siihen, että heidät valokuvataan, ovat sittemmin kieltäneet, etteivät koskaan olleet suostuneet valokuvattavaksi.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että valokuvassa esiintyvien henkilöiden oikeus omaan kuvaansa ei ole tekijänoikeudellinen, vaan yksityisyyteen ja yksityiselämän suojaan liittyvä. Oikeus valokuvaan kuuluu valokuvaajalle. (Nordberg, Vuorenmaa 2006, 41.)
Koko lausunto saatavilla tekijänoikeusneuvoston sivuilta www.minedu.fi → Tekijänoikeus → Tekijänoikeusneuvosto → Tekijänoikeusneuvoston lausunnot.

suoja henkilötietolain kannalta –oppaan (2010) mukaan internetissä julkaistaviin valokuviiin sovelletaan henkilötietolain kaikkia säännöksiä. Oppaan sivulla 3 on määritelty:

Henkilötiedolla tarkoitetaan ”kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi” (HetiL 3 § 1 kohta). Tämän määritelmän nojalla valokuvan, josta henkilö on tunnistettavissa, katsotaan olevan laissa tarkoitettu henkilötieto.

Tietosuojavaltuutetun oppaassa sivulla 9 suositellaan pyrkimään siihen, että kuvan käyttöön pyydetäisiin siinä esiintyvän henkilön lupa. Lupaa ei kuitenkaan tarvitse pyytää, jos valokuvaa käytetään verkkojulkaisun aineistona toimituksellisessa tarkoituksessa. (www.tietosuoja.fi.) Verkkopalvelussa voidaan siis näyttää henkilöiden valokuvia, kunhan siihen on saatu luvat sekä valokuvaajalta että kuvissa esiintyviltä henkilöiltä. Valokuvaajien oppaat suosittavat näiden lupien saamista kirjallisina.

Pelit

Pelien käsikirjoitukset ja niiden romanikieliset käännökset ovat tekijänoikeuslailla suojattuja, mikäli tuotokset ylittävät teostason. On oletettavaa, että teostaso ylittyisi esimerkiksi sanaristikoissa ja muissa kielitaitoa kehittämissä ja ylläpitävissä peleissä. Mikäli pelien ohjelmoijat toimittavat pelit valmiin käsikirjoituksen mukaan, on tekijänoikeus käsikirjoittajalla ja kääntäjällä. Pelien eri elementit saavat periaatteessa jokainen oman tekijänoikeussuojansa ja ne voivat tulla suojatuiksi kirjallisina tai taiteellisina teoksina tai tietokantoina. Näin ollen esim. musiikki, kuvat ja graafinen suunnittelu ja pelien luomiseen tehdyt tietokannat ovat tekijänoikeuslailla suojattuja. Tekijänoikeuslain 1 §:n mukaan tietokoneohjelma saa tekijänoikeussuojaa kirjallisena teoksena, mikäli se ylittää teostason. Ellei teostaso ylity, tietokoneohjelma voi tulla suojatuksi tekijänoikeuslain 49 §:n perusteella. Tekijänoikeudella suojataan tässä ensisijaisesti tietokoneohjelman kirjallista koodia. Tietokone- ja videopelejä ei tällä hetkellä pidetä Suomen lainsäädännössä audiovisuaalisina²⁰ teoksina (Haarmann 2005, 80, 81). Luettelon ja tietokannan suoja on voimassa kunnes 15 vuotta on kulunut työn valmistumisvuodesta tai, jos työ saatetaan yleisön saataviin ennen mainitun ajanjakson päättymistä, siitä vuodesta, jona työ saatettiin ensimmäisen kerran yleisön saataviin.

Vaikka pelien tuotanto tapahtuu koulu- ja oppimisympäristössä, jossa oppilaitos varaa tuottamiseen tarvittavan tekniikan ja kustantaa niiden käyttämisestä syntyvät kustan-

²⁰ Tekijänoikeuskomitean mukaan audiovisuaalisia teoksia ovat elokuvallisin keinoin valmistetut teokset (Haarmann 2005, 80).

nukset (lisenssit, päivitykset, muut käyttökustannukset), syntyy tekijänoikeus opiskelijalle siltä osin, mihin hän on osallistunut ja kun tuotos ylittää teostason. Oppilaitoksen ja opiskelijan on keskenään sovittava siitä, miten tekijänoikeuksia hallinnoidaan. Opiskelija ei ole työsuhteessa oppilaitokseen, jolloin tulisi sovellettavaksi tekijänoikeuslain 40b §. Siinä on säädetty, että työ- tai virkasuhteessa työtehtäviä täytettäessä luodun tietokoneohjelman tai sen avulla luodun teoksen tekijänoikeus siirtyy työnantajalle. Sopimus tekijänoikeuksien hallinnoinnista opiskelijan ja oppilaitoksen välillä on tärkeää myös siksi, että verkkopalvelussa olevan pelin päivittäminen tai kehittäminen ei saa loppua siihen, kun oppilas valmistuu koulusta.

Linkittäminen

Linkittäminen on keskeinen osa internetin toimintaa. Linkkien avulla voidaan siirtyä eri verkkopalveluihin ja niillä sijaitseviin asiakirjoihin. Linkkien tekemisessä on useita erilaisia tekniikoita, mutta periaatteiltaan ne voidaan jakaa kahteen tapaan: hyper- eli tekstilinkki ja kehyslinkki. Hyperlinkki näkyy selaimen osoitekentässä ja avautuu omassa selainikkunassa. Käyttäjä tietää tästä, että on siirtynyt toiseen verkkopalveluun. Kehyslinkki avautuu linkittäjän omalle sivustolle eikä osoitekentässä näy linkitetyn sivun osoitetta vaan linkittäjän sivun osoite. Käyttäjä ei välttämättä tiedä, että on toisen verkkopalvelussa. (Haarmann 2005, 124.)

Linkitystä on käsitelty tekijänoikeuslain valmistelutöissä (HE 28/2004, annettu 19.3.2004), mutta itse tekijänoikeuslaissa ei ole sanaa linkki tai linkitys. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisessa perusteluosassa todettiin:

Aineiston linkittämisessä voi tapahtua tekijänoikeudellisesti merkityksellistä kappaleen valmistamista ja yleisölle välittämistä. Linkitystä selventäviä säännöksiä ei tässä yhteydessä ole kuitenkaan ehdotettu otettavaksi lakiin, vaan linkityksen oikeudellinen luonne ja tekijänoikeudellinen merkitys on jätetty tapauskohtaisesti arvioitavaksi.

Verkkosivujen linkittämistä toisiinsa siten, että käyttäjä linkkiä seuraamalla siirtyy sivulta tai sivustosta toiseen, ei ole katsottu tekijänoikeudellisesti merkitykselliseksi toimeksi. Tällainen esimerkiksi kirjanmerkin tai alaviitteen asettamiseen verrattavissa oleva linkittäjän toimenpide olisi siis lähtökohtaisesti mahdollinen ilman linkitettävän aineiston oikeudenhaltijan lupaa.

Jos verkkosivulle tuodaan suojattua aineistoa ulkopuolelta linkkien avulla siten, että aineistosta valmistetaan kappale linkittäjän sivun osaksi, tapahtuu tekijänoikeudellisesti merkityksellistä kappaleen valmistamista ja/tai yleisön saataviin saattamista. Tällaiseen linkittämiseen olisi hankittava oikeudenhaltijan lupa.

Tietotekniikan nopea kehittyminen aiheuttaa tilanteita, joissa tekijänoikeudellisesti merkityksellisen toimenpiteen havaitseminen on yhä vaikeampaa. Linkittämisen kehitystä olisi siten jatkossakin seurattava tarkkaan ja tarvittaessa harkittava erityisten säännösten säätämistä. (HE 28/2004, 8 §.)

Yleisen tulkinnan mukaan edellä mainittu tarkoittaa sitä, että hyperlinkittäminen on sallittua ilman oikeudenhaltijan lupaa. Se olisi verrattavissa osoitteen tai puhelinnumeron ilmoittamiseen. Syvälinkittäminen suoraan verkkopalvelussa olevaan osioon olisi myöskin samalla tavalla sallittua. Kehyslinkittäminen olisi kuitenkin kappaleen valmistamista tai yleisön saataville saattamista, joka vaatisi oikeudenhaltijan luvan saamista. Tämänhetkinen tilanne linkittämisen oikeudellisesta luonteesta on epäselvä. (Haarmann 2005, 124, 125.)

Käytännössä lienee paras ratkaisu se, että aina kun linkittää jonkin verkkopalvelun tähän verkkopalveluun, pyytää linkittämiseen luvan kyseisen verkkosivuston oikeudenhaltijalta. Teknisesti se tulee toteuttaa siten, että linkki johtaa toiseen verkkopalveluun. Linkki ei siis avaudu osana linkittäjän verkkopalvelua.

Oman verkkopalvelun osioiden salliminen linkittämiseen on hyväksyttävää yleisen aineiston osalta. Samalla verkkopalvelu toimii luotettavana mediana julkisuudessa. Osa aineistosta on kuitenkin tarkoitettu romanikielen opettajille ja kerho-ohjaajille, jolloin sellaiseen aineistoon pääsy on luvallista vain heille. Lisäksi romanikielinen aineisto on tarkoitettu vain romaneille, joten sen linkittämistä ei tule tehdä mahdolliseksi. Parhaiten opettajien ja kerho-ohjaajien ja vain romaneille tarkoitettujen romanikielisten sivustojen ja niissä olevien aineistojen tulevat suojatuksi linkittämiseltä ja yleisön saataville saattamiselta, kun niille pääsy on sallittu vain salasanalla.

Yhteenveto:

Aineisto, jota portaalissa välitetään, kohdistuu opettajien, kerho-ohjaajien ja romaniensa tarpeeseen ja mielenkiintoon. Ajankohtainen opiskelumateriaali hyödyttää hajallaan asuvaa väestöä, koska se on saatavissa siellä, missä on internetyhteydet. Erilaisilla peli- ja harrastussivustoilla on tarkoitus välittää kulttuurin ja kielen tuntemusta.

Tekijänoikeusrikkomusten tekeminen internetissä on yleistä, eikä aina edes ymmärretä, että kysymyksessä voi olla tekijänoikeusrikkomus. Yleisesti tekijänoikeuksien tai

lähioikeuksien suojaaman aineiston käytöstä voidaan todeta, että aina kannattaa kysyä lupa oikeuden haltijalta, ennen kuin laittaa toisen tekemää aineistoa omaan verkkopalveluun. Portaalissa pyritään sisältöjen tuottaminen toteuttamaan Creative Commons –lisenssien välityksellä, jolloin tekijänoikeuden oikeudenomistaja voi luopua osasta tai kaikista teoksensa taloudellisista tekijänoikeuksista. Tällöin säästetään myös verkkopalvelun tuotantokustannuksissa.

7 Arviointi

Arviointi tapahtuu hankkeen elinkaaren viimeisessä vaiheessa. Arviointi suoritetaan hankesuunnitelmassa ja –päätöksessä kirjattujen arviointitapojen mukaisesti. Kaikki hankkeen suunnittelussa käytetyt analyysit ja matriisit ovat arvioinnin perustoina, koska niiden avulla voidaan nähdä toteutumisen suhde tavoitteisiin ja menetelmiin. (PCM 2004, 46). Hanke päätetään loppuraportoinnilla, jossa esitetään koko hankkeen aikana saadut taloudelliset ja muut tulokset. Lisäksi raportoidaan hankkeen toiminta koko sen toimikaudelta. Loppuraportissa esitetään myös hankkeen aikana kehitetyt hyvät käytännöt ja hankkeen jatkokehitysmahdollisuudet. Hankkeen loppuraporttiin tulee myös ulkopuolisen arvioitsijan lausunto hankkeen toteuttamisesta.

Julkaisussa Tiedosta – arvioi – paranna: Itsearviointi ESR-projektien kehittämisen välineenä korostetaan itsearvioinnin merkitystä, jonka tulisi alkaa jo hankkeen esivalmisteluvaiheessa ja jatkua hankkeen loppuraportointiin asti. Lisäksi siinä annetaan esimerkkien ja harjoitusten ja itsearviointitehtävien avulla välineitä ja työkaluja itsearvioinnin tueksi. (Mäkinen, Uusikylä 2003, 6.) Käsikirja ei suoraan sovellu romaniportaalin suunnitteluluun, mutta sen esittämiä kysymyksiä ja arviointikriteerejä on huomioitu tässä selvityksessä. Näin on voitu käsitellä sellaisia kysymyksiä, jotka ovat hankkeen suunnittelun tässä vaiheessa tärkeitä.

Erilaisia arviointialueita on erittäin paljon. Niitä ovat esimerkiksi innovatiivisuus, uutusarvo, kestävyys ja siirrettävyys. Arvioinnissa on hyödyllistä tarkastella seuraavia asioita:

- Vastaako hanke kohderyhmän tarpeisiin?
- Onko kohderyhmä oikea?

- Tavoittaako hanke oikean kohderyhmän? (Tuominen ja muut 2005, 62, 63.)

Hanketta tulee arvioida koko hankkeen ajan sen sijaan, että sitä arvioitaisiin vasta hankkeen loppuvaiheessa. Jo hankkeen esisuunnittelussa on määriteltävä arvioitavat aihekokonaisuudet ja mittarit, joilla arvioinnit suoritetaan. Lisäksi on tärkeää, että viimeistään hankkeen valmisteluvaiheessa sovitaan, ketkä tai mitkä tahot tulevat osallistumaan hankkeen arviointiin ja millä perusteella arvioinnit tehdään. Arviointi on tärkeää siksi, että voidaan kohdistaa voimavarat niiden sivustojen kehittämiseen, joista kohderyhmät saavat eniten hyötyä. Esimerkiksi joku osio internetpalvelusta voi osoittautua käytössä olevien resurssien kannalta joko liian työlääksi tai kalliiksi tai sen merkitys kohderyhmille jää liian pieneksi.

Onneksi myös käyttäjät ovat yleensä aktiivisia ilmoittamaan, jos verkkopalvelussa on puutteellisia tai virheellisiä tietoja. Käyttäjäseuranta ja käyttäjien palautteen huomioiminen tulee olla suunnitelmallista ja jatkuvaa. Nopealla reagoimisella saatuun palautteeseen ja aktiivisella muun median seurannalla voidaan verkkopalvelu pitää hyödyllisenä ja kiinnostavana. Tarkoitus on, että käyttäjät tuntevat saavansa ja saavat verkkopalvelusta sitä, mitä sieltä hakivatkin.

8 Yhteenveto

Tämän opinnäytteen ensimmäinen osa käsitteli romaniasiain neuvottelukunnan verkkopalvelujen kehittämistä. Tutkimuksessa selvitettiin romaniasiain neuvottelukunnan nettisivujen käyttäjien näkemyksiä niiden sisällöistä. Tutkimusaineistoa peilattiin siihen, mitä Verkkopalvelun laatukriteeristöön on kirjattu verkkopalvelun käytöstä, sisällöstä, johtamisesta, tuottamisesta ja hyödyistä.

Neuvottelukunnan verkkosivut löytyvät helposti joko neuvottelukunnan nimellä tai vaikiintuneella lyhenteellä "ronk". Tämä osa **käyttöä** koskevasta laatukriteeristä toteutui hyvin. Toisaalta verkkopalvelun kieliversioita ei tällä hetkellä ole, joten erikielisten käyttäjien huomioiminen tulee ottaa suunnitelmiin. **Sisältöä** pidettiin liian suppeana, erityisesti ajankohtaisia asioita tulisi olla enemmän. **Johtamiseen** liittyvä laatukriteeristö ei

soveltunut kyselyn analysointiin, mutta aihealueen kriteerit tulee ottaa huomioon kun verkkosivuston uudistamista suunnitellaan eteenpäin. Kyselyn perusteella näyttää siltä, että verkkopalvelu on **tuotettu** pääasiassa toisille viranomaisille. Tärkeää olisikin tavoittaa ne romaniasioissa toimivat ja median edustajat, jotka eivät tällä hetkellä ole verkkopalvelun käyttäjiä. Haasteeseen vastataan ajankohtaisen ja kiinnostavan sisällön tuottamisella ja tehokkaalla markkinoinnilla. Viestintää tehostamalla ja mahdollisesti sosiaalista mediaa käyttämällä saadaan verkkopalvelu **hyödyttämään** sekä käyttäjiä että tuottajaa. Sitä ennen on kuitenkin paljon tehtävää sisällöntuotannon suunnittelemisessa ja toteuttamisessa.

Neuvottelukunnan nettisivut tulevat kokemaan jonkinasteisen uudistamisen, mutta varmaankaan kaikkiin kyselyssä esitettyihin ehdotuksiin tai toiveisiin ei voida vastata ainakaan lyhyellä aikavälillä. Kyselyn tulokset pyritään kuitenkin ottamaan huomioon www.romani.fi-verkkosivuston sisällöntuotannossa. Valtakunnallisen romaniasiain neuvottelukunnan internetsivustosta tehdyn käyttäjätutkimuksen perusteella voidaan todeta, että romaniasioita työssään tai vapaa-aikanaan edistävät henkilöt näkivät tarpeelliseksi myös romanikielisen verkkopalvelun olemassaolon. Kyselyssä romanikielisestä verkkosivustosta se oli yhtenä vaihtoehtona ruotsin- ja englanninkielisten sivujen rinnalla. Verkkosivustoa käsiteltiin lähinnä neuvottelukunnan verkkosivujen yhtenä kieli-versiona.

Romanikielisen verkkosivuston perustamisessa on kuitenkin huomionarvoista, että romanikielisen viranomaisaineiston tuottaminen vaatii paljon työtä ja tuo mukanaan kustannuksia. Myöskään sitä ei tiettävästi ole selvitetty, millaista aineistoa viranomaiset romanikielillä tarvitsisivat ja miten he sitä käyttäisivät. Valtaväestöön kuuluvat viranomaiset eivät osaa romanikieltä, joten käyttäjinä tulisivat olemaan harvalukuiset romani virkamiehet. Toisaalta romanikielinen viranomaisaineisto voisi olla romaneille itselleen hyödyllistä, koska sen avulla he voisivat omassa rauhassaan ennen viranomaisessa käyntiä perehtyä oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa. Parhaimman hyödyn tällaisesta aineistosta saavat ne, jotka osaavat lukea hyvin romanikieltä.

Toisena osana opinnäytettä suunniteltiin portaalia, joka keskittyisi romanikielen ja – kulttuurin välittämiseen. Portaalin suunnittelussa hyödynnettiin Euroopan unionin komissiossa laadittua projektisyklimalia, jossa toisiaan seuraavien vaiheiden käsittelyllä ja niihin liittyvillä analyyseillä pyrittiin löytämään hankkeen toteuttamisen kannalta oleelli-

set tekijät ja vaikuttajat. Myös Verkkopalvelujen laatukriteeristöä tulisi soveltaa romaniportaalin suunnittelussa jo heti sen alkumetreillä.

Ensimmäisessä osassa tehtyä tutkimusta voidaan hyödyntää myös kieli- ja kulttuuriasioihin keskittyvän romaniportaalin suunnittelussa ja tuottamisessa. Tutkimusaineistossa tuli esille aiheita ja teemoja, joita vastaajat toivoivat löytävänsä verkkopalvelusta. Näitä ovat:

- Yleinen romaneista kertova tiedottaminen
- Kuntien hyvien käytäntöjen esitleminen
- Ajankohtaista tietoa ROMPON etenemisestä
- Kansainvälisistä asioista tiedottaminen
- Hankkeista ja rahoitusmahdollisuuksista tiedottaminen
- Romanijärjestöjen ja muiden yhteistyörahojen esitleminen
- Tapahtumista ja seminaareista tiedottaminen
- Neuvottelukunnan kokousajat, kokousmateriaali ja pöytäkirjat
- Neuvottelukunnan kannanotot ja lausunnot
- Romaneille kohdentuva tiedottaminen, aihealueet:
 - Asuminen, työelämä
 - Varhaiskasvatus
 - Perhepalvelut
 - Sosiaalipalvelut ja toimeentulotukiasiat
 - Syrjintä, vähemmistö- ja ihmisoikeudet

Ensimmäiseksi onkin ratkaistava, mitkä aiheet kuuluvat neuvottelukunnan verkkosivuille ja mitkä soveltuisivat paremmin romaniportaalin esille tuotaviksi. Toiseksi on pohdittava sitä, mikä taho soveltuu parhaiten romaniportaalin hallinnoijaksi eli omistajaksi. Portaalin hallinnointi neuvottelukunnassa ei näillä henkilöresursseilla liene mahdollista, mutta sidosryhmäanalyysistä voi havaita, että sopivia hallinnoijia on olemassa tai niitä yhdistämällä sellaisen voi perustaa. Olipa romaniportaalin omistajuus missä tahansa, kaikkien romaniasioissa toimivien tahojen tulisi antaa sille täysi tukensa, jotta romanien kielelliset ja kulttuurilliset oikeudet voisivat toteutua.

Portaalin suunnittelussa johtavana ajatuksena oli se, että romaneja pyritään osallistamaan heitä itseään koskevien asioiden edistämiseksi. Käytännössä tämä toteutuisi romaniportaalin siinä osiossa, joka perustuisi käyttäjätuotantoon, eli romanit itse tuottaisivat toisilleen aineistoa. Kieli- ja kulttuurisivuston aineiston tuottamista esimerkiksi kielikerhoissa ja kielipesissä voidaan käyttää esimerkkinä siitä, miten lasten ja nuorten ääni saadaan kuulumaan yhteiskunnassa heille itselleen tärkeissä asioissa. Samalla myös aikuista romaniväestöä innostetaan ylläpitämään omaa kieltä ja kulttuuria ja välittä-

mään sitä lapsilleen ja lapsenlapsilleen. Sivustoa voidaan hyödyntää myös sähköisen oppimateriaalin välittämisessä, jolloin pienenkin oppilasryhmän käytössä olisi ajankohtaista aineistoa tukemassa sekä opettajan että oppilaiden työtä.

Tarkempi portaaliin liittyvien julkisen hallinnon tahojen, järjestöjen ja oppilaitosten arviointi tulisi tehdä sitten, kun lopullinen projektisuunnitelma on valmis. Tässä selvityksessä eri tahoja on tarkasteltu sidosryhminä, mutta niiden mahdollisuudet osallistua hankkeeseen ovat erilaisia. On selvitettävä, mitkä mainituista sidosryhmien edustajista voivat konkreettisesti osallistua hankkeeseen ja mikä on niiden kontribuutio siinä. Toivottavaa olisi, että yhteistyöhön mukaan tulevat oppilaitokset ottavat osaksi opinto-suunnitelmaa romanien kouluttamisen mediatuotannon osa-alueisiin samalla kun heille voidaan räätälöidä sopiva koulutusohjelma, jossa peruskoulun loppuun suorittaminen tai arvosanojen korottaminen tulisi mahdolliseksi. Portaalihankkeen edistyessä ja jalostuessa lopulliseksi projektisuunnitelmaksi on aiheellista tehdä tarkemmat projektihallinnan analyysit, varsinkin jos projekti saa rahoituksensa EU:lta. Lisäksi aikataulu- ja viestintäsuunnitelmat sekä budjetti tulevat vielä laadittaviksi.

Neuvottelukunnan nettisivujen uudistamisen ja suunnitteilla olevan romaniportaalin avulla pyritään siihen, että kaikilla viranomaisilla on helposti löydettävissä riittävästi tietoa romanikulttuurista ja sen erityispiirteistä. Tämä on erityisen tärkeää silloin, kun tehdään yksilöihin liittyviä päätöksiä. Romaneille itselleen pyritään tarjoamaan sellaista tietoa, jonka avulla he voivat parantaa asemaansa yhteiskunnassa. Opettajille ja kerhotoimintaan on mahdollisuus saada helposti päivitettävää ja ajankohtaista materiaalia. Lisäksi kaikille romaneista ja romanikulttuurista kiinnostuneille annetaan asiallista ja luotettavaa tietoa. Keskittämällä romaneja koskevaa tietoa yhteen, puolueettomaan verkkopalveluun, voidaan säästää sekä tiedon tuottamiseen että käsittelyyn ja päivittämiseen käytettäviä resursseja.

Tämä selvitys pyrki osaltaan esittämään ideoita siitä, miten internetin välityksellä olisi mahdollista aktivoida romanijärjestöjä ja yksittäisiä romaneja toimimaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämisessä. Kieli- ja kulttuuriosuuteen keskittyvän selvityksen perusteella voidaan nähdä, että mahdollisuudet sen toteuttamiseen ovat olemassa. Yhteiskunnassa on nyt sellainen tahtotila, jota ei saa jättää käyttämättä.

Lähteet

Adage Oy. 2007.

- Käyttäjätutkimus. Käyttäjätutkimuksen raportti 6.6.2007.
- Verkkosivuston sisäinen kysely. Tutkimusraportti 6.6.2007.
- Verkkosivuston käyttäjäkysely. Tutkimusraportti 29.6.2007

Anttila, P. 2005. Ilmaisuu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina: Akatiimi.

Haarmann, P.-L. 2005. Tekijänoikeus ja lähioikeudet. 3. uudistettu painos. Talentum. Helsinki. ISBN 952-14-0642-9

Hallintolaki. Suomen säädöskokoelma 6.6.2003/434. Viitattu 31.12.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

Hedman, H. 2009. Suomen romanikieli: sen asema yhteisössään, käyttö ja romanien kieliasenteet. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 8. Helsinki. Viitattu 31.12.2011.
http://scripta.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk8/Suomen_romanikieli.pdf

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Google, 2011. GoogleAdSense. Viitattu 31.12.2011.
<https://www.google.com/adsense/static/fi/Publishertools.html>

GoogleAnalytics, 2012. Viitattu 13.1.2012. Sähköposti 13.1.2012. STM/VIE/Sarvikivi – Dolk. Tulostettu 13.12.2012.

Granqvist, K. 2006. Selvitys Suomen romanikielen nykytilasta sekä kielentutkimuksen ja -huollon tarpeista. Viitattu 31.12.2011.
<http://www.kotus.fi/files/729/romaniselvitys-1.pdf>

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta. HE 28/2004 vp., annettu 19.3.2004. Viitattu 31.12.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2004/20040028>

JHS 129. Julkishallinnon verkkopalvelun suunnittelun ja toteuttamisen periaatteet, liite 4: Käytettävyyden kehittämisen menetelmät. Versio 24.5.2006. Viitattu 8.12.2012.
http://docs.jhs-suositukset.fi/jhs-suositukset/JHS129_liite4/JHS129_liite4.pdf

Kielilaki. Suomen säädöskokoelma 6.6.2003/423. Viitattu 31.12.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423>.

Kumppanuusohjelmat 2011. Viitattu 31.12.2011.<http://kumppanuusohjelmat.net/>

Laiffiklubi.net. Viitattu 10.4.2011. <http://laiffiklubi.net/>

Laiti, M. Lindberg, T. Syrjä, H. 2010. Yhteenvedo paikallisille romanityöryhmille tehdystä kyselystä. Seminaari, esitys 29.-30.9.2010. Mikkeli. Tulostettu 1.10.2010.

Laki Yleisradio Oy:stä. Suomen säädöskokoelma 22.12.1993/1380. Viitattu 31.12.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931380>.

Lappalainen, H. 2010. Tarvelähtöisellä hankesuunnittelulla pysyviin tuloksiin. Luento 30.9.2010. Metropolia. Helsinki.

Länsman, A. 2008. Saamen kieli pääkaupunkiseudulla. Vähemmistövaltuutetun julkaisusarja 5. Viitattu 31.12.2011.
[http://www.raja.fi/intermin/vvt/home.nsf/files/tutkimus_netiversio_lansman/\\$file/tutkimus_netiversio_lansman.pdf](http://www.raja.fi/intermin/vvt/home.nsf/files/tutkimus_netiversio_lansman/$file/tutkimus_netiversio_lansman.pdf)

Mäkinen, A.-K., Uusikylä, P. (toim.). 2003. Tiedosta – arvioi – paranna: Itsearviointi ESR-projektien kehittämisen välineenä. Työministeriön julkaisusarja. Viitattu 31.12.2011.
http://www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/tiedostot/esr_julkaisut_2000_2006/esitteet_ja_oppaat/oppaat/02_itsearviointiopas.pdf

Nissilä, L. 2011. Eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetus – tavoitteet ja resurssit. Esitys 16.3.2011. Tulostettu 4.4.2011.
[http://www.avi.fi/fi/virastot/lansijasisasuomenavi/Ajankohtaista/tapahtumat/Koulutusmateriaalit/Documents/17.3.2011%20Eri%20kieli-%20ja%20kulttuuriryhmiin%20kuuluvien%20lasten%20ja%20nuorten%20opetus%20\(Opetushallituksen%20kanssa\)/ERI_KIELI_JA_KULTTUURI_Tre_Leena_Nissila_%2017_3_2011.pdf](http://www.avi.fi/fi/virastot/lansijasisasuomenavi/Ajankohtaista/tapahtumat/Koulutusmateriaalit/Documents/17.3.2011%20Eri%20kieli-%20ja%20kulttuuriryhmiin%20kuuluvien%20lasten%20ja%20nuorten%20opetus%20(Opetushallituksen%20kanssa)/ERI_KIELI_JA_KULTTUURI_Tre_Leena_Nissila_%2017_3_2011.pdf)

Nordberg, K., Vuorenmaa, T.-J. (toim.) 2006. Valokuvaajan uusi tekijänoikeusopas 2006. Finnfoton julkaisusarja 7. Viitattu 31.12.2011. http://www.finnfoto.fi/files/2007/12/valokuvaajan_tekijanoikeusopas.pdf

OPH. 2004. Romanilasten perusopetuksen tila. Selvitys lukuvuodelta 2001-2002. Moniste 11/2004. Viitattu 31.12.2011.
http://www.oph.fi/download/48985_romanilasten_perusopetuksen_tila.pdf

OPH. 2010. Osaamisen ja sivistyksen parhaaksi. Opetushallituksen yleisesite. Viitattu 31.12.2011.
http://www.oph.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/oph/embeds/119541_OPH_yleisesite_2010_suomi.pdf.

OPM 2010:1. 2010. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen tehtävät. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:1. Tulostettu 1.10.2010.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/tr01.pdf?lang=fi>

Project Cycle Management Guidelines. 2004. European Commission/Aid Delivery Methods Helpdesk. March 2004. Viitattu 31.12.2011.
http://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications/documents/tools/europeaid_admin_pcm_guidelines_2004_en.pdf

Rajala, S. 2010. Romanioppilaiden perusopetuksen tukeminen, Valtionavustukset 2008 –. Esitys 27.9.2010. Tulostettu 1.10.2010. http://www.oph.fi/download/127072_SR-27_9_2010.pdf

Saamen kielilaki. Suomen säädöskokoelma 15.12.2003/1086. Viitattu 31.12.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20031086>

Saarikoski, V. 2007. Pk-yritys 2.0 - miten toimia sähköisesti verkottuvassa, yhteentöimivässä ja digitalisoituvassa maailmassa. TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry:n julkaisusarja, osa 27. Helsinki. Viitattu 31.12.2011. http://www.tieke.fi/mp/db/file_library/x/IMG/21473/file/Pk_yritys2.0.pdf

STM tiedote 389/2010. Hallitus vahvisti romanipolitiikan linjaukset . Julkaistu 09.12.2010. Viitattu 31.12.2011. <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/view/1546161>

Suomen neljäs raportti alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan täytäntöönpanosta, 2010. Tulostettu 10.4.2011. http://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/Report/PeriodicalReports/FinlandPR4_fin.pdf

Suomen perustuslaki. Suomen säädöskokoelma 11.6.1999/731. Viitattu 31.12.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>.

Suomen romanipoliittinen ohjelma. (ROMPO). Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:48. Viitattu 31.12.2011. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-10533.pdf

Taloustutkimus. 2008. Julkishallinnon verkkopalvelut 2007, seurantatutkimusraportti 2008. Internetin käyttö suomessa. Tulostettu 1.10.2010. http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/omnibus_2008.pdf

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry. 2011. Viitattu 31.12.2011. <http://antipiracy.fi/>

Tekijänoikeusasetus. Suomen säädöskokoelma 21.4.1995/574. Viitattu 31.12.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950574>

Tietosuojavaltuutetun toimisto. 2010. Valokuva ja yksityisyyden suoja henkilötietolain kannalta. Viitattu 31.12.2011. http://www.tietosuoja.fi/uploads/qw2kuu7_1.pdf

Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Latvia: Tammi.

Tuominen, A., Paananen, M. ja Virtanen, P. 2005. Projektituotteistajan opas. Työministeriön julkaisusarja. Viitattu 31.12.2011. http://www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/tiedostot/esr_julkaisut_2000_2006/esitteet_ja_opaat/opaat/07_projektituotteistajan_opas.pdf

UNESCO. 2003. Language Vitality and Endangerment. Ad Hoc Expert Group on Endangered Languages. March 2003. Viitattu 31.12.2011.
<http://www.unesco.org/culture/ich/doc/src/00120-EN.pdf>

Valtioneuvoston asetus sanomalehdistön tuesta. Suomen säädöskokoelma 5.6.2008/389. Viitattu 31.12.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080389>

Valtioneuvoston asetus valtakunnallisesta romaniasiain neuvottelukunnasta ja alueellisista romaniasiain neuvottelukunnista. Suomen säädöskokoelma 4.12.2003/1019. Viitattu 31.12.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20031019>

Valtioneuvoston asetus valtakunnallisesta romaniasiain neuvottelukunnasta ja alueellisista romaniasiain neuvottelukunnista annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:n muuttamisesta. Suomen säädöskokoelma 22.12.2009/1350. Viitattu 31.12.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20091350>

Valtioneuvoston periaatepäätös romanipolitiikan linjauksiksi. 2010. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön julkaisuja 2010:16. Viitattu 31.12.2011.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087414&name=DLFE-14641.pdf

Verkkopalvelujen laatukriteeristö - Väline julkisten verkkopalvelujen kehittämiseen ja arviointiin. 2007. Valtiovarainministeriön Julkaisuja-sarja 7a/2007. Tulostettu 1.10.2010.
http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/04_hallinnon_kehittaminen/20080124Verkko/Verkkopalvelujen_laatukriteeristoe.pdf

www.creativecommons.fi. Viitattu 31.12.2011. <http://creativecommons.fi/>

www.drom.fi. Viitattu 31.12.2011. <http://www.drom.fi/drom.html>

www.elamajavalo.fi. Viitattu 31.12.2011. <http://www.elamajavalo.fi/index.php?id=639>

[www.europa.eu](http://europa.eu). Viitattu 31.12.2011.
http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/combating_discrimination/c11332_fi.htm

www.facebook.com. Viitattu 30.10.2010.
<http://www.facebook.com/pages/Paakaupunkiseudun-romaninuorten-tukiry/108486722545572>

www.hdo.fi. Viitattu 30.10.2010. <http://www.hdo.fi/>

www.intermin.fi. Viitattu 31.12.2011.
<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/5DB4CF0598B71582C22573AD0034CDBC>

www.jyvasroma.fi. Viitattu 31.12.2011. <http://www.jyvasroma.fi/>

www.kemira.fi. Viitattu 31.12.2011.
<http://www.kemira.com/fi/aboutus/strategy/pages/default.aspx>

[www.kotipizza.fi](https://www.kotipizza.fi/index/52). Viitattu 31.12.2011. <https://www.kotipizza.fi/index/52>

[www.kotus.fi](http://www.kotus.fi/index.phtml?s=211). Viitattu 31.12.2011. <http://www.kotus.fi/index.phtml?s=211>

www.koulutusnetti.fi. Viitattu 30.10.2010. <http://www.koulutusnetti.fi/>

www.kulttuuriuutiset.net. Viitattu 30.4.2011. <http://www.kulttuuriuutiset.net/>

www.lastensivut.fi. Viitattu 31.12.2011. <http://www.lastensivut.fi/>

[www.mediakasvatusseura.fi](http://www.mediakasvatusseura.fi/seura/). Viitattu 31.12.2011. <http://www.mediakasvatusseura.fi/seura/>

www.minedu.fi. Viitattu 31.12.2011.
<http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/avustukset/?lang=fi>

www.phrnuoret.fi. Viitattu 31.12.2011. <http://www.phrnuoret.fi/>

[www.rakennerahastot.fi](http://www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/fi/02_eu_rr_ohjelmat/index.jsp). Viitattu 31.12.2011.
http://www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/fi/02_eu_rr_ohjelmat/index.jsp

[www.ray.fi](https://www.ray.fi/fi/ray/toiminta/avustustoiminta). Viitattu 31.12.2011. <https://www.ray.fi/fi/ray/toiminta/avustustoiminta>

www.romanifoorumi.fi. Viitattu 31.12.2011. <http://www.romanifoorumi.fi/>

[www.romanomissio.fi](http://www.romanomissio.fi/index.htm). Viitattu 31.12.2011. <http://www.romanomissio.fi/index.htm>

www.pohjois-suomenromanit.fi Viitattu 31.12.2011. <http://www.pohjois-suomenromanit.fi/>

[www.samisoster.fi](http://www.samisoster.fi/samisoster-lyhyesti). Viitattu 31.12.2011. <http://www.samisoster.fi/samisoster-lyhyesti>

[www.savonlinnanromanilahetys.com](http://savonlinnanromanilahetys.com/tiedotussivu.html). 31.12.2011.
<http://savonlinnanromanilahetys.com/tiedotussivu.html>

www.suomenromaniyhdistys.fi. Viitattu 31.12.2011.
http://www.suomenromaniyhdistys.fi

[www.tamroma.fi](http://www.tamroma.net/). Viitattu 31.12.2011. <http://www.tamroma.net/>

www.tikkurila.fi. Viitattu 31.12.2011.
<http://www.tikkurilagroup.com/fi/konserni/strategia/>

[www.yhdenvertaisuus.fi](http://www.yhdenvertaisuus.fi/kampanjat/yes-yhdenvertaisuus_etusijalle/). Viitattu 31.12.2011.
http://www.yhdenvertaisuus.fi/kampanjat/yes-yhdenvertaisuus_etusijalle/

Arviointialueiden ja kyselylomakkeen kysymysten kohdentuminen

Laatukriteeristön arviointialueet	Kyselylomakkeen kysymykset
	<p>Kyselyyn vastanneiden taustakartoitus</p> <p>1. Mikä on suhteesi romanasioihin?</p> <p>4. Mitkä ovat tärkeimpiä syitä miksi olet vierailut romani.fi:n sivuilla? Löysitkö tarvitsemasi tiedot?</p> <p>6. Arvioisitko nykyistä romani.fi:n sivustoa kokonaisuutena asteikolla 1-5.</p> <p>19.-22. Mies/nainen, ikä, koulutus, ammattiasema</p>
<p>1. Käyttö</p> <p>Käyttö käsittelee verkkopalvelun toimintaa palvelun loppukäyttäjän näkökulmasta. Arviointialueen kriteereillä pyritään varmistamaan, että verkkopalvelun käyttäminen on kohderyhmälle ylipäänsä mahdollista ja riittävän yksinkertaista ja että se vastaa mahdollisimman hyvin käyttäjän tarpeita sekä odotuksia. Verkkopalvelun käyttöön liittyviä näkökulmia ovat muiden muassa saatavuus, käytön helppous ja sujuvuus sekä rakenteen ja ilmaisun viestinnällisyys.</p>	<p>3. Miten hakeudut nettisivuille?</p> <p>8. Romaniasiaain neuvottelukunta kieliversiot</p>
<p>2. Sisältö</p> <p>Arviointialue käsittelee verkkopalvelun sisältöä; sen olennaisuutta, luotettavuutta ja ajankohtaisuutta, kattavuutta, ymmärrettävyyttä sekä rakenteen selkeyttä. Arviointialueen kriteerit ottavat huomioon erityisesti käyttäjän näkökulman sisältöön, eli niiden avulla voidaan varmistaa, että verkkopalvelun sisältö noudattaa kohderyhmän tarpeita. Eri näkökulmia sisältöön ovat verkkopalvelun tietosisältö ja vuorovaikutteisuus.</p>	<p>7. Mielipiteesi romanasiaain neuvottelukunnan nykyisistä sivuista. Avoimet vastaukset.</p> <p>9. Yhteistyötahot ja yhteystiedot</p> <p>10. Neuvottelukunnan toimintaa koskevat osiot</p> <p>12. Aiheet sektorikohtaisesti</p> <p>14. Mitä muita aiheita haluaisit sivuilta löytää? Avoimet vastaukset</p> <p>15. Vierailenko alla mainituilla verkkosivustoilla ja kuinka usein?</p> <p>18. Mitä terveisiä lähetät romani.fi:n verkkopalvelun tekijöille? Esimerkiksi, tulisiko sivuilla käytyä useammin, jos niillä olisi enemmän ajankohtaisia asioita tai tietoja? Voisivatko kuva- ja videotallenteet innostaa vierailemaan sivuilla? Avoimet vastaukset</p>

Laatukriteeristön arviointialueet	Kyselylomakkeen kysymykset
3. Johtaminen Johtaminen-arviointialueen kriteerit koskevat verkkopalvelun ja sen kehitystyön johtamista organisaatiossa. Johtamisen laatuun liittyvät palvelun strateginen suunnittelu sekä palvelutuotannon organisointi ja seuranta.	Tutkimuksessa ei käsitelty tätä aihealuetta.
4. Tuottaminen Tuottaminen käsittelee verkkopalvelun toteuttamisessa, kehitystyössä ja ylläpidossa huomioitavia laatukysymyksiä. Tuottamisen laatua tarkastellaan palvelun rakentamisen, käyttäjäkeskeisyyden, sisällöntuotannon hallinnan sekä turvallisuuden ja toimivuuden näkökulmista.	2. Kuinka usein vieraillet romani.fi:n sivuilla? 5. Kuinka tärkeänä pidät itsellesi romani.fi:n sivustoa?
5. Hyödyt Hyödyt-arviointialueen kriteerit käsittelevät verkkopalvelun käyttäjän ja tuottajaorganisaation saamia hyötyjä.	11. Neuvottelukunnan vastualueet 13. Muut aiheet (julkaisut, palstat, blogit) 16. Kuinka usein käytät sosiaalisen median verkkosivustoja? 17. Kannattaisiko romaniasiain neuvottelukunnan mennä sosiaaliseen mediaan? Jos haluat, voit myös perustella näkemyksesi kohdassa 18. 18. Mitä terveisiä lähetät romani.fi:n verkkopalvelun tekijöille? Esimerkiksi, tulisiko sivuilla käytyä useammin, jos niillä olisi enemmän ajankohtaisia asioita tai tietoja? Voisivatko kuva- ja videotallenteet innostaa vieraillemaan sivuilla? Avoimet vastaukset

Romaniasiaain neuvottelukunnan nettisivujen sisältö ja katselukerrat 1.1.-31.12.2011

<http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/ronk>, katselukertoja 517.

Windows Internet Explorer
<http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/ronk>
 Romaniasiaain neuvottelukunta - Sosiaali- ja terveysministeriö

Tekstiversio | På svenska | In English
 SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ | SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIET
 Uutiset | Julkaisut | Yhteystiedot | Vireillä | STM ja hallinnonala

Etusivu | Hyvinvoinnin edistäminen | Sosiaali- ja terveyspalvelut | Toimeentulo | Vakuutusasiat | Työsuojelu | Tasa-arvo

STM JA HALLINNONALA
 Ministeriön johto
 Organisaatio
 Strategia
 Toiminta ja talous
 Valmiusasiat
 Valtuutukset
 Neuvottelu- ja lautakunnat
 Hallinnonala
 Kansainväliset asiat
 Avoimet työpaikat
 Historiikki

Etusivu > STM ja hallinnonala > Neuvottelu- ja lautakunnat > Romaniasiaain neuvottelukunta [På svenska](#)

Romaniasiaain neuvottelukunta

Romaniasiaain neuvottelukunta kehittää romanien ja viranomaisien välistä yhteistyötä sekä edistää syrjinnävastaisia töitä ja yhdenvertaisuutta.

Neuvottelukunta

- seuraa romaniväestön yhteiskunnallisten osallistumismahdollisuuksien ja elinolosuhteiden kehitystä tasa-arvon edistämiseksi sekä antaa viranomaisille lausuntoja näissä asioissa
- tekee aloitteita ja esityksiä romaniväestön taloudellisten, koulutuksellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten elinolosuhteiden parantamiseksi sekä romaniväestön työllistymisen edistämiseksi
- edistää romaniväestön kohdistuvan syrjinnän poistamista
- edistää romanikielten ja kulttuurin vahvistamista
- lukee alueellisten romaniasiaain neuvottelukuntien toimintaa
- osallistuu pohjoismaiseen, eurooppalaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön romanien oikeuksien edistämiseksi ja olosuhteiden parantamiseksi.

[Romaniasiaain neuvottelukunta \(Valloneuvoston hankerekisteri\)](#)
[Romaniasiaain neuvottelukunnan verkkosivut](#)

05.01.2011

[Jaa](#) [Tulosta](#)

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ
 PL 33, 00023 Valtioneuvosto
 Puhelin (09) 16001
kirjaamo@stm.fi

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIET
 PB 33, FI-00023 Statsrådet
 Telefon +358 9 16001
kirjaamo@stm.fi

MINISTRY OF SOCIAL AFFAIRS AND HEALTH
 P.O. Box 33, FI-00023 Government
 Telephone +358 9 16001
kirjaamo@stm.fi

[Palauta](#) | [Tietoa palvelusta](#) | [Sivukartta](#)

<http://www.stm.fi/sv/ministeriet/namnder/romska>, katselukertoja 78.

Windows Internet Explorer
<http://www.stm.fi/sv/ministeriet/namnder/romska>
 Delegationen för romska ärenden - Social- och Hälsovårdsministeriet

Textversion | Suomeksi | In English
 SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ | SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIET
 Nyheter | Publikationer | Kontakt | Under arbete | SHM

Startsida | Främjande av välfärd | Social- och hälsojänster | Utkomstskydd | Försäkringsverksamhet | Arbetskydd | Jämställdhet

SHM OCH FÖRVALTNINGSOMRÅDET
 Ministeriets ledning
 Organisation
 Strategi
 Verksamhet och ekonomi
 Beredskapsärenden
 Ombudsmän
 Nämnder och delegationer
 Förvaltningsområde och samarbetsmyndigheter
 Internationellt samarbete
 Lediga befattningar

Startsida > SHM och förvaltningsområdet > Nämnder och delegationer > Delegationen för romska ärenden [Suomeksi](#)

Delegationen för romska ärenden

Delegationen för romska ärenden utvecklar samarbetet mellan romer och myndigheter samt understöder arbete mot diskriminering och för jämlikhet.

Delegationen

- följer med hur den romska befolkningens möjligheter att delta i samhällslivet och deras levnadsvillkor utvecklas
- tar initiativ för att förbättra romernas ekonomiska, sociala och civiliserande levnadsvillkor
- främjar småbarnsfostran, möjligheter att delta i utbildning och sysselsättning för den romska befolkningen
- stärker det romska språket och kulturen
- deltar i det internationella arbetet för att främja romernas rättigheter.

[Romaniasiaain neuvottelukunta \(Statsrådets projekregister\)](#)

På vår webbplats

- [Politisk program för romerna i Finland. Arbetsgruppspromemoria \(SHM's rapporter 2009.04\)](#)

<http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/ronk/etusivu>, katselukertoja 3 330.

The screenshot shows the homepage of the Romanian Advisory Committee (Romaniasiaian neuvottelukunta) on the STM website. The browser is Internet Explorer. The page has a header with navigation links in Finnish, Swedish, and English. A main navigation bar includes links for 'Etusivu', 'Hyvinvoinnin edistäminen', 'Sosiaali- ja terveyspalvelut', 'Toimeentulo', 'Vakuutusasiat', 'Työsuojelu', and 'Tasa-arvo'. The left sidebar lists 'STM JA HALLINNONALA' with sub-links for 'Ministeriön johto', 'Organisaatio', 'Strategia', 'Toiminta ja talous', 'Valmiusasiat', 'Valluutetut', and 'Neuvottelu- ja lautakunnat'. The main content area is titled 'Romaniasiaian neuvottelukunta' and contains a brief description of the committee's role, a list of activities under 'Neuvottelukunta', and a list of documents on the right including 'Tehtävät', 'Neuvottelukunta', 'Yhteystiedot', 'Julkaisut', and annual reports from 2009 to 2011.

<http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/ronk/tehtavat>, katselukertoja 398.

The screenshot shows the 'Tehtävät' (Activities) page for the Romanian Advisory Committee. The browser is Internet Explorer. The page layout is similar to the homepage, but the main content area is titled 'Romaniasiaian neuvottelukunnan tehtävät'. It features a section 'Neuvottelukunnan tehtäviin kuuluu' with a list of activities: 'seurata' (follow), 'tehdä' (do), 'edistää' (promote), 'tukea' (support), and 'osallistua' (participate). The right sidebar contains a list of documents, including 'Tehtävät', 'Neuvottelukunta', 'Yhteystiedot', 'Julkaisut', and annual reports from 2009 to 2011.

<http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/ronk/neuvottelukunta>, katselukertoja 723.

The screenshot shows the website for the Romaniansian Neuvottelukunta (Romanian Advisory Board) for the period 2011-2013. The page is titled "Kokoonpano 2011-2013" and lists the members of the board. The navigation menu includes "Etusivu", "Hyvinvoinnin edistäminen", "Sosiaali- ja terveyspalvelut", "Toimeentulo", "Vakuutusasiat", "Työsuojelu", and "Tasa-arvo". The main content area lists the members of the board, including the Chair (Puheenjohtaja) and the Members (Jäsenet).

STM JA HALLINNONALA

Ministeriön johto
Organisaatio
Strategia
Toiminta ja talous
Valmiusasiat
Valtuutetut
Neuvottelu- ja lautakunnat
Hallinnonala
Kansainväliset asiat
Avoimet työpaikat
Historiikki

Etusivu > STM ja hallinnonala > Neuvottelu- ja lautakunnat > Romaniasian neuvottelukunta > Etusivu > Neuvottelukunta

Kokoonpano 2011-2013

Romaniasian neuvottelukunta kokoonpano 1.1.2011-31.12.2013

Puheenjohtaja:
Haavisto Pekka, kansanedustaja

Varapuheenjohtaja:
Lindberg Väinö, sosiaalineuvos,
Länsi-Suomen alueellinen romaniasian neuvottelukunta

Jäsenet:
Ahlgren Rosita, puheenjohtaja, Kristillisten romaninaisten yhdistys - Kromana ry
Arrhenius Viveca, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö
Artemjeff Panu, erityisasiantuntija, sisäasiainministeriö
Cortés Téllez Mikko, erikoissuunnittelija, opetus- ja kulttuuriministeriö
Haavisto-Vuori Päivi, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö
Hedman Henry, romanikielentutkija, Romano Missio ry
Ilander Kaija, ulkoasiainneuvos, ulkoasiainministeriö
Laiti Malla, erikoissuunnittelija, Etelä-Suomen aluehallintovirasto,
Etelä-Suomen alueellinen romaniasian neuvottelukunta
Lindberg Allan Armas, toiminnanjohtaja, Pohjois-Suomen Romanit ry,
Pohjois-Suomen alueellinen romaniasian neuvottelukunta
Lindroos Jani, puheenjohtaja, Elämä ja Valo ry
Piehläinen Jorma, ylitarkastaja, ympäristöministeriö
Puustinen-Korhonen Alla, erityisasiantuntija, Kuntaliitto
Rajala Susanna, erityisasiantuntija, Opetushallitus
Stenroos Marko, puheenjohtaja, Névo Roma ry
Stobin Janet, kuljettaja, Suomen Romaniyhdistys ry
Valentin Helena, suunnittelija, Itä-Suomen aluehallintovirasto,
Itä-Suomen alueellinen romaniasian neuvottelukunta

26.04.2011

<http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/ronk/yhteystiedot>, katselukertoja 599.

The screenshot shows the contact information page for the Romaniansian Neuvottelukunta (Romanian Advisory Board) for the period 2011-2013. The page is titled "Yhteystiedot" and provides contact details for the board. The navigation menu includes "Etusivu", "Hyvinvoinnin edistäminen", "Sosiaali- ja terveyspalvelut", "Toimeentulo", "Vakuutusasiat", "Työsuojelu", and "Tasa-arvo". The main content area lists the contact information for the board, including the address, phone numbers, and email addresses.

STM JA HALLINNONALA

Ministeriön johto
Organisaatio
Strategia
Toiminta ja talous
Valmiusasiat
Valtuutetut
Neuvottelu- ja lautakunnat
Hallinnonala
Kansainväliset asiat
Avoimet työpaikat
Historiikki

Etusivu > STM ja hallinnonala > Neuvottelu- ja lautakunnat > Romaniasian neuvottelukunta > Etusivu > Yhteystiedot

Yhteystiedot

Sosiaali- ja terveysministeriö
Romaniasian neuvottelukunta
PL 33
00023 VALTIONEUVOSTO

Käyntiosoite: Kirkkokatu 14, Helsinki
Sähköposti: ronk@stm.fi

Pääsihteeri, ylitarkastaja Hannele Syrjä
puhelin (09) 1607 4308 / 050 553 5630
sähköposti: etunimi.sukunimi@stm.fi

Osastosihteeri Cherina Dolk,
puhelin (09) 1607 4306 / 050 410 4237
sähköposti: etunimi.sukunimi@stm.fi
Fax (09) 1607 4312

<http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/ronk/julkaisut>, katselukertoja 926.

Julkaisut

- Valtioneuvoston periaatepäätös Suomen romanipolitiikan linjauksiksi (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu ja 2010-16)
- Suomen romanipolitiittinen ohjelma. Työryhmän esitys (STM:n selvityksiä 2009:49)
- Politiisk program for romerna i Finland. Arbetsgruppsens promemoria (Social- och hälsövärdsmministeriets rapporter 2009:64)
- The Proposal of the Working Group for a National Policy on Roma. Working Group Report (Reports of the Ministry of Social Affairs and Health 2009:57)
- Romanit toimijoina yhteiskunnassa - Romaniasiaien neuvottelukunta 50 vuotta -juhlijulkaisu (pdf, 620 kB)
- Sammandrag på svenska (doc, 133 kB)
- Summary in English (doc, 115 kB)
- Suomen romanit -esite (pdf, 631 kB)
- Broschyr: Romerna i Finland (pdf, 589 kB)
- Brochure: The Roma of Finland (pdf, 589 kB)
- Kasva lapsen kanssa (pdf, 1588 kB)
- Lue lapsen kanssa -opas (pdf, 1074 kB)
- Read with the Child (pdf, 1185 kB)
- Harjaa hampaat lapsen kanssa (pdf, 1580 kB)
- Liiku ja leiki lapsen kanssa (pdf, 1479 kB)
- Enemmän samanlaisia kuin erilaisia (pdf, 1849 kB) (Lapsiasiavaltuutetun julkaisuja)
- Mo Horrtibi (Unicefin sivulla)

26.04.2011

<http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/ronk/ajankohtaista2009>, katselukertoja 62.

Ajankohtaista 2009

- Miten romanien ja -nuorten oikeudet toteutuvat Suomessa, Jyväskylä 1.9.2009
 - Seminaarikutsu ja -ohjelma (pdf, 448 kB)
- Romaniasiaien neuvottelukuntien valtakunnalliset neuvottelupäivät, Kajaani 6.-7.10.2009
 - Kutsu ja ohjelma (pdf, 31 kB)
 - Esitkset
 - Julkilausuma

Aluehallintouudistuksessa huomioitava romaniväestön yhdenvertainen edustus alueellisesti
- Romanit Euroopassa - selvitysstrategioita ja vähemmistöpolitiikkaa, Helsinki 17.11.2009
 - Seminaarikutsu ja -ohjelma (pdf, 649 kB)
- Paariba-tunnustus Opetushallitukselle, Helsinki 9.12.2009
 - Tiedote (pdf, 34 kB)

26.04.2011

<http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/ronk/ajankohtaista2010>, katselukertoja 210.

Ajankohtaista 2010 - Sosiaali- ja terveysministeriö - Windows Internet Explorer

http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/ronk/ajankohtaista2010

Tekstiversio | På svenska | In English

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ SOCIAL- OCH HÄLSÖVÅRDSMINISTERIET

Uutiset | Julkaisut | Yhteystiedot | Vireillä | STM ja hallinnonala

Etusivu | Hyvinvoinnin edistäminen | Sosiaali- ja terveyspalvelut | Toimeentulo | Vakuutusasiat | Työsuojelu | Tasa-arvo

STM JA HALLINNONALA

Ministeriön johto
Organisaatio
Strategia
Toiminta ja talous
Valmiusasiat
Valtuudet
Neuvottelu- ja lautakunnat
Hallinnonala
Kansainväliset asiat
Avoimet työpalkat
Historiikki

Etusivu > STM ja hallinnonala > Neuvottelu- ja lautakunnat > Romaniasiaisen neuvottelukunta > Etusivu > Ajankohtaista 2010

Ajankohtaista 2010

Kansainvälinen Romanipäivä, Jyväskylä 8.4.2010
[Kutsu ja ohjelma](#)

Kansainvälinen Romanipäivä, Tampere 8.4.2010
[Kutsu ja ohjelma](#)

Unohdettu kansanmurha - Romanian holokaustille omistettu kansainvälinen tapahtuma, Helsinki 8-9.4.2010
[Linkki Luovan mustalaiskulttuurin yhdistys Drom ry:n sivuille](#)

Loyko (RUS), Kansainvälinen Romanipäivä, Helsinki 8.4.2010, Savoy-teatteri
[Linkki Savoy-teatterin sivuille](#)

Romaniasiaisen neuvottelukuntien valtakunnalliset neuvottelupäivät, Kuopio 29.-30.9.2010
[Kutsu ja ohjelma](#)

Valtioneuvoston periaatepäätös romanipolitiikan linjauksiksi, 9.12.2010
[Tiedote 389/2010](#)

Paarkiba-tunnustus toimittaja Raila Halmetojalle, Helsinki 16.12.2010
[Tiedote \(pdf, 21kB\)](#)

[Tehtävät](#)
[Neuvottelukunta](#)
[Yhteystiedot](#)
[Julkaisut](#)
[Ajankohtaista 2009](#)
[Ajankohtaista 2010](#)
[Ajankohtaista 2011](#)
[Alueelliset romaniasiaisen neuvottelukunnat](#)
[Hyvät käytännöt](#)

26.04.2011

<http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/ronk/ajankohtaista2011>, katselukertoja 729.

Ajankohtaista 2011 - Sosiaali- ja terveysministeriö - Windows Internet Explorer

http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/ronk/ajankohtaista2011

Tekstiversio | På svenska | In English

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ SOCIAL- OCH HÄLSÖVÅRDSMINISTERIET

Uutiset | Julkaisut | Yhteystiedot | Vireillä | STM ja hallinnonala

Etusivu | Hyvinvoinnin edistäminen | Sosiaali- ja terveyspalvelut | Toimeentulo | Vakuutusasiat | Työsuojelu | Tasa-arvo

STM JA HALLINNONALA

Ministeriön johto
Organisaatio
Strategia
Toiminta ja talous
Valmiusasiat
Valtuudet
Neuvottelu- ja lautakunnat
Hallinnonala
Kansainväliset asiat
Avoimet työpalkat
Historiikki

Etusivu > STM ja hallinnonala > Neuvottelu- ja lautakunnat > Romaniasiaisen neuvottelukunta > Etusivu > Ajankohtaista 2011

Ajankohtaista 2011

Kansainvälinen Romanipäivä, Turku 8.4.2011
[Kutsu ja ohjelma](#)

Kansainvälinen Romanipäivä, Seinäjoki 8.4.2011
[Kutsu ja ohjelma](#)

Kansainvälinen Romanipäivä, Jyväskylä 8.4.2011
[Tiedote_jyväskylä_kutsu.pdf](#)
[Kutsu ja ohjelma](#)

Kansainvälinen Romanipäivä, Vantaa 8.4.2011
[Kutsu ja ohjelma](#)

Nähtäviä isämme sodissa, Oulu 5-7.4.2011
[Oulu](#)

Puhje-Suomen Romanit ry:n 10-vuotispäivä, Oulu 8.4.2011
[Kutsu ja ohjelma](#)

Romaniasiaisen neuvottelukuntien valtakunnalliset neuvottelupäivät, Turku 15.-19.10.2011
[Kutsu ja ohjelma](#)

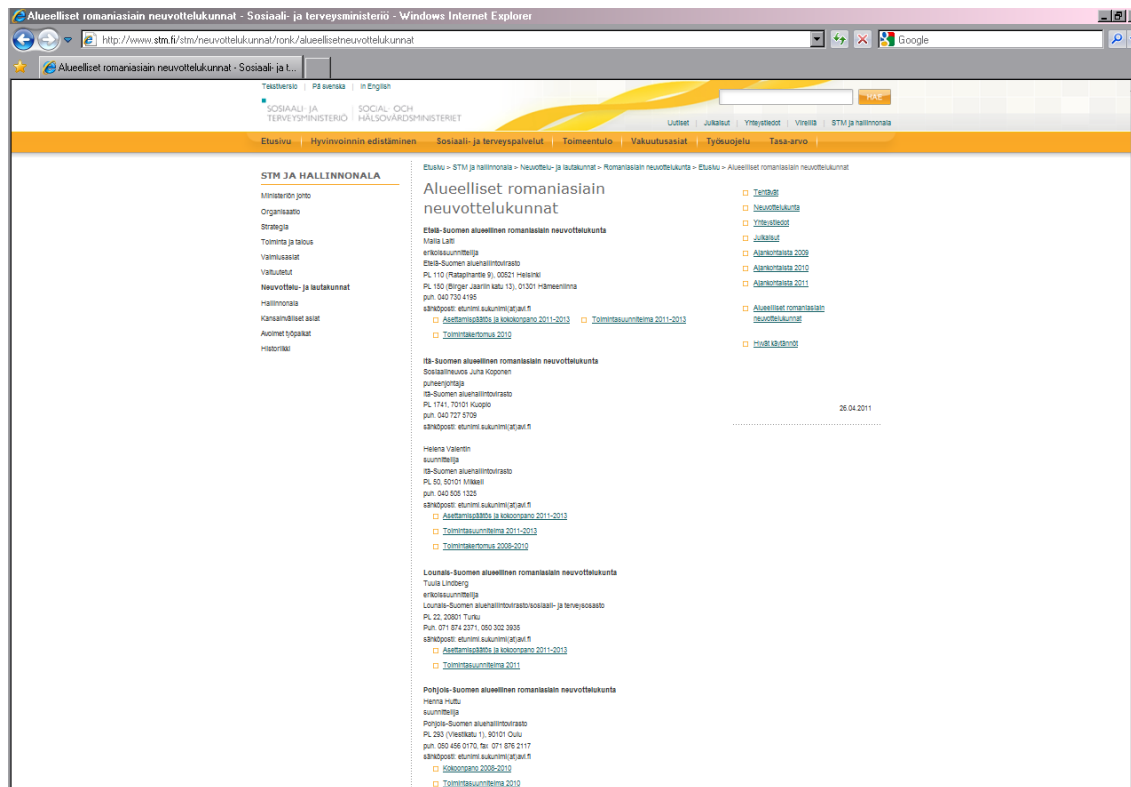
[Ehtilaat](#)
[Yhteistyö Hannele Syrjä, ROKC](#)
[Romanipolitiikan ohjelman toteutus ja uuden hallitusohjelman vaikutukset](#)
[Eriksaantuntija Susanna Rajala, Opetusministeriö](#)
[Romaniasiaisen neuvottelukuntien kehittäminen](#)
[Opetusneuvos Veneta Melen-Präso, OKI](#)
[Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittäminen 2012-2015 haasteet ja tavoitteet](#)
[Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittäminen 2012-2015, uusia haasteita](#)
[Riku Tokola](#)
[Eriksaantuntija Tuula Tainen, YM](#)
[Romanit Suomessa: haasteita kehittämisessä](#)
[Vierinvierokutsu, Esa Suuronen](#)
[Romanit ohjelmassa: uusia haasteita](#)
[Jontaa soittokorja Eero Pulli, Varsinais-Suomen soittokorja](#)
[MIB on Soittelu ja musiikki uoosien moodissa](#)

JYVÄSKYLÄN KAUPUNGIN ROMANITYÖLLE MYÖNNETTIN EUROOPAN NEUVOSTON DOOSTA -PALKINTO
 Euroopan neuvoston Paikallis- ja aluehallinnon kongressi palkitsi Jyväskylän kaupungin vuotuisella DOOSTA-palkinnolla 19.10.2011 Strasbourgissa. Jyväskylän kaupungin hallinnon Romanit työelämään -hanke ja sen toimintamallien juurruttaminen käytäntöihin voitti ensimmäisen palkinnon. Euroopan neuvoston järjestämässä kilpailussa, jossa arvioitiin kuntien tekemän romanityön innovatiivisuutta ja laadua.
[Lue lisää](#)

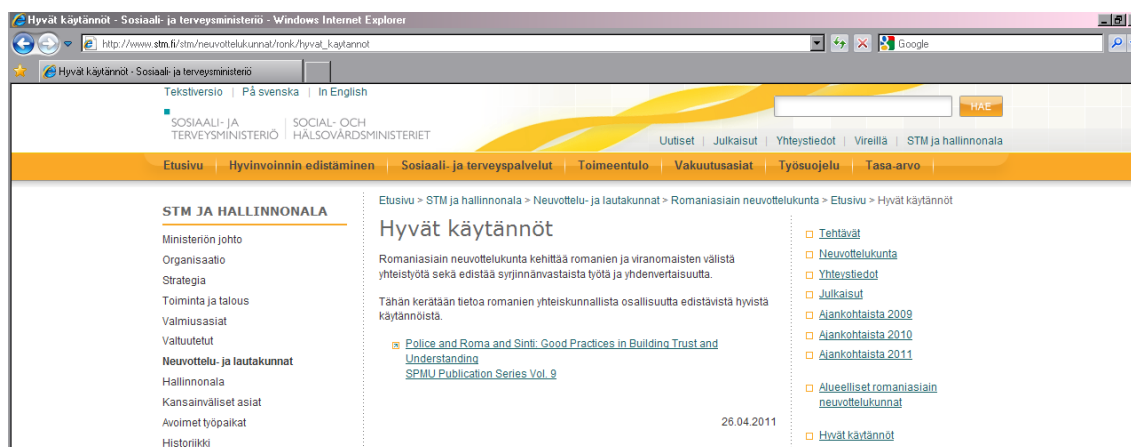
[Tehtävät](#)
[Neuvottelukunta](#)
[Yhteystiedot](#)
[Julkaisut](#)
[Ajankohtaista 2009](#)
[Ajankohtaista 2010](#)
[Ajankohtaista 2011](#)
[Alueelliset romaniasiaisen neuvottelukunnat](#)
[Hyvät käytännöt](#)

20.04.2011

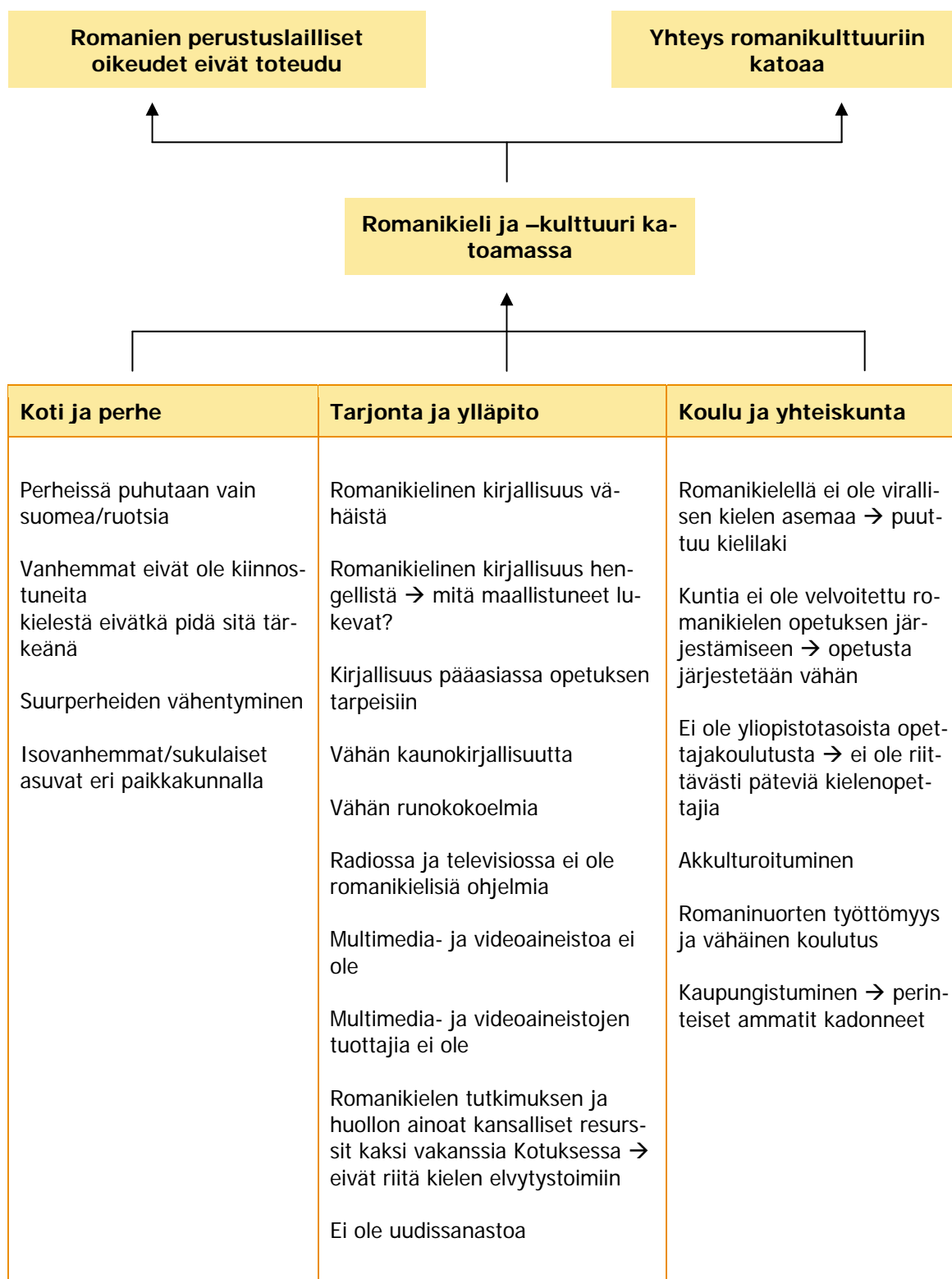
<http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/ronk/alueellisetneuvottelukunnat>, katselukertoja 1043.

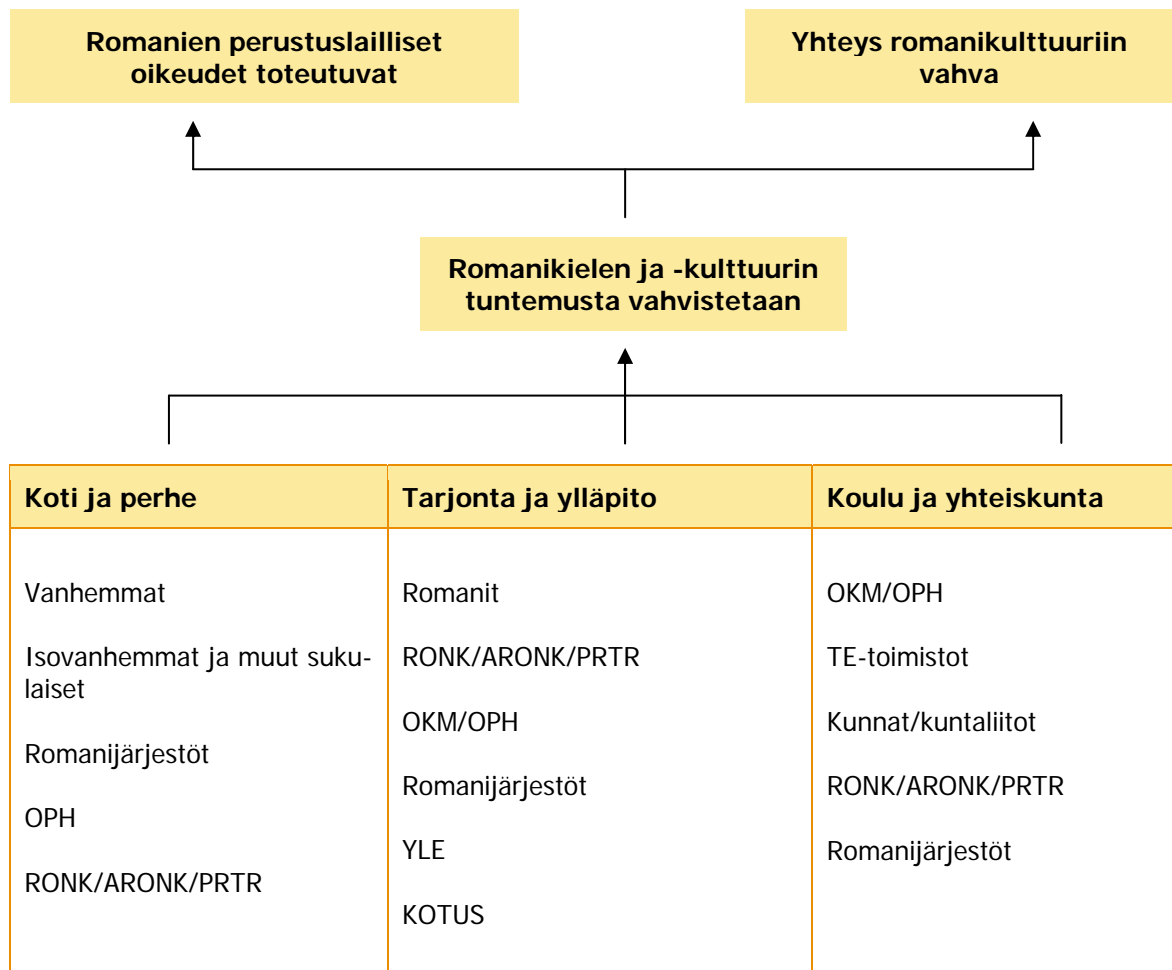
http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/ronk/hyvät_kaytannot, katselukertoja 192.

Ongelma-analyysi

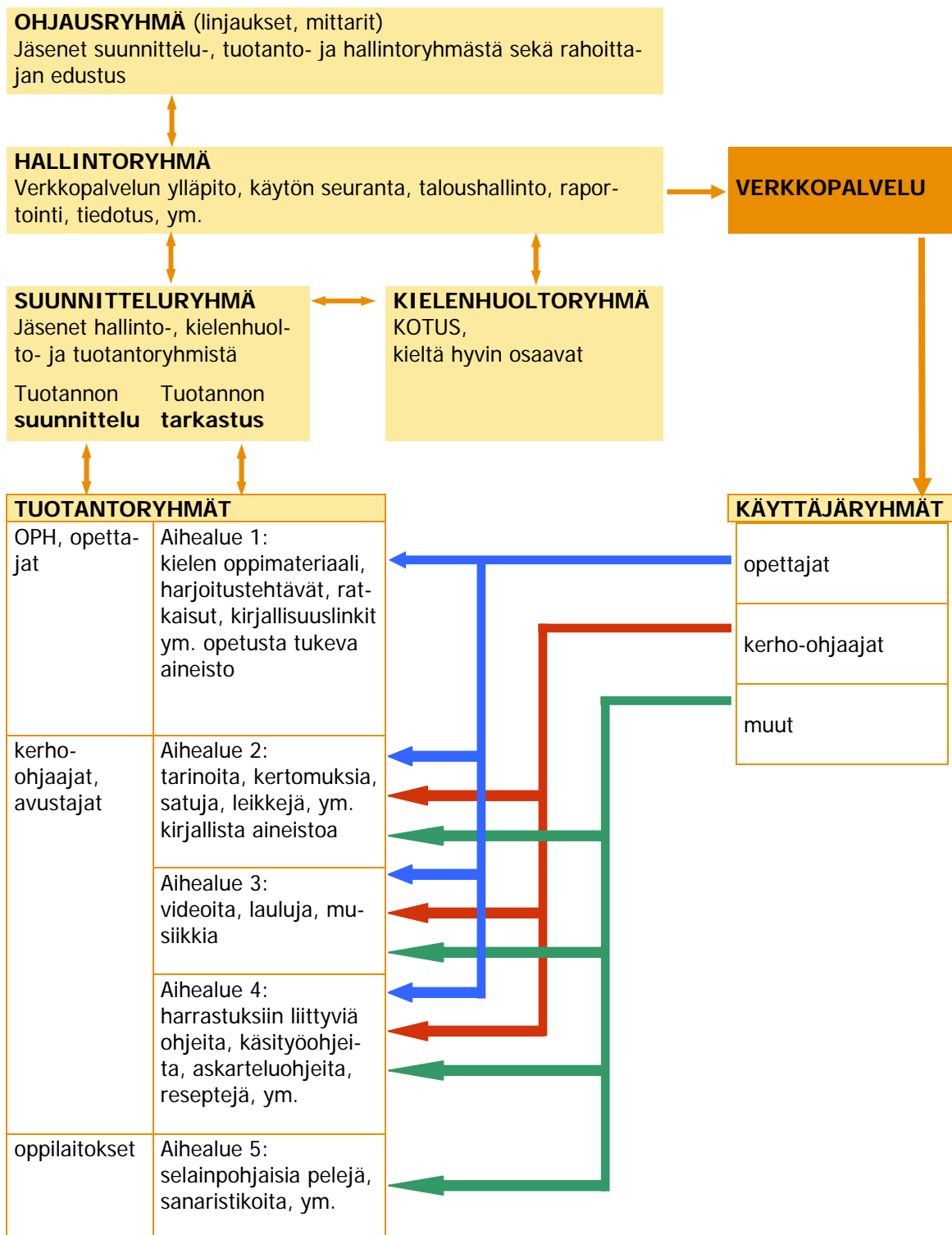
Sidosryhmäanalyysi

Tavoiteanalyysi

Strategia-analyysi

Tuotantokonsepti

